

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE**

**FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ**

Pracoviště historické sociologie

**PhDr. Martin Pěkný, PhD.**

**Radotínská atletika v lokálním a širším  
kontextu**

(v historickosociologické perspektivě)

*Diplomová práce*

Vedoucí práce: **doc. PhDr. Bohuslav Šalanda CSc.**

Praha 2013

## **Poděkování**

Na tomto místě bych chtěl poděkovat několika lidem, bez nichž by tato práce nevznikla a kteří mají na jejím vytvoření významný podíl. Především bych chtěl poděkovat doc. PhDr. Bohuslavu Šalandovi CSc. za cenné rady a připomínky a velkou trpělivost při usměrňování mého snažení. V neposlední řadě bych chtěl poděkovat mé rodině za vytvoření tolik potřebného zázemí a neustálou podporu.

## **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v depozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem. Zároveň prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 4. ledna 2013

Martin Pěkný

## **Abstrakt**

Cílem diplomové práce bylo zjistit, jak funguje, jak působí a jak se proměňuje atletický oddíl v Radotíně, především v období 1963 až 2010. Diplomová práce poskytuje detailnější poznatky o vztahu lokálních a celostátních trendů ve sportu jakož i o institucionálním rámci sportu v ČSSR a ČR. Pro přesnější vymezení jinak velmi široké problematiky bylo definováno devět výzkumných otázek: Existuje nějaká podobnost vývoje atletiky na lokální a celostátní úrovni? Jak se proměňuje výkonnost atletů v atletickém oddíle? Jak se proměňuje obsah zapisovaných dat do tréninkových deníků? Jak se proměňuje spádová oblast pro atletický oddíl? Jak se proměňuje konkurence jiných sportovních oddílů či zájmových volnočasových spolků ve vztahu k atletickému oddílu? Jak se proměňuje zázemí a vybavení atletického oddílu? Jak se proměňuje přístup škol ve spádové oblasti atletického oddílu? Jak se proměnil institucionální rámec přístupu ke sportu (atletice) po roce 1989? Otázky byly zodpovězeny pomocí kvantitativních i kvalitativních dat. Bylo zjištěno, že na atletický oddíl v Radotíně měl vliv mix makro a mikrofaktorů, jako například stavba nového stadionu, dobrovolníci ochotní pracovat jako organizátoři, trenéři a rozhodčí v oddíle, institucionální změna v roce 1989, suburbanizace atd.

**Klíčová slova:** atletický oddíl, lokální sport, suburbanizace, ČSTV

## **Abstrakt**

The objective of the diploma thesis was to find out how an athletic club in Radotín functioned and was transformed mainly over the period from 1963 to 2010. The diploma thesis provides deeper findings about the relationship of local and all-national trends in sport as well as the institutional framework of sport in ČSSR and ČR. Nine research questions were defined to restrict the otherwise very wide problem area: Is there any similarity in the development of athletics at the local and all-national level? How does the performance of athletes change in an athletic club? How does the content of data registered in training diaries change? How does the catchment area for an athletic club change? How does the competition of an athletic club represented by other sports clubs or leisure time interest groups change? How does the hinterland and the equipment of an athletic club change? How does the approach of schools in the catchment area of an athletic club change? How has the institutional framework of approach to sport (athletics) changed after 1989? The questions were answered using quantitative and qualitative data. It was found out that the athletic club in Radotín was affected by a mix of macro and micro factors, such as the construction of a new stadium, the volunteers willing to work in the role of organisers, the trainers and referees in the club, the institutional change in 1989, suburbanisation, etc.

**Key words:** athletic club, local sport, suburbanisation, Czech Association of Physical Education (ČSTV)

# Obsah

<b>Abstrakt</b> .....	<b>4</b>
<b>Obsah</b> .....	<b>6</b>
<b>Seznam grafů, tabulek a obrázků</b> .....	<b>8</b>
<b>1 Úvod</b> .....	<b>10</b>
<b>Teoretická východiska</b> .....	<b>13</b>
<b>2 Sport jako sociální fenomén</b> .....	<b>13</b>
<b>3 Moderní sport, sport jako hra</b> .....	<b>17</b>
<b>4 Sport a volný čas</b> .....	<b>21</b>
<b>5 Sport z pohledu organizace, legislativy a ekonomiky</b> .....	<b>23</b>
<b>6 Historie a vývoj atletiky v mezinárodním kontextu</b> .....	<b>26</b>
6.1 Historie atletiky v ČR v kontextu vývoje organizování sportu .....	29
6.2 Historie sportu v Radotíně .....	35
6.3 Historie atletiky v Radotíně v kontextu historických změn.....	40
<b>Výzkumná část</b> .....	<b>43</b>
<b>7 Metodologie</b> .....	<b>43</b>
7.1 Cíl práce .....	43
7.2 Výzkumné otázky .....	43
7.3 Metody sběru dat a typy dat.....	44
7.4 Zpracování dat .....	44
<b>8 Výsledky</b> .....	<b>45</b>
8.1 Vývoj atletika v ČSR a ČR (1957–2010) .....	45
8.1.1 Vývoj členské základny v ČSR a ČR (1957–2010).....	45
8.1.2 Vývoj základních charakteristik atletických oddílů v ČSR a ČR (1957–2010).....	47
8.1.3 Úspěchy české a československé atletiky na mezinárodní úrovni a její mediální odraz.....	49
8.2 Vývoj atletiky v Radotíně do roku 2010.....	55
8.2.1 Vývoj počtu členů atletického oddílu a počtu žáků v ZŠ v Radotíně v letech 1964–2010 .....	56
8.2.2 Věková struktura členů oddílu .....	58
8.2.3 Bydliště členů atletického oddílu a proces suburbanizace.....	59

8.2.4 Dopravní obslužnost .....	62
8.2.5 Lokální a celostátní vlivy na atletický oddíl v Radotíně .....	68
8.2.6 Vývoj výkonnosti v atletickém oddíle v Radotíně do roku 2010 .....	71
8.2.7 Financování.....	76
8.2.8 Iniciátoři dění, tradiční závody .....	78
<b>9 Diskuse .....</b>	<b>85</b>
<b>Závěr .....</b>	<b>96</b>
<b>Literatura .....</b>	<b>99</b>
<b>Internetové zdroje.....</b>	<b>101</b>
<b>Zákony .....</b>	<b>104</b>
<b>Seznam použitých zkratk .....</b>	<b>105</b>

## Seznam grafů, tabulek a obrázků

Graf 1. Vývoj počtu atletů v ČSR a ČR v letech 1957–2010 .....	46
Graf 2. Vývoj počtu atletů na 10 000 obyvatel v ČSR a ČR v letech 1957–2010.....	46
Graf 3. Vývoj počtu atletických oddílů v ČSR a ČR v letech 1957–2010 .....	48
Graf 4. Vývoj průměrné velikosti atletických oddílů v ČSR a ČR v letech 1957–2010..	48
Graf 5. Vývoj úspěšnosti čs. atletiky na OH + MS a Sportovec roku .....	51
Graf 6. Syntéza relativních ukazatelů atletiky v olympijských cyklech.....	53
Graf 7. Syntéza relativních ukazatelů v letech 1957–2010 .....	53
Graf 8. Úspěchy seniorské reprezentace v letech 1990–2003 .....	54
Graf 9. Vývoj počtu členů v atletickém oddíle .....	56
Graf 10. Vývoj počtu žáků v ZŠ Radotín .....	57
Graf 11. Porovnání počtu žáků v ZŠ Radotín a počtu členů v atletickém oddíle v %.....	58
Graf 12. Průměrný věk náboru v atletickém oddíle v Radotíně 1964–2010 .....	58
Graf 13. Procentuální zastoupení šesti nejčastějších bydlišť .....	60
Graf 14. Suburbanizace.....	62
Graf 15. Vývoj automobilizace v ČSSR, ČR a Praze .....	63
Graf 16. Časová dostupnost z místa bydliště do Radotína .....	67
Graf 17. Porovnání relativních lokálních ukazatelů .....	68
Graf 18. Celostátní trendy a počet členů atletického oddílu v Radotíně v olympijských cyklech .....	69
Graf 19. Celostátní trendy a počet členů atletického oddílu v Radotíně .....	70
Graf 20. Vývoj výkonnosti radotínských atletů ve sprintech .....	71
Graf 21. Závislost výkonnosti ve sprintech na počtu členů .....	72
Graf 22. Vývoj výkonnosti radotínských atletů v bězích na střední tratě.....	72
Graf 23. Závislost výkonnosti v bězích na střední tratě a počtu členů .....	73
Graf 24. Vývoj výkonnosti radotínských atletů v dálce a výšce .....	73
Graf 25. Závislost výkonnosti ve skoku do dálky a výšky na počtu členů.....	74
Graf 26. Vývoj výkonnosti radotínských atletů v hodech a vrzích .....	75
Graf 27. Závislost výkonnosti v hodech a vrzích na počtu členů .....	75
Graf 28. Výdaje a příjmy v období 2007–2010 .....	76
Graf 29. Struktura příjmů v období 2007–2010 .....	77



Graf 30. Struktura výdajů v období 2007–2010 podle účelu.....	77
Graf 31. Vývoj počtu závodníků v přespolním běhu RL.....	82
Graf 32. Vývoj zastoupení mužů a žen v přespolním běhu RL.....	83
Graf 33. Vývoj zastoupení mládeže a dospělých v přespolním běhu RL.....	83
Graf 34. Členská základna „přípravek“ ve vybraných lokalitách 2007–2010.....	95
Tabulka 1. Lokace sportovišť na území dnešní ČR.....	35
Tabulka 2. Medaile atletů na letních OH.....	50
Tabulka 3. Medaile atletů na ME.....	50
Tabulka 4. Sporty s nejvyšším počtem vítězů v anketě Sportovec roku .....	51
Tabulka 5. Pořadí atletů v anketě Sportovec roku .....	52
Tabulka 6. Procentuální zastoupení šesti nejčastějších bydlišť členů oddílu .....	60
Tabulka 7. Srovnání stupně automobilizace v ČSSR a ČR za období 1961–2011 .....	63
Tabulka 8. Využívané prostředky dopravy v období 2001–2010.....	66
Tabulka 9. Počet spojů veřejné dopravy za hodinu .....	66
Tabulka 10. Procentuální zastoupení šesti nejčastějších bydlišť členů oddílu .....	87
Obrázek 1. Rozdíly počtu obyvatel mezi roky 2001 a 2010 v Praze 16 a okolí.....	88
Obrázek 2. Podíl vyjíždějících za prací do jiného kraje Praha 16 a okolí .....	88
Obrázek 3. Institucionalizace sportu v ČR .....	92
Obrázek 4. Vývoj zastřešujících výdajů do sportu přepočtených na úroveň.....	93

# 1 Úvod

Předložená práce z oblasti historické sociologie sportu se věnuje tématu lokálního sportu. Lokální sport patří k významným společenským institucím zajišťující realizaci volného času (závodníci, trenéři, funkcionáři, rodiče atd.). Pomocí výzkumných otázek se zjišťovalo, jak funguje atletický oddíl v Radotíně, jak na něj působí okolí a jak se proměňuje v čase. Autor se domnívá, že takový výzkum nejen odpoví na otázku, jak procesy společenské, ekonomické, legislativní atd., a to jak na makroúrovni, tak i na mikroúrovni, mohou nejen ovlivnit činnost oddílu lokálního sportu, ale současně i pomáhají při tvorbě koncepce rozvoje obecného lokálního sportovního oddílu.

Tento výzkum nahlíží na zvolenou problematiku optikou historické sociologie a antropologie sportu, kterou Bohuslav Šalanda [2006: 164] definuje na základě: „studia kulturních konfigurací a sociálních funkcí určitých fenoménů.“ Oddíl jako lokální sportovní organizace poskytuje nejen služby výkonnostní, ale také sociální prevenci (napomáhá zabránit sociálnímu vyloučení, sociálně patologickým jevům), která je zvláště účinná v úvodní fázi socializace. Proto je potřebné podobným výzkumům věnovat větší pozornost.

Fungování lokálního oddílu je založené především na dobrovolné práci svých členů. Tento aspekt je v tržním hospodářství oslaben oproti reálně socialistické společnosti. Současný úbytek dobrovolnictví ve sportu je vnímán i na úrovni Evropské unie (EU): „Účast v týmu, zásady jako fair play, dodržování pravidel hry, respekt vůči ostatním, solidarita a disciplína, jakož i pořádání amatérských sportů v rámci neziskových klubů, to vše posiluje aktivní občanství. Dobrovolnická práce ve sportovních organizacích skýtá mnoho příležitostí k neformálnímu vzdělávání, které je třeba vzít na vědomí a dále rozvíjet. Sport rovněž nabízí mladým lidem atraktivní možnosti zapojení se do společnosti a může pomoci odvést je od delikvence.“ [Komise evropských společenství 2007: 6]

O problematice dobrovolnictví je možné se dočíst i v příručce ČSTV [2011: 5]: „Dobrovolnictví je aktivita, při které lidé věnují svůj čas a své úsilí ze své svobodné vůle, bez finančního zisku, sdílejí své znalosti, schopnosti a dovednosti ve prospěch druhých nebo komunity. Dobrovolník přispívá k rozšíření nabídky nebo dostupnosti určitých služeb v rámci společnosti, zároveň by však měl přinejmenším získat dobrý pocit

pramenící z pomoci druhým (k tomu by měl přispět i příjemce), ale neměli bychom také zapomínat na skutečnost, že se celý život učíme. Ve sportovním prostředí může být typickým dobrovolníkem každý, kdo se aktivně podílí na chodu klubu a organizování sportovní činnosti ostatních. Jedná se zejména o trenéry, cvičitele, jejich asistenty, rozhodčí, pokladníky, sekretáře a členy volených orgánů klubů (předsednictva, revizora).“ Tolik prozatím o fenoménu dobrovolnictví, který je pro fungování lokálního sportu naprosto nezbytný a klíčový.

Je nutné konstatovat, že se prozatím žádná vědecká práce komplexně problematice lokálního sportu nevěnuje, Šalanda [2008: 99] k tomu poznamenává: „V každém případě není v sociálních a humanitních vědách studiu amatérského nebo venkovského sportu věnována patřičná pozornost. Přinejmenším je o sportu pojednáváno v rámci výrazovosti (expresivity) v lidské kultuře, hlavně v souvislosti s hrou a uměním. Přitom kupříkladu amatérský sport je závažná lidská aktivita ve volném čase, zaměřená na zlepšování a upevňování fyzické kondice, ale vytváří také příležitosti pro setkání obyvatel. Při této aktivitě se uplatňují rovněž určité techniky těla, které nevyžadují další speciální průpravu (na rozdíl od horolezectví nebo potápěčství).“

Diplomová práce se věnuje atletickému oddílu v Radotíně, a proto je nezbytné se zaměřit na atletiku v širším kontextu a rovněž i obci Radotín, včetně souvislostí s tím spojených. Atletika obsahuje přirozené pohyby (běh, skok a hod) používané lidmi při utilitárních činnostech. Výkonnostní a sociální charakter těchto cvičení měl za následek, že se stala součástí společenského dění již v 19. století. Vznik moderní atletiky je na našem území spjat se založením Sokola (1862). Tyršova soustava obsahovala přirozená cvičení, která zahrnovala běhy, sprinty, překážky a skoky. Tyto disciplíny bývaly většinou součástí gymnastických vícebojů. Pravděpodobně první atletický závod na českém území byl uspořádán v roce 1864 v Praze mezi berlínskými turnery a sokoly ve skoku o tyči. V Radotíně vznikl Sokol v roce 1888.

Marek Dlouhý a Jan Sojka [2002] charakterizují Radotín geograficky: „Městská část Praha – Radotín se nachází na levém břehu Berounky na jihozápadním okraji hlavního města. Zeměpisná poloha je v pásmu 49 st. 59 min. severní šířky (padesátý poledník je blízko soutoku Berounky s Vltavou v Lahovicích) a na 14 st. 29 min. východní délky. Leží v nadmořské výšce 200 m n.m. – přesně vyměřené nádraží je 204,549 m n.m. Velká část radotínského okolí patří k chráněné oblasti Český kras.

Přírodní rezervace radotínské údolí má tři národní přírodní památky a tři přírodní památky a je světově známou paleontologickou lokalitou.“

Radotín je od roku 1974 městskou částí Prahy, v současnosti má více než 7000 obyvatel a je spádovou oblastí dolního Poberouní při cestě do Prahy. Dolní Poberouní je možno vymezit například oficiálním svazkem Dolní Berounka, kam patří obce Černošice, Všenory, Dobřichovice, Řevnice, Zadní Třebáň, Hlásná Třebáň, Karlštejn, Srbsko, Karlík, Lety a Tetín. Což je zhruba 20 000 obyvatel, kteří při cestě do Prahy vlakem projíždějí každodenně přes Radotín. V Radotíně se mimo atletického oddílu nacházejí i jiné sportovní oddíly se zhruba 1 200 členy. Toto vše činí z Radotína ideální místo pro náš výzkum. Hlavní sledované období bude v intervalu od roku 1963 do roku 2010, kdy existuje současný oddíl atletiky v Radotíně. Pozornost bude též věnována úplné historii pěstování atletiky v Radotíně, která sahá až do roku 1888 (založení Sokola). Kromě Sokola vznikl v roce 1927 při Dělnické tělovýchovné jednotě (DTJ) druhý atletický oddíl. Novodobá historie radotínské atletiky se píše od roku 1963, kdy z popudu nově vznikajícího škvárového atletického stadionu zakládají bývalí atleti radotínského Sokola atletický oddíl TJ Spartak Radotín.

Práce je členěna na teoretickou a praktickou část. Teoretická část slouží k hlubšímu pochopení a definování, některých pojmů a oblastí sociologie sportu důležitých pro náš výzkum. V této části je postížena problematika sportu jako sociálního fenoménu, vzniku moderního sportu, sport jako hra, sport a volný čas, sport z pohledu organizace, legislativy a ekonomiky. Dále pak bude sledováno téma historie a vývoje atletiky v mezinárodním kontextu, téma historie atletiky v ČR v kontextu vývoje organizování sportu. Lokální sport je zpracován v kapitole o historii sportu v Radotíně a historii atletiky v Radotíně v kontextu historických změn. Praktická část se věnujeme výsledkům a diskusi nad nimi. Postupně se osvětlí problematika vývoje atletiky v ČSR a ČR, úspěchy české a československé atletiky na mezinárodní úrovni a její mediální odraz. Dále pak následují kapitoly o vývoji atletiky v Radotíně do roku 2010 atd.

## **Teoretická východiska**

### **2 Sport jako sociální fenomén**

V sociologii sportu jsou velmi frekventovány pojmy jako sport, hra, volný čas, dobrovolnictví, socializace sportem atd. Především problematika socializace sportem je s ohledem na věkovou strukturu zkoumaného oddílu a jeho sociální funkce velmi důležitá. Sport bývá považován za kulturní fenomén provázející lidstvo od úsvitu civilizace. Zajímavá je poněkud eurocentrická definice sportu v Bílé knize o sportu [Komise evropských společenství 2007: 2]: „Sport představuje společenský a ekonomický jev narůstajícího významu, jenž význačným způsobem přispívá k naplňování strategických cílů solidarity a prosperity, vytyčených Evropskou unií. Olympijský ideál rozvoje sportu na podporu míru a porozumění mezi jednotlivými národy a kulturami a rovněž výchovy mladých lidí se zrodil v Evropě a záštitu nad ním převzal Mezinárodní olympijský výbor a Evropské olympijské výbory.“

Práce především vychází ze sociologického náhledu na problematiku sportu, která do popředí vzniku jeho moderní formy řadí kulturně historické faktory. Tak například Sekot [2008: 10] uvádí: „Sociologie sportu pak stojí před úkolem popsat a vysvětlit sociálně a kulturně podmíněné postavení sportu ve společnosti: Získat přehled o bohatém spektru vztahů sportu a společnosti, klást si kritické otázky týkající se jeho soudobého fungování v sociálním životě, zaměřit se na společenské a kulturní kontexty sportu.“ Konkrétní příklad tohoto pohledu najdeme v Bílé knize o sportu [Komise evropských společenství 2007: 3], kde se zdůrazňuje společenský význam sportu: „Sport je oblastí lidské činnosti, která se těší velkému zájmu občanů Evropské unie a která má zároveň obrovský potenciál je sdružovat a oslovovat, a to bez ohledu na věk či společenský původ. V průzkumu agentury Eurobarometer z listopadu roku 2004 přibližně 60 % evropských občanů pravidelně provozuje sportovní aktivity v rámci nebo mimo rámec zhruba 700 000 klubů, které jsou samy členy velkého počtu sdružení a federací. Velká část sportovních aktivit se odehrává v rámci amatérských sdružení. Narůstá význam profesionálního sportu a stejnou měrou přispívá ke společenské roli sportu. Sport kromě upevnování zdraví evropských občanů plní i funkci výchovnou a hraje roli společenskou, kulturní a rekreační. Společenská role sportu má rovněž potenciál utužit vnější vztahy Unie.“

Nemělo by se ani zapomínat na historickosociologický pohled na problematiku sportu. Podle Norberta Eliase [2007] dochází v rámci civilizačního procesu k potlačování lidských pudů a vytváření zábran civilizovaného člověka vůči násilí a brutalitě. Příležitosti k projevům vzrušení a napětí jsou ve většině sférách společenského života velmi omezeny. Neustálé potlačování agresivních pudů a emocí vyvolává u člověka potřebu společensky přijatelného vybití a právě tuto potřebu může saturovat sport.

Sociálněpsychologický pohled nabízí Pavel Slepíčka [2009: 106]: „Slovo sport v nás evokuje především představu určité pohybové aktivity, kterou lze činit velmi intenzivně za účelem dosažení výkonu v případě vrcholového výkonnostního sportu nebo v rámci volného času v případě rekreačního zájmového sportu. Je třeba si však uvědomit, že samotný pohyb činí pouze určitý zlomek celku, který nazýváme sport. Není pochyb o tom, že sport je zejména sociální jev, který poskytuje důležité informace jak o společenských hodnotách, sociální struktuře společnosti, tak o jedinci, jeho hodnotové orientaci a místě ve společnosti.“ Pokud se mluví o sportu jako o sociálním jevu, nesmí se zapomenout na pojem socializace, tu Slepíčka [2009: 107] chápe: „jako interaktivní proces, v jehož rámci individuum rozvíjí jemu vlastní sociálně relevantní schémata chování a prožívání prostřednictvím aktivní interakce s druhými lidmi.“ Pokud se hovoří konkrétně o socializaci sportem, mělo by se dle Slepíčky [2009] rozlišovat, zda se jedná o socializaci jedince do normálního života prostřednictvím určité sportovní aktivity nebo jde o socializaci do prostředí sportu. Socializace sportem znamená pomocí sportu začlenit jedince do společnosti, naopak pojem socializace ve sportu staví do centra pozornosti otázky spojené se začleňováním jedince do sociálního prostředí sportu. Sport jako sociální fenomén je možno diferencovat na základě rozličných kritérií, např. geografického (regionální, celostátní, celosvětový atd.), intenzity zapojení jedince (vrcholový vs. rekreační) popřípadě na základě toho, jaké místo zaujímá ve veřejném prostoru (mainstreamový vs. okrajový). Dále Sekot [2008] rozlišuje dva základní sportovní subsystemy: vrcholový a volnočasový. Vrcholový sport lze spolu s autorem pokládat za globální fenomén, který je velmi těsně propojen s dalšími společenskými systémy, jako například politika, ekonomika a masmédiá. Naproti tomu volnočasový sport se odehrává na lokální úrovni s orientací na pozitivní mezilidské vztahy.

V této práci je nutné rozdělit sportovní aktivity na ty, které se odehrávají na lokální úrovni, a na ty, které probíhají na úrovni regionální. Sportu na regionální a lokální úrovni se obecně věnovali především Irena Slepíčková [2005], Bohuslav Šalanda [2008] a Libor

Flemer [2009], ale zatím se nikdo podrobně nevěnoval atletickému oddílu v celé jeho komplexnosti a jedinečnosti. Lokální sport je ovlivňován mnoha faktory, které je možno dělit na makrofaktory a mikrofaktory. K makrofaktorům patří zejména státní a institucionální akty. Mezi mikrofaktory přináležejí především hlavní lokální aktéři (oddíl, jeho vedení, trenéři a členové oddílu). Působení mikro a makro faktorů se v průběhu existence oddílu vyvíjelo a měnilo. V České republice (ČR) je ještě umocněno rozsáhlou společenskou změnou a to změnou režimu v roce 1989. Do té doby byl „sportovní život“ centrálně řízen ČSTV, po roce 1989 se stal záležitostí samostatných sportovních svazů a poté jednotlivých oddílů. Dnes sportovní politika v ČR vychází především z dokumentu Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy, nejobsáhlejší je Konceptce státní podpory sportu v České republice [MŠMT 2009b]. V evropském kontextu je významným směrem pro sportovní politiku Evropské unie Bílá kniha o sportu [Komise evropských společenství 2007]. K tématu institucionalizace sportu, potažmo atletiky, je nutné říci, že na vývoj moderního sportu má vliv i vývoj právních aspektů.

Konec této kapitoly se vrací k definici sportu. Následující tři definice jsou nejvýstižnější a současně vzájemně se doplňující. Komplexní pohled na sport představuje definice Evropské charty sportu. Evropská charta sportu [MŠMT 2002: 2], k níž se připojila i Česká republika, chápe sport jako: „Všechny formy tělesné činnosti, které – ať již prostřednictvím organizované účasti či nikoli – si kladou za cíl projevení či zdokonalení tělesné i psychické kondice, rozvoj společenských vztahů nebo dosažení výsledků v soutěžích na všech úrovních.“ Zákon č. 115/2001 Sb. o podpoře sportu v § 2 Základní pojmy a v odstavci 1. definuje pojem sport: „Sport představuje všechny formy tělesné činnosti, které prostřednictvím organizované i neorganizované účasti si kladou za cíl harmonický rozvoj tělesné i psychické kondice, upevňování zdraví a dosahování sportovních výkonů v soutěžích všech úrovní.“ Z našeho pohledu je také velmi výstižná terminologie, která byla v oblasti sportu užívána před rokem 1989. Josef Dovalil [2004: 9] píše: „Až donedávna byla v české odborné terminologii uznávána jistá konvence, rozlišující tělesnou výchovu, pohybovou rekreaci a sport. Jejich zastřešujícím termínem byla tělesná kultura. V tomto rámci byla za tělesnou výchovu považována pohybová aktivita (v podstatě povinná ve škole, armádě aj. jako součást vzdělání, výchovy) orientovaná na celkový rozvoj člověka, jeho optimální tělesnou zdatnost, na udržení zdraví, vytvoření trvalého vztahu k pohybu jako součást životního stylu. Pohybovou rekreací se rozuměla zájmová, ve volném čase prováděná pohybová činnost, primárně

směřovaná na obnovu sil, na udržování tělesné a duševní kondice, příjemné a účelné prožívání volného času. Sport charakterizovala dobrovolná (převážně) pohybová aktivita, motivovaná snahou po dosažení maximální výkonnosti, rozvíjené v tréninku a demonstrované v soutěžích.“



### 3 Moderní sport, sport jako hra

Vznik moderního sportu je datován do období 19. století a geograficky se lokalizoval v západní kultuře. Postupně se s vlnou západní modernizace stal téměř celosvětovým fenoménem s výraznými dopady na proces socializace v nejširším slova smyslu. Kořeny sportu jsou staré jak lidstvo samo, ve všech známých kulturách bylo v nějaké formě obsaženo sportovní zápolení, ať již formou rituální, či přípravy na boj. Josef Dovalil [2004: 11] nám osvětluje genezi názvu sport: „Původní význam slova sport se odvozuje z latinského "disportare", později starofrancouzského "désporter" a anglického "disport", později zkráceného na sport. Termín sport se poprvé začíná objevovat na počátku 14.století ve smyslu činnosti, jejímž účelem je aktivní a pasivní zábava, odpočinek, rozptýlení a uvolnění ve volném čase.“ Společenskou roli současného sportu výstižně charakterizuje a definuje Sekot [2008], který o sportu mluví, jako o fenoménu současnosti. Většina lidí má se sportem spojenou zábavu. Prostřednictvím něho se setkávají lidé mezi sebou, jako spoluhráči, soupeři, diváci, lidé různých ras, etnik, náboženských vyznání a politické příslušnosti. Tuto roli sport vykonává od nejnižších amatérských soutěží až po nejmasovější sportovní soutěže ME, MS a OH. V jeho definici sportu se objevuje slovo zábava, tedy něco, co se odlišuje od rutinní šedi každodenního obstarávání živobytí. Dovalil [2004: 10] tuto myšlenku charakterizuje následovně: „sféra sportu v životě člověka bývá obvykle označována jako "nevážná", na rozdíl od "vážné", jejímž obsahem jsou činnosti zajišťující existenci jedince, v podstatě práce. "Nevážná" část života naopak směřuje k osvobození od každodenního tlaku povinností a ve snaze uniknout do "vlastního světa", v němž každý jedinec může svobodně volit své zájmy, uspokojovat individuální potřeby formou vhodně volených činností. V tomto světě nachází možnost seberealizace, prožívání svého intimního soukromí, svých představ, fantazie a snů.“

Dalším velmi důležitým sociologickým fenoménem je hra. „Nevážnou sféru naplňuje v podstatě lidská hra. Hru charakterizují činnosti, jejichž cíl spočívá v jejich provozování, ve hře samotné jde, stručně řečeno, o hru pro hru. Z tohoto pohledu jsou hry prakticky neúčelné či dokonce zbytečné. Ve skutečnosti však poskytují svým účastníkům potěšení, radost, obveselení, zábavu a také rozptýlení, uvolnění, odpočinek. V tomto smyslu pak jejich neúčelnost a neúčelnost neznamená něco, co je pro lidský život nepotřebné. Právě naopak, existence her – jak také potvrzuje celá historie vývoje

člověka – je nutnou a potřebnou součástí plnohodnotného a bohatého života. Hry v jistém „protikladu“ k práci, ale současně i jejím žádoucím doplňkem.“ [Dovalil 2004: 10]

Autoři, jako Eugen Fink [1993], Roger Caillois [1998] či Johan Huizinga [1971] sport zařazují do širší skupiny činností – do her. Hra patří mezi důležité kulturní faktory. Funkci hry převzal v dospělé populaci z velké části sport [Huizinga 1971]. Hra je Huizingou [1971] charakterizována následujícími osmi formálními znaky: Svoboda (hra je svobodným jednáním), Neobyčejnost (hra není „obyčejný“ či „vlastní“ život), Uzavřenost (když se hra jednou odehrála, zůstává ve vzpomínce jako výtvar duchů či jako duchovní poklad, je předávána tradicí), Možnost opakovat (hra se může kdykoli opakovat), Řád (i ta nejmenší odchylka od řádu (pravidel) hru kazí a zbavuje ji jejího charakteru), Upoutání (hra samotná je pro nás atraktivní, proto ji hrajeme), Rytmus (hra je naplněna určitým rytmem a harmonií) a Napětí (znamená nejistotu, ale i naději, že se dílo zdaří).

Také Dovalil [2004: 10] míní, že: „nejdůležitější znak sportu jako hry je svoboda, svoboda dobrovolné účasti, svoboda rozhodování. Sport jako hra přináší dramatické napětí a jeho řešení, poskytuje hluboký prožitek, ale současně i uspokojení, zklidnění a vyrovnání. Sport je kromě toho také hrou, v níž každý, kdo se chce zúčastnit, musí dobrovolně dodržovat oficiálně schválená pravidla, určující způsoby jejich jednání v soutěžních situacích a nepsané sportovní chování – fair play. Anglické „fair play“ znamená poctivou, slušnou hru, přeneseně i slušné chování.“ Vztah pravidel a chování v duchu fair play charakterizuje Dovalil [2004: 11] takto: “Pravidla ve sportu stanovují stejné výchozí podmínky pro všechny účastníky, za poctivé sportovní jednání se proto považuje dodržování pravidel. Znakem sportu je přitom soutěživost a snaha vítězit, nikoliv však za každou cenu. Fair play znamená zachovat se čestně i v situaci, kdy byla neoprávněně získána výhoda proti soupeři (např. rozhodnutí rozhodčího), pomoci soupeři v nesnázích i za cenu ztráty vlastního dobrého postavení v soutěži.“

Rovněž důležité pro teoretické východisko je Huizingovo [1971] členění her: Paidia je hra jako taková (až k formám nejvyšším a posvátným). Athyros má v sobě významové zabarvení laškovnosti, žertovnosti a nepodstatnosti. Agon soutěživých her (zápasů, závodů), tedy sport v dnešním slova smyslu. Pro srovnání je nutné uvést kategorizaci Cailloisovu [1998], ten rozlišoval na základě primárních principů čtyři základní skupiny her. Při agonálních hrách (hry vycházející ze soupeření) lze prožívat prožitky založené na přitažlivosti sportu z důvodu překonávání, poražení soupeře, zdolání

překážky. Aleatorické (vycházející ze štěstí, náhodě ve hře) prožitky jsou typické např. pro hazardní hry, kdy vliv náhody, štěstí nebo také rizika při hře vyvolává velké hráčské vášně. Třetí skupinu tvoří hry mimikrické, spočívající v napodobování, předstírání. V případě mimikrických prožitků by se dala vypožorovat určitá analogie se sportovními diváky, kteří tím, že se oblékají do replik dresů hráčů svého oblíbeného klubu dávají najevo svoji klubovou identitu, stejně tak se mohou snažit připodobnit se ke svým sportovním idolům. Poslední skupinou jsou hry vertigonální (vertigo neboli latinský výraz pro závrat'), které jsou založeny na principu vychýlení z rovnováhy. Emoční prožitky vertigonálního typu jsou běžné u sportovních disciplín, jako je skákání, akrobacie. Zajímavé je srovnání této Cailloisovy [1998] kategorizace a členění sportu, tak, jak ho uvádí Irena Slepíčková [2005]. Ta toto členění zakládá na motivaci k určité sportovní činnosti a vyděluje: Elitní sport, u nás nazývaný také sportem profesionálním či vrcholovým. Velký důraz je kladen na maximální výkon, vysoké sociální postavení a dobré finanční ocenění. Elitní sport překračuje hranice volného času a stává se spíše zaměstnáním. Soutěžní klubový sport: Touha po soutěžení a výkonu je také přítomná, ale sport je vykonáván ve volném čase a lze ho považovat za formu relaxace. Je vázán na sportovní kluby a federace. Rekreační sport: Hlavní znaky jsou relaxace, upevnění zdraví a společenské kontakty. Jeho účastníci si volí svůj program i bez vazeb na sportovní organizace a věnují se mu spíše individuálně. Fitness sport: Důraz je kladen hlavně na zvyšování tělesné zdatnosti. Jsou pečlivě sledovány změny zdatnosti a snaží se o její co největší růst. Rizikový a dobrodružný sport: Ústřední motivy jsou napětí a dobrodružství, je kladen důraz na co nejlepší vybavení, ale i na prostředí, v němž jsou uskutečňovány, v tom tkívá jeho finanční náročnost. Je zajišťován z velké části komerční sférou. Požitkářský sport: Tyto sporty usilují o prožití nevšedního a nezapomenutelného zážitku, exkluzivní zábavy a potěšení. Tyto sporty nachází uplatnění v komerční sféře, zejména v cestovním ruchu. Kosmetický sport: Se zaměřuje na dokonalý vzhled, dobře stavěnou a vypracovanou postavu. Bývá doplněn o různé služby kosmetického charakteru, jako jsou masáže nebo solárium.

Elitní a soutěžní klubový sport, popřípadě i fitness sport, se dá označit Cailloisovým pojmem agonálních her. Rizikový a dobrodružný sport má jistě prvky aleatorické hry. Kosmetický sport by se ve své extrémní formě mohl přiřadit k mimetickým hrám. Rekreační sport může způsobem a intenzitou provádění konvenovat ke všem čtyřem výše zmíněným typům. Fair play bude nabývat významu na spojenci elitní sport, soutěžní

klubový sport, rekreační sport, kde je nejmenší tlak na výkon. Ovšem není to tak jednoznačné, záleží také na charakterových vlastnostech sportovce. Například v kosmetickém sportu, při použití „nedovolených“ látek či „úprav“ se jedná o dosti nefér hru vůči sobě samému.

Konec této kapitoly je krátce věnován vztahu mezi pojmy socializace, sport a hra. Výstižně o tom píše Václav Hošek [2005: 76]: „Důležitým prostředkem socializace u dětí, ale i ve sportu, je hra, kterou z psychologického hlediska charakterizujeme jako opakování činnosti pro funkční slast. Je to tedy smysluplná činnost, jejíž hodnota spočívá v ní samé, v prožitcích s ní spojených. Když hru takto definujeme, nepřirazujeme do oblasti sportu pouze hry sportovní. Všechny sportovní činnosti jsou v určitém stadiu svého provádění vlastně hrou. V rámci pravidel sportovec tvořivě vtiskuje činností vlastní řád a naopak se těmito činnostem sám přizpůsobuje, je jimi utvářen. To vše se děje ve složité sociální interakci, za velké emoční dynamiky a ve svém souhrnu působí tento proces převážně libě.“

## 4 Sport a volný čas

Nejprve je třeba obecně definovat pojem volný čas. Volný čas je předmětem diskusí mnoha odborníků, z nichž někteří tvrdí, že volný čas jako fenomén, vznikl v nedávné době. Nastal s průmyslovým rozvojem, někteří sociologové dokonce vnímají a datují vznik volného času až s nástupem osmihodinové pracovní doby.

Petr Sak [2006] volný čas charakterizuje takto: „Oblast, v níž je společnost osvobozena od nezbytných činností nutných pro svou existenci. Jde o výraz svobodné subjektivity člověka, která může uvnitř společnosti a prostřednictvím společnosti dojít k seberealizaci člověka a k evolučnímu posunu společnosti.“ Historické hledisko volného času zmiňuje Vladimír Spousta [1994: 16]: „O volném času, jakožto o symbolu naplnění a něčeho žádoucího, se začalo hovořit v období dějin Francie mezi lety 1789 a 1799. Volný čas dostal své jméno ze symbolického hesla z období francouzské revoluce – neomezený prostor, lehkost, vznášení se – něco absolutně žádoucího a cenného, co se spojuje se sebeurčením a svobodou.“ Etymologická geneze pojmu volný čas pochází z latiny. „Subjektivní znak volného času je obsažen ve významu latinského slova „licere“. Licere značí to, co je dovoleno, představuje svobodu pro činnost, pro její volbu a využití vlastní vůle. Latinský základ slova se promítl do anglického a francouzského jazyka, kde jsou však užívány dva odlišné výrazy pro dobu, kdy člověk nepracuje. Na jedné straně jsou to výrazy „free time“ a „temps libre“, které můžeme chápat jako dobu, pro kterou ještě není určena náplň. Člověk sice nemusí pracovat, ale není ještě známo, co bude během této doby dělat, jak ji naplní. Výrazy „leisure“ (time) a „oisir“, však zahrnují právě již zmíněnou svobodu, svobodnou volbu, která je vyjádřena v latinském výrazu. Je zde skutečnost rozhodnutí, výběru konkrétní náplně dle vlastního uvážení a vlastního přání.“ [Slepičková 2005: 11] Jak poznamenává Sak [2006]: „Volný čas není doba zahálky a pasivity, ale naopak kvalitativně nová potencialita homo sapiens, objevující se souběžně s osvobozováním se od permanentních aktivit nutných k přežití. Volný čas je potenciálním prostorem vznikající a rozvíjející se lidské subjektivity, rozvoje myšlení, kreativity, filozofické reflexe a vnášení lidské subjektivity do vnějšího prostředí.“

Jak již bylo uvedeno, ke vzniku volného času vedlo zkracování pracovní doby. Dnes je v některých profesích možno sledovat opačný trend. Volný čas by bylo příliš zjednodušující a zavádějící považovat pouze za dobu, která nemá pracovní či jiné povinnosti. Mihaly Csikszentmihalyi [citován in Slepičková [2005: 14] vyjmenovává

čtyři základní podmínky, aby se dalo uvažovat o volném čase: „V danou chvíli jedinec nemá vůči ničemu a nikomu žádné povinnosti. Prováděná činnost je výsledkem svobodného výběru. Činnost přináší uspokojení. V dané kultuře je prováděná činnost považována za činnost ve volném čase. Zda se jedná o činnost ve volném čase, je dáno nikoliv činností samou, ale tím, kdo ji vykonává.“ Prožívání časového úseku jako volného času se může objevovat v nejrůznějších sférách života včetně práce. Důvody, pro které se jedinec věnuje vybrané činnosti, mohou být také určující proto, zda se jedná o volný čas či o povinnost. Tytéž činnosti mohou být jednou zálibou, koníčkem, tedy volnočasovou aktivitou, jindy jsou součástí pracovních povinností a zdrojem obživy.

## 5 Sport z pohledu organizace, legislativy a ekonomiky

Tato kapitola se zabývá tím, jak je sport propojený a ovlivněný organizačními, legislativními a ekonomickými podmínkami. Překotný boom organizovanosti volnočasových a zájmových aktivit, proces institucionalizace a vznik jí odpovídajícího legislativního rámce v 19. století vedlo k formování moderního sportu. V současnosti je sportovní oddíl součástí složitějšího veřejného prostoru. Sportovní oddíl nemůže a ani nefunguje ve vzduchoprázdnu, ale je vpleten do celé sítě sportovních organizací, např. ČSTV, ČAS atd. Slepíčková [2007: 5] uvádí do souvislostí organizací a trávení volného času: „Pokud lidé uskutečňují nějaká svá přání, pokud realizují určité činnosti potřebné pro svůj vážný, ale i nevážený život (volný čas), snaží se nějakým více či méně rozumným způsobem tyto činnosti uspořádat a hledat pro jejich realizaci co nejvýhodnější podmínky a prostředky. K tomu jim slouží organizace, které mají oproti spontánnímu, neplánovanému, nesystematickému lidskému činění řadu výhod.“ Atletický oddíl či samotný ČAS je možno tedy považovat za formální organizaci, kterou Keller [2007: 9] vymezuje: „Formální organizace představují uměle vytvořený nástroj koordinace aktivit většího počtu lidí za určitým pevně stanoveným cílem.“ O současné míře organizovanosti sportu v ČR vypovídají čísla šetření Klynveld Peat Marwick Goerdeler – KMPG [2012]: „V ČR je registrováno ve 116 svazech 35 243 sportovních klubů a 2 995 684 sportovců (2011), vč. Vícečetných registrací sportovců (nejedná se o absolutní počet sportujících a zároveň registrovaných občanů ČR).“

Sport v ČR je nezanedbatelnou částí veřejného prostoru, to dokládá zjištění KMPG [2012], je zde 1,58 mil. registrovaných sportovců, 4,80 mil. neregistrovaných sportovců a zbývajících 4,20 mil. se sportu nevěnuje. Z ekonomického hlediska to znamená, že se v ČR průměrně vynaložilo ze státních a veřejných zdrojů v letech (2007–2011) 16,7 mld. Kč [KMPG, 2012] což jsou, vzhledem k výši státního rozpočtu kolem 800 mil., „zanedbatelná“ 2 %. Důležité je podotknout, že celkový průměrný roční přínos pro veřejný sektor v roce 2011 byl 52 mld. Kč. Z těchto čísel vyplývá, že sport se vyplatí podporovat. Toho je si dobře vědoma EU, která sport podporuje nejen finančně, ale i institucionálním rámcem, jehož programovým produktem je Bílá kniha o sportu [Komise evropských společenství 2007]. V ní se k našemu tématu uvádí: „Sport představuje dynamické a rychle rostoucí odvětví s podceňovaným makroekonomickým dosahem, které může přispět k naplňování lisabonských cílů růstu a vytváření pracovních

míst. Může sloužit jako nástroj pro místní a regionální rozvoj, obnovu měst a pro rozvoj vesnic. Sport je katalyzátorem rozvoje cestovního ruchu a může být impulsem k modernizaci infrastruktury a vzniku nových partnerství na financování sportovních a rekreačních zařízení. Ačkoli o hospodářském významu sportu neexistuje dostatek spolehlivých a porovnatelných údajů, potvrzují jej studie a analýzy vnitrostátních účtů, zisků z velkých sportovních akcí a nákladů způsobených tělesnou nečinností, včetně stárnutí obyvatelstva. Ze studie představené během rakouského předsednictví v roce 2006 vyplývá, že sport v širším smyslu vytvořil v roce 2004 přidanou hodnotu ve výši 407 miliard EUR, která odpovídala 3,7 % HDP EU, a pracovní místa pro 15 milionů lidí, tedy 5,4 % pracovní síly. Tento přínos sportu by se měl více zviditelnit a podpořit v politikách EU.“ [Komise evropských společenství 2007: 11] Z výše uvedeného je patrný nemalý ekonomický přínos sportu, především toho organizovaného, z pohledu EU exaktně vyčísleného. Pokud by nás zajímala finanční náročnost pro samotné aktéry, tak tu studie KMPG [2012] vyčíslila u registrovaných sportovců, mimo úhrady členských příspěvků, v průměru na 19 000 Kč ročně. V posledním období je velmi diskutovaná ekonomika sportu rovněž i u nás. Právě proto vznikla studie KMPG [2012].

Aby se utvořila komplexní představa o organizování sportovního prostředí v České republice, je nutné uvést členění Evy Čáslavové [2000] ta vyděluje tři sektory: Spolkový sektor tělesné výchovy a sportu, kam řadíme tělovýchovné jednoty, kluby (OS) a střešní sportovní organizace. Komunální sektor, který tvoří školní sportovní tělovýchovné kluby, řízení tělovýchovných zařízení v komunální správě. Podnikatelský sektor tvoří komerční zařízení poskytující placené služby.

Také v ČR existuje legislativa, která platí pro všechny sportovní oddíly, tedy i pro ten, který stojí v popředí zájmu této práce – atletický oddíl v Radotíně. Sportovní oddíly jsou podle zákona č. 83/1990 Sb. občanskými sdruženími, která patří, spolu s obecně prospěšnými společnostmi na základě zákona č. 248/1995 Sb., nadacemi nebo nadačnými fondy uvedenými v zákoně č. 227/1997 Sb. a registrovanými církvemi dle zákona č. 3/2002 Sb., do neziskových společností.

Když nahlédneme do vnitřního fungování sportovního oddílu, zjistíme, že většinu funkcí zastávají dobrovolníci bez nároku na odměnu. Podle ČSTV [2011: 5] je předseda představitelem klubu a má odpovědnost za celkový chod a činnost klubu. Řídí především: zasedání výkonného orgánu, pravidelnou schůzi nejvyššího orgánu (valnou hromadu, členskou schůzi). Tajemník je hlavním úředníkem klubu, a proto



nebývá vzhledem k rozsahu své činnosti dobrovolníkem. Tajemník připravuje ve spolupráci s předsedajícím program jednání předsednictva, zajišťuje jednání po organizační stránce (místo, datum, čas, občerstvení), udržuje databáze členů, čestných členů a sponzorů, archivuje právní dokumenty, jako jsou stanovy nebo smlouvy, obvykle je druhým statutárním zástupcem klubu, komunikuje s veřejností a samosprávami, stará se o komunikaci se sportovními svazy – podává přihlášky do soutěží, vyřizuje přestupy, zastupuje klub na jednání orgánů svazu, sděluje členům důležité informace od svazu (termíny, změny pravidel atd.). Členové výboru jsou zástupci členů ve vedení klubu a měli by proto představovat určitou rozmanitost názorů členské základny klubu, přesto by měli být schopni efektivně a smysluplně rozhodovat a tím přispívat k rozvoji klubu. Pokladník má na starosti finanční záležitosti klubu a je z tohoto titulu přímo odpovědný předsedovi a předsednictvu. Úkoly a odpovědnosti pokladníka jsou: příprava a průběžná pečlivá kontrola plnění rozpočtu, správa pokladny a bankovního účtu, vedení záznamů o příjmech, výdajích a příslušných daňových dokladech v souladu s platnými předpisy, což v současné realitě znamená prakticky povinnost vést podvojný účetnictví.

Závěrem několik postřehů z analýzy KMPG [2012]: „Nejasná je budoucí role bývalých (např. ČSTV) zastřešujících organizací působících v oblasti sportu. Nevyvážená struktura sportovních svazů, především z pohledu objemu řešené sportovní činnosti – důsledkem jsou zvýšené nároky na administrativu a štěpení podpory z veřejných zdrojů. Chybějící centrální registry sportovních klubů a sportovců v návaznosti na registr klubů chybí registr poskytnuté podpory z veřejných rozpočtů. Významná většina sportovních klubů (TJ/SK) má problémy s provozním financováním. Obce v současnosti nejsou motivovány ke koncepčnímu rozvoji sportu v obci.“ Nelichotivá slova na závěr. Snad jsou to nutné porodní bolesti přechodu socialistického centrálně řízeného sportu v moderní decentralizované řízení.

## 6 Historie a vývoj atletiky v mezinárodním kontextu

Vzhledem k přirozenému pohybovému charakteru je atletika jedním z nejstarších a zároveň základních odvětví sportů, nejen proto se právem nazývá „královna sportů.“ Patří k individuálním sportovním aktivitám, jejíž výkony (chůze, běhy, skoky, vrhy a víceboje) se dají přesně měřit a mezi sebou vzájemně porovnávat. Alfred Janecký [1946] uvádí, že se atletika přirozeně vyvinula z lokomočně utilitárních činností (běh, chůze, lov, boj a příprava na ně). Následně dochází k ritualizovanému (s jednotnými pravidly) provádění tělesných cvičení, které vrcholu dosáhlo ve starověkém Řecku. Ve starořeckém pentathlonu, který obsahoval zápas, běh kolem jednoho stadionu, skok daleký a hod diskem a oštěpem, se dají spatřovat prvopočátky moderní atletiky.

„Kolébku lehké atletiky jako novodobého sportovního odvětví v novověku je Anglie, avšak náznaky pozdějších lehkootletických disciplín se objevují i jinde od středověku v lidových hrách. Obzvláště oblíbenou disciplínou byl závod v běhu, který dodnes, díky značnému smyslu obyvatel Anglie pro tradici, se těší největší oblibě.“ [Kněnický 1968: 10] Pokud bychom si dali za cíl vysledovat kořeny moderních atletických disciplín, jako je skok do výšky a do dálky, musíme se opět vrátit do 2. poloviny 19. století do Velké Británie. „První zaznamenané závody se konají v roce 1844 na univerzitě v Dublinu. Od roku 1850 jsou už pak pořádány pravidelné přebory universitních kolejí. Začínají se objevovat v programu závodů první technické disciplíny, jako skok do dálky a do výšky, vrh kamenem, hod kriketovým míčkem a později i hod kladivem, oblíbená disciplína na skotských a irských lidových hrách.“ [Kněnický 1968] V roce 1866 se koná mistrovství Anglie a v roce 1876 mistrovství USA. Karel Kněnický [1968] uvádí, že se již v 17. století se konaly na území Anglie závody v běhu, a to především na dlouhé vzdálenosti. Později získával stále více popularitu běh na 1 anglickou míli, což je vzdálenost 1 609,31 m.

Ze sociologického hlediska je zajímavý spor amatér versus profesionál, který se začíná formovat právě v tomto období. Kněnický [1968] k tomu poznamenává, že v samých počátcích to však byly závody profesionálů, kdy se sázelo na vítězství jak mezi diváky, tak i mezi závodníky. Teprve později, asi v polovině 19. století, se začaly tvořit kroužky amatérů, a to nejprve na školách; později vznikaly i sportovní kluby. Velká Británie byla v 19. století co se týče společenské stratifikace o krok vpřed před zbytkem

Evropy. Především početná střední vrstva byla rezervoárem pro různá, v té době se rozvíjející, sportovní odvětví. Příslušník anglické střední a vyšší třídy, gentleman, se snaží odstranit konkurenci prozatím fyzicky zdatnějších manuálně pracujících lidí. Proto se rodí „Definice závodníka – amatéra. Statut obsahoval též odstavec, ve kterém se pravilo, že amatérem nemůže být ten, kdo se živí prací rukodělnou. To znamenalo, že lehká atletika se stala na počátku záležitostí uzavřené společnosti a že oficiálních závodů se mohli zúčastňovat výhradně příslušníci šlechty, univerzitní studenti a duševní pracovníci.“ [Kněnický 1968: 10] Jak dále Kněnický [1968] uvádí teprve v roce 1880, kdy bylo zabráněno založení separátního svazu lehké atletiky "vyobcovaných" tělesně pracujících utvořením jednotné amatérské asociace zaniká i konzervativní amatérský paragraf a závodění v lehké atletice je zpřístupněno širší veřejnosti.

Jak bylo již výše zmíněno, do konce 19. století atletika obsahuje nejen vytrvalý běh a skok daleký, ale i skok vysoký, vrh koulí, hod diskem, hod kriketovým míčkem či z keltských území pocházející hod kladivem. Kolébkou moderního hodů oštěpem jsou skandinávské země, především Finsko, které patří v této disciplíně dodnes do světové elity. V průběhu druhé poloviny 19. století se atletika rozšířila nejen v Evropě, ale díky koloniálnímu panství prakticky po celém světě. Dle Kněnického [1968] byl po Anglii druhý nejstarší atletický svaz založen v roce 1895 ve Švédsku, pak následovalo Norsko (1896), Čechy (1897), Řecko (1897), Maďarsko (1897), Německo (1898), Belgie (1899), Holandsko (1901), Švýcarsko (1905), Finsko (1906), Itálie (1906). Z mimoevropských zemí to byl Nový Zéland (1887), Kanada (1889), Jižní Afrika (1895) a Austrálie (1897). Když sledujeme data založení, je zřejmé, že většina jmenovaných svazů vznikla pod vlivem I. Novodobých olympijských her, které se konaly v řeckých Athénách v roce 1896. První novodobé olympijské hry v Athénách v roce 1896 představují dle Michala Procházky [2012] milník pro rozvoj moderní atletiky. Muži závodili ve 12 disciplínách, a sice ve sprintech na 100 m a 400 m, v bězích na 800 m a 1 500 m, v maratónu, v běhu na 110 m př., ve skocích do výšky, do dálky a o tyči, v trojskoku, ve vrhu koulí a hodu diskem. Na olympijských hrách v atletice startovaly poprvé ženy až v roce 1928 v následujících disciplínách (100 m, 800 m, štafeta 4 x 100 m, skok do výšky, hod diskem).

Střešní celosvětová organizace vznikla až v roce 1912 v podobě IAAF – Mezinárodní amatérská atletická federace. Dnes zkratka IAAF znamená: Mezinárodní asociace atletických federací. Co se týče ženské atletiky byl v roce 1921 založen

Mezinárodní ženský sportovní svaz (FSFI) a následující rok 1922 proběhly I. ženské světové hry s atletickým programem.

Sledovat vývoj účasti žen na OH je ostatně velice zajímavé. Tak například Michal Procházka [2012] uvádí, že na OH v Amsterdamu v roce 1928 startovalo devadesát pět žen v pěti disciplínách. Muži už tehdy podruhé přesáhli šest set účastníků. Atletek startovalo poprvé více než 100 v Londýně 1948, kdy už si 144 atletek rozdělilo devět sad medailí. Od Říma 1960 po Mnichov 1972, kdy přibylo dalších pět disciplín, se jejich počet zdvojnásobil. Soul 1988 se vyznačuje dalším nárůstem v počtu soutěžících atletek (544), a i na dalších OH se čísla pravidelně navyšovala. Počty účastníků mužů a žen se poprvé takřka vyrovnaly na OH v Aténách a Pekingu, kdy už jen jediná disciplína chůze na 50 km není určena pro atletky. V začátcích moderní olympiády začínali muži s počtem 63 startujících, což bylo naposledy, kdy jejich počet byl nižší než sto. V roce 1912 překračuje počet závodníků hranici pět set. Následující období se vyznačuje kolísáním počtu závodníků: Paříž 1920 (660), Berlín 1936 (678), Helsinky 1952 (776) a Řím 1960 (812). Další význačný skok nastává v Mnichově 1972, kdy se počet navýšil až na 961 startujících. Magická hranice tisícovky byla překonána v roce 1988 v Soulu (1 063). V tomto trendu pokračuje Atlanta (1 302) a Sydney (1 257).

Atletickým závodům mezi dvěma světovými válkami dle Karla Kněnického [1968] vždy vévodili sportovci USA. Za nimi pak atletické velmoci v Evropě, především Finsko, Francie, Švédsko, Anglie, Itálie, ve střední Evropě bylo nejúspěšnější Maďarsko. Vynikající jedince mají ještě Norsko, Holandsko, Švýcarsko, Belgie, Polsko, Československo, Irsko, Rakousko a Dánsko. „Němci jako poražený stát dostávají možnost startu až na třetích poválečných olympijských hrách v Amsterdamu, v roce 1928. Zde nedosahují ještě význačnějších úspěchů, výkonnost se však nadále v Německu prudce rozvíjí a vrcholí na OH v roce 1936 v Berlíně, kde Německo získává sice pět zlatých medailí oproti 14 USA, ale v celkovém neoficiálním bodování poráží USA v poměru 647 ku 473 bodům. Před koncem tohoto období se dostává do evropské špičky i Polsko. Ze zámořských celků vyniká kromě USA význačněji Japonsko, Kanada a Austrálie s Novým Zélandem. Zvláště Japonci slaví úspěchy na OH 1936 v Berlíně zásluhou svých trojskokanů, tyčkařů a maratónců.“ [Kněnický 1968: 12]

Bohužel díky druhé světové válce se olympijské hry na 12 let odmlčí. Po roce 1945 se ale ve vrcholové atletice rozdávají karty jinak: „Po II. světové válce se lehká atletika opět rozvíjí nerovnoměrným tempem. Prudký rozvoj po vítězné válce zaznamenává

atletika SSSR. Masovost sportu, sportovní školy mládeže, kvalifikovaní trenéři a sportovní trénink na vědeckém základě, to všechno způsobuje, že atleti SSSR po svém vstupu do IAAF 1946 se zařazují pozvolna mezi světovou špičku. Už první mezinárodní vystoupení na mistrovství Evropy (ME) v Oslu v roce 1946 je velmi úspěšné, sovětská atletika získává 5 zlatých medailí, aby jich v roce 1954 odnesli z Bernu již 16. Jejich první účast na OH v Helsinkách v roce 1952 je překvapením nejen po stránce sportovní, ale i kulturně-politické. Na OH v roce 1956 v Melbourne a 1960 v Římě jsou již na prvním místě v celkovém součtu bodů, dosažených však hlavně zásluhou atletek.“ [Kněnický 1968: 12] Tímto obdobím je exkurz do historie atletiky zakončen. Pro pochopení následující kapitoly – Historie atletiky v ČR v kontextu vývoje organizování sportu v ČR uvedené informace postačí.

## **6.1 Historie atletiky v ČR v kontextu vývoje organizování sportu**

Problematika historie provozování atletiky jako moderního sportu v českých zemích široce přesahuje hranice provozování tělesných cvičení jako takových. Pro pochopení faktorů, které se podílely na vzniku moderního sportovního prostředí, je nutné zmínit počátky sportu v českých zemích a uvědomit si, z jakých myšlenek a politických názorů vycházely. Historie českého sportu se ubírala od své úvodní etapy, která zahrnovala počátky organizované spolkové činnosti v českých zemích, mnoha podstatnými změnami. Následující text se chronologicky věnuje období, které díky svébytným společensko-ekonomickým charakteristikám vtiskly dnešní podobu organizované atletice. Počátky organizování moderního sportu v českých zemích sahají do období Rakouska – uherského mocnářství.

Dříve než přistoupíme k podrobnějšímu popisu situace v 19. století, je potřeba se vrátit o několik století zpět, aby přehled byl úplný. Ač středověk pěstování tělesné kultury ve smyslu Helénské nepřál, přece se jen na poli atletiky sem tam něco událo. „První zmínky o atletické činnosti v českých zemích nacházíme v "Kronice zbraslavské", kde je popisován běh mužů o závod při korunovaci krále Václava II (1297). Celá řada zmínek o "běžích o závod" se objevuje v různých místních ustanoveních v souvislosti s "jarmarky", místními slavnostmi a zábavami. Jejich součástí byla i hra zvaná "vrhání toušem." Zmínky o atletice se nacházejí též v "Regimentu zdraví" (Hynek Krabice z Weitmmile) z roku 1530, v němž se chváří tělesný pohyb (házání kamenem, skákání,

chůze, běh) a v "Tělovědě staročeské" (Mikuláš Dačický, 1574), v níž se píše o prospěšnosti běhání a skákání. O "běhání o závod" se zmiňuje též Jan Amos Komenský (1592–1670) "Brána jazyků otevřená", "Orbis pictus." Zvláštní postavení zaujímají v dějinách atletického běhu tzv. "Lauffi" (doručovatelé dopisů, ale též účastníci speciálních závodů).“ [Choutková citováno in Vindušková 2003: 104] Před rokem 1918 docházelo k formování české spolkové činnosti v podmínkách Rakousko–uherského mocnářství a tak prvopočátky organizované činnosti spadaly do výkladu Vídeňské legislativy. „Tehdejším účelem sportu byly jiné cíle než dnes, šlo o utužování tělesné zdatnosti a branné připravenosti.

Zásadní význam pro rozvoj provozování tělesných aktivit mělo založení Sokola. Důležité je, že některé atletické disciplíny byly zařazovány do gymnastických vícebojů. Kněnický [1968: 12] k tomu poznamenává: „V Čechách se závodí nejprve roku 1864, kdy se uskutečnilo utkání berlínských turnerů a pražských sokolů ve skoku o tyči a později, roku 1867 na cvičení Sokola Pražského vítězí student Jan Kahavec ve skoku dalekém, výkon neznáme. Téhož roku na jaře se závodí v běhu a ve skoku vysokém při veřejném sokolském cvičení na Rohanském ostrově.“ Alfred Janecký [1946] píše, že vedle Sokola koncem století začaly vznikat v Čechách čistě sportovní svazy a kluby sdružující vždy několik sportů. Na rozdíl od Sokola však mají vyhraněné sportovní zaměření. Jejich vznik urychlovaly zprávy o rozvoji sportu v Anglii a západních zemích. Například v roce 1891 – AC Praha, 1892 – AC Roudnice, 1892 – AC Humpolec, 1893 – AC Královské Vinohrady přejmenované roku 1894 na AC Sparta, 1894 – AC Plzeň, 1896 – SK Slávia a další. V některých z nich se provozovaly i samostatné atletické disciplíny. Podle Janeckého [1946: 36]: „Samostatné lehkootletické soutěžení se rozvíjí brzy mimo sokolské jednoty a tělocvičné spolky. Za zmínku stojí především skupina pražské mládeže zakládající Klub běhounů v čele s bratry Malečkovými, Lažnovským, Bezchlebou a dalšími nadšenci, pořádajícími od roku 1884 v Praze na Maninách běžecké závody a společné tréninky – v roce 1887 dokonce Mistrovství Manin na 150 kroků“ . Po tomto mistrovství trvalo více než 10 let, než se vytvořila jednotná střešní organizace. Choutková citovaná in Vindušková [2003: 105] uvádí, že byla založena: „v roce 1897 za účasti zástupců 11 klubů Česká atletická amatérská unie (ČAAU). Jejím prvním předsedou byl J. Guth-Jarkovský. V roce 1897 byl také založen nejstarší a nejslavnější vytrvalecký závod Evropy Praha – Běchovice. První český maratón (40 km) se konal

v roce 1908 na trati Praha–Dobříš. Ženská atletika byla organizována odděleně od mužské ve Svazu házené a ženských sportů. Teprve v roce 1928 se připojila k ČAAU.“

Důležitými mezníky historie atletiky je vznik následujících sportovních organizací: Sdružení dělnických tělocvičných jednot (SDTJ) (1903), Orel (1908) a Český vysokoškolský sport (ČVS) (1910), ve kterých byla atletika významnou sportovní náplní. V této souvislosti je nutné konstatovat, že již v této době česká atletika vykazovala mimořádné sportovní výsledky. Božena Choutková [citovaná in Vindušková 2003: 105] uvádí: „Ženy dosáhly 30 světových rekordů. Z mužů byl v té době nejznámější diskař F. Janda-Suk (2. místo na OH v Paříži, 1900), světový rekordman a vynálezce diskařské otočky.“ Bohužel slibně se rozvíjející období končí v roce 1914 první světovou válkou. Spolkový život pomalu utichá, ve válečných letech se konal pouze Běchovický závod.

Významným milníkem nejen pro sport, ale především pro českou a slovenskou společnost byl v roce 1918 vznik samostatné Československé republiky. „Vytvoření samostatného československého státu přispělo k rychlejšímu rozvoji sportovního hnutí. Krátce po vzniku republiky začaly pracovat oba vrcholné orgány československého sportu. V listopadu 1918 obnovil svoji činnost Český olympijský výbor přejmenovaný v červnu 1919 na Československý olympijský výbor. V prosinci 1918 byla založena Česká sportovní obec od roku 1919 přeměněná na Československou sportovní obec. Dále vznikly nové sportovní svazy, např. v roce 1919 Československý amatérský plavecký svaz a Československý svaz házené a ženských sportů. Sportovní svazy v Československu zůstaly mezi válkami autonomními organizacemi. Svým ústředím, olympijskému výboru a sportovní obci byly podřízeny velmi volně a jejich základní povinností bylo odvádět příspěvky podle počtu svých členů.“ [Kössl, Štumbauer, Waic 2004: 131] Rok po první světové válce, jak dokládá Kněnický [1968: 19], uspořádala: „Československá amatérská atletická unie mistrovství Československa, zatím za účasti Čechů a Slováků, Německý svaz se připojil v roce 1923. ČsAAU byl v roce 1920 přijat do IAAF. Počet oddílů z 19 v roce 1919 vyšplhal v roce 1924 na 125, ale vlivem ekonomické krize se v roce 1938 konsolidoval do 72 oddílů. Počet aktivních závodníků se pohyboval kolem 1300. Za těchto skromných podmínek dobré výkonnosti (několik světových rekordů) dosáhly ženy ve dvacátých letech. Mejzlíková I. a II. Mezi muži to byl jen koulař František Douša, který si vydobyl mezinárodní slávu (1932 3. místo na OH v Los Angeles a dva světové rekordy).“ První republika zažívala nejen

ekonomickou (až do Velké krize) konjunkturu, ale i sportovní organizace přímo vzkvétaly.

Ve třicátých letech minulého století mělo československé tělovýchovné prostředí více než 2 milióny členů a více než 130 000 tělovýchovných jednotek a spolků: Sokol 820 000 členů (1937), Orel 159 000 členů (1935), SDTJ 139 000 členů (1934), Klub českých turistů (KČT) 110 000 členů (1935) a dalších přibližně 40 sportovních organizací. [Dvořák 2007]

Vše ale nebylo ideální. Štumbauer [2010] vysvětluje: „Nedostatek peněz se stal mezi válkami největší překážkou rozvoje československé tělesné kultury. Zatímco počátkem 20. let finanční příspěvky státu slibně stoupaly, např. v roce 1923 dosáhly cca 6 milionů Kč, ve třicátých letech došlo ke zhroucení materiální podpory tělesné kultury ze strany státu – v roce 1933 zbyla na tělovýchovu, sport a turistiku ve státním rozpočtu mizivá částka 380 000 Kčs. Jedinou velkou tělovýchovnou stavbou první republiky úplně financovanou státem zůstalo strahovské cvičiště a strahovský atletický stadión. Zde však investice nebyly zanedbatelné. Úprava cvičiště stála do poloviny dvacátých let stát 15 miliónů Kč a pražská obec zde zavedla inženýrské sítě nákladem 8 miliónů korun.“ Období německé okupace významně zasáhlo do sportovního života v bývalé ČSR. Zakázanými se staly tělovýchovné organizace Sokol, Orel či Junák a jejich členové přešli do sportovních oddílů. Sportovní svazy mohly vykonávat svou činnost i nadále, ale jen v rámci protektorátního území a s českou účastí. „Z ČAAU se stává opět ČAAU s okleštěným programem a soutěžemi. Byly dokonce zrušeny rekordy "nearijců", například vynikající výkony Englovy. Pořádaná mistrovství měla až na malé výjimky jen průměrnou úroveň. Jednou z výjimek byl Emil Zátopek, který koncem roku 1944 začíná růst v mimořádnou postavu naší i světové atletiky.“ [Kněnický 1968: 59]

Za pozornost stojí období 3. republiky do únorové politickospolečenské změny. „Sílicí vliv komunistické strany se projevil 27. února 1948, den před jejím nástupem k moci, v rozhodnutí Ústředního akčního výboru Národní fronty. Podle něj se Sokol stal střešní organizací a přešly do něj s majetkem a členskou základnou všechny tělovýchovné sportovní a turistické svazy, spolky a kluby. Sjednocovací proces se odehrál na ideových základech, které nevycházely ze sokolských tradic. Pod heslem "Sokol patří pracujícím" se zakládaly sportovní kluby při továrnách a školách. Důsledkem byl úbytek členů. Nejvyšší orgány komunistické strany se proto rozhodly převzít model sovětského zabezpečení sportu.“ Kössl, Štumbauer, Waic [citováni in



Slepičková 2007: 96] V nastalé situaci dochází k přijetí příslušných legislativních změn. Kössl, Štumbauer, Waic, [2004] zmiňují důležitost zákona č. 187/1949 ze 14. července 1949, o státní péči o tělesnou výchovu a sport na jehož základě je zřízen Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport (SÚTVS) . Následně v roce 1952 podle zákona č. 71/1952 Sb. ze dne 12.prosince, o organizaci tělesné výchovy a sportu vzniká Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport (SVTVS) a tím nahrazuje SÚTVS a Sokol. Současně dochází k omezení pravomocí Československého olympijského výboru (ČSOV). Mezi stěžejní úkoly SVTVS patřila péče o sport a současně o tělesnou a brannou výchovu. Nový socialistický člověk měl směřovat k pevnému zdraví, tělesné zdatnosti využitelné v obraně vlasti, harmonie ducha a těla a skrz to pocítit své socialistické vlastenectví.

Institucionální rámec vytvářel samostatné tělovýchovné úseky, které měly vymezení ve shodě s vládním resortem, který byl jeho správcem. František Dvořák [2007] uvádí šest složek tělovýchovných úseků : „Ministerstvo školství, věd a umění (povinná TV na školách), Ministerstvo pracovních záloh (TV na učilištích), Ministerstvo národní obrany (TV a sport v armádě – Dukla), Ministerstvo národní bezpečnosti (TV a sport v SNB a PS – Rudá hvězda), ROH (dobrovolná TV a sport podle pracoviště), devět sportovních organizací (Baník, Dynamo, Jiskra, Lokomotiva, Slávie, Slavoj, Slovan, Spartak, Tatran) a Sokol jako tělesná výchova a sport na vesnici.“

Pro kvalitu vrcholové atletiky bylo důležité založení dvou pražských klubů. Rudá hvězda Praha v roce 1957 a především armádní Dukla Praha. K jejímu vzniku je poznamenáno Duklou Praha [2011]: „Krátko po převzetí moci v březnu 1948 vznikl Armádní tělocvičný klub (ATK), který se stává ústřední a výkonnou složkou v oblasti vojenského zájmového a závodního tělocviku. Rok 1952 byl z pohledu vývoje velmi důležitý. Na OH v Helsinkách se velmi výrazně prosadili naši sportovci (E. Zátopek 3krát 1. místo). Sportovci byli soustředěni ve dvou složkách, a to ve Sportovní tělovýchovném svazu Ústředního domu armády (STS-ÚDA) a v Armádním tělovýchovném útvaru (ATÚ). Od roku 1965 už nesou tyto sportovní složky slavný název Dukla.“ Propracovaný systém sportovní přípravy je uplatňován záhy po únoru 1948. Podle Kněnického [1968] je přístup ke sportu prověřen přípravou a účastí na olympijských hrách v Londýně. Poprvé v historii českého sportu vláda zabezpečila finančně celou sportovní přípravu a účast na OH. I to se nemalou měrou podílelo na dobrých výsledcích československé reprezentace, která se ziskem šesti zlatých, dvou stříbrných a tří bronzových medailí umístila na dvanáctém místě v medailovém hodnocení zúčastněných zemí. Na OH

v Londýně začala slavná éra běžce Emila Zátopka, kde získal zlato v běhu na 10 000 m a stříbro na poloviční trati. Sportovní úspěchy byly komunistickou propagandou využívány k prezentaci socialismu jako lepšího společenského zřízení než kapitalizmu. Voják, olympionik, atlet Emil Zátopek ztělesňoval příkladného sportovce a vzorného občana socialistického státu. Od olympiády se československé atletice v mezinárodním srovnání daří (několik evropských a světových rekordů), což pomáhá budování jejího kreditu, jako jednoho z nejpreferovanějších sportů v socialistickém Československu.

Pro podporu vrcholového sportu byl po vzoru SSSR zřízen systém výzkumu ve sportu, zabývající se plánováním a metodikou tréninku, technikou a výběrem talentů. Pro tyto účely dochází ke zřízení následujících institucí [Dvořák 2007]: Institut tělesné výchovy a sportu Praha, Výzkumný ústav tělovýchovný, Vědecká rada Státního výboru TV a sportu, Státní muzeum tělesné výchovy a sportu, Sportovní a tělovýchovné nakladatelství a Katedry tělesné výchovy při vysokých školách. Na webových stránkách FTVS [2010] je možné se dočíst: „V roce 1953 byla zřízena samostatná vysoká tělovýchovná škola pod názvem Institut tělesné výchovy a sportu, která měla vychovávat vysokoškolsky vzdělané pracovníky pro tělovýchovné hnutí, trenéry a metodiky, a pro vysoké školy učitelé tělesné výchovy a vědecké pracovníky. V roce 1958 byl Institut spojen s katedrami tělesné výchovy VŠP s cílem vychovávat jak odborné pracovníky, tak středoškolské a vysokoškolské učitele tělesné výchovy.“ K poslednímu zásadnímu kroku v oblasti institucionalizace Irena Slepíčková [2007: 96] uvádí že: „V roce 1956 byl zrušen Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport a v roce 1957 zahájila svou činnost dobrovolná tělovýchovná organizace Československý svaz tělesné výchovy a sportu (ČSTV). Základním článkem se stal sportovní klub (tělovýchovná jednota) konstituovaný na územním principu. Sportovní sekce převzaly garanci za soutěžní sport, odbory základní tělesné výchovy a turistiky za masový rozvoj. ČSTV jako dobrovolná tělovýchovná organizace byl zákonem č.68/1956 Sb. pověřen řízením veškerého tělovýchovného a sportovního dění ve státě.“

Přesto podle Bubláka [2008: 30]: „Nebyl opomenut důraz na potřebu masového rozvoje tělovýchovy. Neminul se ovšem účinkem. Úspěchy, které byly v této oblasti dosaženy, byly pochopitelně často prezentovány jako důkaz velkého pokroku v československé tělovýchově. Na základě statistických údajů je však na místě uznat, že pokrok v této oblasti byl patrný. Zatímco v době ustavení ČSTV v roce 1957 měla tato organizace 893 tisíc členů, v roce 1964 už 1,76 milionů. Rostl i počet trenérů a

rozhodčích, který se za dobu sedmi let téměř ztrojnásobil. Řada sportovců se rovněž v roce 1964 mohla honosit titulem Zasloužilý mistr sportu (ZMS). Vidina tohoto titulu měla sloužit sportovcům jako motivace k dosahování lepších výsledků.“ Situace po roce 1989 je podrobně rozvedena v diskusi. Zde bude nastíněn současný stav sportovní infrastruktury. KMPG [2012: 6]: „Na základě analýzy dat z pasportizace sportovních zařízení ČSTV lze identifikovat následující skutečnosti: 91 % všech klasifikovaných sportovních zařízení vzniklo (bylo vybudováno) před více než 20 roky. V posledních 20 letech bylo postaveno pouze 9 % nové sportovní infrastruktury.“

**Tabulka 1. Lokace sportovišť na území dnešní ČR**

Lokace	do 1960	1961–1990	1991–2000	od 2001
Praha a Střední Čechy	45 %	48 %	5 %	2 %
Jih a Jihozápad	37 %	54 %	6 %	3 %
Sever a Severovýchod	48 %	43 %	6 %	3 %
Morava a Slezsko	40 %	48 %	8 %	4 %
Celkem	43 %	48 %	6 %	3 %

Zdroj: [KMPG 2012: 6]

Z tabulky vyplývá, že čilý stavební ruch panující v jiných oblastech hospodářství v ČR po roce 1989 sportovní oblast příliš nepoznamenal.

## 6.2 Historie sportu v Radotíně

Spolkový život v Radotíně začíná 28.2.1886, kdy byl založen dobrovolný sbor hasičů. Po dalších dvou letech, přesně 28.10.1888 vzniká první tělovýchovný spolek v Radotíně, kterým byl Sokol patřící k sokolské župě jednotě středočeské. Do čela jednoty volí velitele hasičů Václava Drchotu. Začátky byly nelehké. Ke cvičení sloužil pronajatý sál hostince U České koruny a jeho zahrada se stala letním cvičišťem. Později se k těmto účelům začalo využívat cvičiště za stodolou U Drchotů. Z prvo počátku se nedostávalo cvičebního nářadí a náčiní a ani nebylo mnoho znalostí, jak je používat. Proto od roku 1891 dojížděl do jednoty cvičitel z pražského Sokola, který jednou týdně vedl cvičení. To, že byl Sokol nejen sportovní organizací, dokládá založení hudebního odboru jednoty, který vystupoval nejen při vlastních podnicích, ale i při podnicích jiných

spolků. Od roku 1900 je počet radotínských dorostenců postačující k tomu, aby měli své samostatné cvičení. Na IV. všesokolském sletu v roce 1901 poprvé vystoupili i cvičenci z Radotína. V rámci sletu se konaly též sletové závody. V některých atletických disciplínách dosáhl vynikajícího úspěchu tehdy devatenáctiletý Vlastimil Drchota, který získal první cenu v hodu oštěpem na terč. Ženy začaly cvičit od roku 1903. V nové budově obecné školy, která byla krátce před tím postavena (1901), si členové Sokola pronajali školní tělocvičnu pro svá pravidelná cvičení. Počet členů radotínského Sokola neustále narůstá včetně žactva, a tak od roku 1907 si opět pronajímají sál restaurace U České koruny.

Poptávka po sportovním vyžití neklesá, a proto ve stejném roce zakládají Dělnickou tělocvičnou jednotu (DTJ). Počátky byly velmi skromné, chybělo nářadí a tak se především hrály sportovní hry a pěstovala se atletika. Ke cvičení si členové pronajali hostinec U Brüknera, později U Horymíra a pak hostinec U Bíšků. Ve 20. letech používali ke cvičení i školní tělocvičnu. Činnost DTJ zanikla po roce 1945. První světová válka přerušila dynamický rozvoj radotínské tělovýchovy. Ze Sokola odchází 40 cvičenců i s celým cvičitelským sborem. Nastává krátké přerušení, ale pak se opět začíná cvičit. Mladí nastoupili na místa starších členů a plně rozvíjejí další cvičební činnost. Rokem 1915 přichází další rána v podobě rozpuštění ČOS. Což s dalšími odvody na frontu způsobilo, že cvičil jen dorost a žactvo.

Po ukončení 1. světové války a návratu původních členů nastává tak jako v celé nově vzniklé ČSR zlatý věk Sokolstva. V roce 1919 se o cvičení radotínského Sokola začali zajímat lidé i v blízké obci Lipence. Proto zakládají odbočku radotínské jednoty. Obdobně se tak stalo v roce 1920 v Lochkově a v Kosoři. Počty cvičenců ve všech složkách neustále narůstají, a proto v roce 1922 pro nedostatek cvičebních prostor dochází k zakoupení pozemku na Viničkách, později nazývaného U Černošic. Od té doby je pravidelně využíváno jako letní cvičiště. Pro skok daleký a vysoký bylo vybudováno pískové doskočiště. Ještě téhož roku bylo započato s cvičením a pěstováním lehké atletiky ke zpestření cvičení. Zde jsou tedy prvopočátky systematického tréninku atletických disciplín členů Sokola Radotín. V tomtéž roce vzniká fotbalový Radotínský SK, který nejprve využíval hřiště u Berounky pod přívozem. Od roku 1928 se hraje na nově vybudovaném stadiónu, které se dnes nazývá Na starém hřišti a od roku 1985 slouží výhradně softbalu. Od roku 1968 hrají na tzv. novém stadionu s atletickou dráhou. Až v roce 1923 dochází k obnovení činnosti DTJ přerušené 1. světovou válkou. Hlavní náplň

tvořila česká házená a atletika. V tomto roce je také založen oddíl tenisu. Tenisté začínají budovat vlastní dvorce v dnešních prostorech a to včetně klubovny už v roce 1930. Pokladna Sokola byla dostatečně naplněna, a tak po zrušení cukrovaru členové zakoupili v roce 1926 jeho budovu, která byla vhodná pro adaptaci na tělocvičnu a před budovou se nacházel dostatečný pozemek pro zřízení menšího letního cvičiště. Původní první cvičiště bylo prodáno. Existence letního cvičiště a zájem o nový sport vedl k založení volejbalového odboru. Při RSK vzniká rokem 1927 odbor atletiky, který má ovšem krátkého trvání. Radotínští sokolové touží po důstojném stánku pro své členy, a tak počátkem roku 1931 kupují vlastní pozemek v místech nově vznikající vilové zástavby a bezprostředně zahajují výstavbu nové sokolovny. Již 31. července 1932 je nová sokolovna slavnostně otevřena. Původní budova slouží dodnes. Díky restauraci a tělocvičně, která může sloužit i jako sál, je jedním z kulturních míst současného Radotína. Na letním cvičišti před sokolovnou budují atletickou klopenou dráhu a sektor pro skoky, které jsou používány nejen k tréninku, ale i k atletickým závodům. Skauting zakotvil v Radotíně až krátce před vypuknutím 2. světové války v roce 1938. Dalším sportem, který rozšířil spektrum sportů, byl lední hokej, provozovaný na fotbalovém hřišti RSK upravovaném v zimních měsících na kluziště. „V dubnu 1941 nařídil K. H. Frank zastavení činnosti Sokola a 8. října podepsal Heydrich výměr o jeho rozpuštění.“ [Štumbauer 2010] Tímto bylo přerušeno cvičení v sokolovně, ale členové se přesto dále scházeli. Například sokolský odbor České házené se všemi hráči i funkcionáři přešel pod RSK, který jako jediný mohl oficiálně vyvíjet svou činnost. V rámci fotbalového klubu RSK byl roce 1943 založen vodácký a boxerský oddíl.

Po ukončení II. světové války je již v květnu obnovena činnost Sokola. Tělocvična opět vítá své cvičence a začíná nový sportovní život. Naopak činnost DTJ nebyla po válce obnovena. Nedlouho po únoru 1948 dochází k prvnímu pokusu o sjednocení veškeré tělovýchovné činnosti v Radotíně. Pokus však nebyl úspěšný. Přesto slučování tělovýchovných jednot a klubů postihlo všechny radotínské organizace, které v roce 1948 vyvíjely činnost – Sokol, RSK, LTK v TJ Sokol Radotín. Pravověrní členové Sokola ukončují svojí činnost v nové TJ. Prvým oddílem vzniklým v nové éře je oddíl kanoistiky založený roku 1949. Od roku 1952 je TJ Sokol Radotín přejmenován Dobrovolná sportovní organizace (DSO) Spartak Radotín, kde se nadále provozují sporty již dříve založené (fotbal, basketbal, tenis, stolní tenis, kanoistika, odbíjená, šachy a hokej).

Další rozvoj radotínské tělovýchovy je spjat s vybudováním nového stadionu v akci „Z“. Výstavba byla zahájena v roce 1961. Nový stadion má vedle travnatého fotbalového hřiště i standardní škvárový 400 m dlouhý atletický ovál, krytou tribunu se zázemím a kuželnu a hlediště pro cca 10 000 lidí. Provoz byl částečně zahájen v roce 1964, přestože nebyl ještě zcela dokončen. V reakci na stavbu nového stadiónu v roce 1963 vzniká oddíl atletiky, který navazuje na bohatou předválečnou atletickou činnost Sokola a DTJ. Záhy po založení oddílu se přeborníkem ČSSR pro rok 1965 v kategorii mladšího dorostu v hodů oštěpem stává Luboš Rys, který si tímto výkonem vysloužil zařazení do reprezentačního družstva ČSSR. V roce 1968 je dalším přeborníkem ČSSR v kategorii mladšího dorostu v běhu na 200 m Jindřich Slanina. Jeden z těch úspěšnějších oddílů byl kulturistický, který existuje dodnes. Především v důsledku velké konkurence po roce 1989, neboť v Radotíně provozují činnost další dvě posilovny, má oddíl kulturistiky ta nejlepší léta za sebou. Tomuto oddílu Miroslav Moravec [2005] připisuje četné úspěchy: „V roce 1965 vznikl při Spartaku Radotín kulturistický oddíl, který našel útočiště v budově sokolovny. Zde, ve skromných podmínkách, vyrostlo několik úspěšných sportovců. Nejúspěšnějším byl Petr Stach v sedmdesátých letech několikanásobný mistr ČSSR ve váze do 90 kg, v roce 1975 a 1977 mistr Evropy, v roce 1977 3. místo a v roce 1978 2. místo na mistrovství světa.“ Oddíl fotbalu se osamostatnil od Spartaku v roce 1969 a v Radotíně vzniká druhá TJ Radotínský SK. Po opětovném zákazu skautských oddílů je v roce 1970 založen turistický oddíl TOM. „Badminton se v Radotíně hraje závodně od r. 1970, kdy na místním gymnáziu založil profesor tělocviku Ivan Hana badmintonový kroužek v rámci nepovinného předmětu sportovních her.“ [Gruberová 2003: 41] Ten se roku 1973 proměňuje na oddíl badmintonu. Ve druhé polovině osmdesátých let začíná systematická příprava v oddíle badmintonu nést své ovoce. „Martin Vrkoslav byl v roce 1986 zařazen do celostátní reprezentace a v roce 1987 se stává dorosteneckým mistrem ČSSR ve čtyřhře. Dále A. Hnilicová získala na mistrovství ČSSR bronzovou medaili ve čtyřhře (badminton) – hlídka J. Vála – J. Pechar v BTZ získala v kategorii starších dorostenců 1. místo ve federálním kole.“ [Spartak 1988: 4] V práci Andrei Gruberové [2007] je možné číst : „Kdysi velice oblíbený sport kuželky začali jeho vyznavači hrát závodně v roce 1971. Kuželna je ukryta v tribuně nového stadionu. K největším úspěchům patří účast družstva radotínských mužů ve III. lize v r. 1995.“ Dva v současnosti nejúspěšnější radotínské oddíly teprve přijdou na svět. Moravec [2005] dokládá: „Na přelomu let 1978/79 se pod Spartak Radotín začleňuje

nový sport – softball. Mužská i ženská družstva hrají své zápasy na starém hřišti. Během několika let dosahují množství úspěchů, zejména muži, z nichž někteří jsou členy národního družstva. Počátkem 80. let přibyl další sport, tentokrát původní hra indiánského kmene Irokézů – lakros, později též jeho odnože boxlakros či fieldlakros. Domácí prostředí nalézá na hřišti u sokolovny pod hlavičkou Spartaku. V tomto málo rozšířeném sportu dosáhl Radotín velkých úspěchů a muži i ženy se stali od té doby několikrát mistry republiky, v posledních letech již jako jeden z oddílů Sokola.“

Jak dále píše Miroslav Moravec [2005]: „Zásadní změna v uspořádání radotínských sportovních oddílů nastala na počátku 90. let. Roku 1991 požádali Sokolové o vrácení majetku, který jim byl předán. Tak dochází 1.9.1991 k delimitaci a k rozpadu Spartaku Radotín. Oddíly využívající vnitřní a vnější prostory sokolovny zůstávají zastřešeny pod Sokolem (ZRTV, lakros, badminton, kulturistika), pod TJ Radotín se začlenily (kopaná, softball, nohejbal, kuželky, atletika a volejbal). Roku 1992 dochází k přejmenování TJ na RSK. Tenis a basketbal si zakládají vlastní jednotu LTC. Zbývající fungující sportovní oddíly si zřizují vlastní organizace (vodáci, turisté).“ Významnou událostí celorepublikového významu bylo v roce 2001 na prostranství před sokolovnou otevření prvního boxlacrossového hřiště v Evropě. „Zlomovým se stal osmý ročník turnaje v roce 2001. Díky grantu Magistrátu hlavního města Prahy a úsilí členů LCC se podařilo zrekonstruovat hřiště a vybudovat povrch s umělou trávou. Slavnostní otevření nového stadionu proběhlo právě v rámci Memoriálu Aleše Hřebeského. Turnaj měl zároveň další primát – poprvé v historii se ho zúčastnily týmy ze zahraničí – z USA, Německa a dokonce z Japonska.“ [LCC Sokol Radotín 2010].

V roce 2004 dochází k dalšímu dělení radotínské tělovýchovy. Oddíly fotbalu, atletiky a kuželek, které užívají stejný areál, vytvořily Sportovní centrum Radotín, zkráceně SC Radotín. Po rekonstrukci v roce 2005 zkolaudovaná budova RSK (U Starého stadionu) slouží jako zázemí softbalovému oddílu. Rok na to je slavnostně otevřeno víceúčelové pískové hřiště u Nového stadionu jako Beach Aréna Radotín. SC Radotín [2010] na svých webových stránkách píše: „V roce 2006 je tréninkové škvárové hřiště přebudováno na hřiště s umělou trávou a osvětlením.“ Poslední velkou změnou před koncem desetiletí je otevření sportovní haly 1.9.2009 s možností provozování mnoha sportů (basketbal, volejbal, házená, bojové sporty, lezení atd.).

### 6.3 Historie atletiky v Radotíně v kontextu historických změn

V dostupné literatuře se nepodařilo najít ucelený přehled historie atletiky v Radotíně. Na základě dostupných materiálů, kroniky oddílů, Radotínských almanachů, dochovaných oddílových písemností a dalších zdrojů, které jsou ne vždy časově konzistentní, lze vystopovat stručnou historii. Největším nepřítelem oddílových písemností byla povodeň v roce 2002, při které byl zatopen prakticky celý atletický stadion včetně klubovny a znehodnoceny některé historické písemnosti. Prvopočátky atletiky v Radotíně lze vystopovat na sklonku předminulého století, neboť v Tělocvičné jednotě Sokol Radotín se v rámci Tyršovy tělocvičné soustavy provozovaly běhy, skoky (daleký, vysoký, tyč a hody – zejména oštěp). Cvičilo se a závodilo se tehdy za stodolou statku Drchotů. Vynikajícího úspěchu dosáhl závodník Vlastimil Drchota, který na čtvrtém všesokolském sletu roku 1901 v Praze zvítězil v závodu „Metání oštěpem do terče“, což byla tehdy svérázná sokolská atletická disciplína. Tréninky byly přerušeny 1. světovou válkou, kdy také Drchota roku 1915 v Srbsku padl. Po 1. světové válce to byli opět sokololové, kteří se věnovali atletice. Závodilo se na letním cvičišti „Na Viničkách“ a později v bývalém cukrovaru. Nejúspěšnějším atletem tohoto období byl všestranný dorostenec Ladislav Čepička, který si v letech 1926 až 1927 vytvořil několik osobních rekordů (100 m 11,6 s, dálka 570 cm, výška 165 cm a tyč 280 cm). Kromě Sokolů pořádal běžecké závody i fotbalový klub Radotínský SK, který uspořádal několikrát běh ulicemi Radotína a štafetové běhy v letech 1930 až 1934. Samostatnou kapitolu historie radotínské atletiky tvoří její oddíl DTJ Radotín. Jejím neúspěšnějším závodníkem byl Jan Kolín, který na 3. dělnické olympiádě v Antverpách v roce 1937 získal 3. místo v běhu na 800 m časem 2:00,1. Byl též držitelem rekordu Svazu DTJ na 1 500 m časem 4:09,8 a jinak všestranným atletem (100 m za 11,8 s, dálka 600 cm, oštěp 50 m). Vyhrál na 40 přespolních běhů. Později svoji kondici využil v boxu, ve kterém závodil v těžké váze až do roku 1947.

V roce 1939 Sokol Radotín založil atletický oddíl, tehdy zvaný v rámci sokolského názvosloví „Oddíl prostého tělocviku“ a vedl ho František Rys. Na cvičišti u sokolovny byla zřízena škvárová běžecká dráha s klopenými zatáčkami v délce 180 m. Uprostřed se nacházela 60m dlouhá čtyřdráha. Po stranách byla doskočiště pro dálku, výšku i tyč a sektory pro kouli a disk. Již v roce 1939 mělo družstvo Sokola Radotín 14 mužů včetně závodníků z DTJ. Oddíl bohužel existoval je 4 roky 1939–1940 a 1946–1947. Poválečná



etapa radotínské atletiky se především pojí s výstavbou atletického stadionu. Výstavba zahájená v roce 1960 byla hlavním podnětem pro založení atletického oddílu v rámci TJ Spartak Radotín. Stalo se tak v září 1963. Zakládajícími členy byli Luděk Mach, Ing. František Rys, Alois Šoufek a Karel Winkler. V roce 1964 byl proveden nábor, při kterém bylo získáno nových 75 členů. Oddíl propagoval atletiku v celém svém okolí a soustřeďoval zájemce z celé jižní poloviny okresu Praha Západ (Zbraslav, Komořany, Černošice, Dobříchovice, Stodůlky atd.). Oddíl se zapojil do akcí okresního svazu atletiky, do roku 1974 byl Radotín součástí okresu Praha západ a sám uspořádal okresní přebor žactva v přespolním běhu a okresní přebor ve sprinterském dvojboji žactva. Avšak největší akcí bylo uspořádání krajského kola Poháru rozhlasu mladšího dorostu. Na závěr sezóny se pořádala 1. ročník přeboru jednoty o nejzdatnějšího chlapce a dívku, tento závod se těší dodnes velké popularitě.

V roce 1965 se přihlásilo 115 adeptů, ale protože v oddíle působili pouze tři trenéři, nemohli být všichni přijati. Tato situace se v následujících letech ještě několikrát zopakovala. Do dorostenecké reprezentace ČSSR se probojoval oštěpař Luboš Rys výkon 58,84 m. Na jaře byl uspořádán 1. ročník přespolního běhu Rudých letnic, kterého se v následujících letech účastnilo přes 400 závodníků všech kategorií. V některých letech byli startéry pánové zvučných jmen (Jungwirth, Odložil, Zátopek). Po roce 1989 se tomuto velmi populárnímu běhu stal jeho ideologický název osudný. V roce 1966 se poprvé konalo soustředění na Oboze (kemp u Slapské přehradě), které dodnes patří k největší odměně za celoroční poctivý přístup k tréninku. Na soustředění se v některých letech jezdilo do Sušice. V roce 1967 mladší žák J. Mannchen vyhrává Velkou Kunratickou. Mladší dorostenec Jindřich Slanina vyhrál přebory ČSSR na 200 m. V roce 1972 mladší dorostenec Jaroslav Henych zvítězil ve Velké Kunratické a pro vybraných 7 závodníků se konalo soustředění u Černého moře v Rumunsku. V roce 1973 mladší dorostenec Karel Blahovec vyhrál přebor ČSSR v běhu na 250 m překážek. Ve druhé polovině 80. let byl členem oddílu dlouholetý držitel českého rekordu na 100 m Ivan Šlehofr. Už tehdy „mu to běhalo“ a tak nikoho nepřekvapí, že v roce 1986 je přeborníkem Prahy mladších žáků na 60 m.

V devadesátých letech dochází ke snižování počtu akcí konaných na atletickém stadionu, škvára nebyla už vyhledávaným sportovním povrchem pro konání závodů. Částečnou nápravu stavu představuje rok 1999 a náhrada škváry za tartan na rozběžišti pro dálku a výšku. V novém milleniu „radotínské barvy“ skvěle hájila zákyňě Martina

Andrštová, která se stala mistryní ČR v přespolním běhu pro rok 2004 a získala i 2. místo na MČR 2005 v běhu na 800 m. V roce 2004 oslavil spoluzakladatel oddílu, dlouholetý trenér a sám výborný atlet Karel Winkler 70. narozeniny. Bohužel vzhledem k zdravotním problémům se musel o tři roky později vzdát trenérské funkce. Zhruba po třiceti letech disponovala radotínská atletika opět týmem mužů, kteří v letech 2005 až 2008 reprezentovali oddíl v Pražském přeboru družstev.

# Výzkumná část

## 7 Metodologie

Problematika sportovního oddílu je dosti komplexní, proto diplomová práce využívá smíšenou strategii výzkumu. Tedy mix kvantitativních a kvalitativních výzkumů. Každá výzkumná otázka bude k zodpovězení potřebovat jiný poměr kvantitativních a kvalitativních dat. Kvantitativní data v podobě čísel a statistických přehledů byla zpracována statisticky s výstupem v grafické podobě. Kvantitativní data byla většinou v podobě textů, které byly následně zpracovány obsahovou analýzou.

### 7.1 Cíl práce

Základním cílem diplomové práce bylo zjistit, jak funguje atletický oddíl v Radotíně jako lokální sportovní organizace. Dalšími cíli bylo zjistit, jak tento oddíl působí ve svém okolí a jak se proměňuje během své dlouholeté existence. Hlavní analyzované období je v intervalu 1964–2010, kdy existuje současný oddíl atletiky v Radotíně. Důležitou součástí analýzy bylo porovnání vývoje atletiky na lokální úrovni (Radotín) s makro úrovní (Česká Republika).

### 7.2 Výzkumné otázky

Níže uvedené výzkumné otázky sloužily především v počáteční fázi výzkumu k lepší orientaci v problematice. Konkrétně se jednalo o tyto otázky :

Jak se proměnil institucionální rámec přístupu ke sportu (atletice) po roce 1989? Existuje nějaká podobnost vývoje atletiky na lokální a celostátní úrovni? Jak se proměňuje výkonnost atletů v atletickém oddíle? Jak se proměňuje obsah zapisovaných dat do tréninkových deníků? Jak se proměňuje spádová oblast pro atletický oddíl? Jak se proměňuje přístup škol ve spádové oblasti atletického oddílu? Jak se proměňuje konkurence jiných sportovních oddílů či zájmových volnočasových spolků ve vztahu k atletickému oddílu? Jak se proměňuje zázemí a vybavení atletického oddílu? Jak oddíl působí na socializaci svých členů?

### **7.3 Metody sběru dat a typy dat**

Bylo potřeba shromáždit veškeré dostupné materiály, z okruhu lokálního sportu (týkající se radotínské atletiky a radotínského sportu), z okruhu sociodemografických údajů z oblastí Radotína a dolního Poberouní. A posledním okruhem byla data celostátního charakteru (počet atletů a obyvatel v určitých letech atd.).

Většina dat použitých ve výzkumu měla písemnou podobu, ať již v papírové či elektronické formě. Data byla nashromážděna zejména prostřednictvím: Archivů (ČSTV, ČAS, radotínské atletiky, Letopisecké komise Radotín, Sokola Radotín atd.), knihovny FTVS UK a sběrem ostatních dobových i kompilativních dokumentů, z nichž některé se nacházely na internetové síti. Výzkum proběhl od ledna 2010 do června roku 2012 a byl doprovázen průběžnou analýzou sebraných dokumentů, které dále modifikovaly a upřesňovaly směr výzkumu. Významný objem dat byl nashromážděn prostřednictvím: Institucionálních dokumentů: ministerstev, ČSTV, ČAS, veřejné správy, výroční zprávy (škol a oddílů), zápisy z jednání schůzí (oddílové). Byly využity osobní dokumenty: záznamy atletů (tréninkové deníky), záznamy trenérů (tréninkové plány, výsledky testů, trenérské výroční zprávy, zápisy z trenérské rady). Rovněž bylo použito statistických dokumentů: statistiky oddílové (počty členů a trenérů, jejich sociodemografické údaje, docházka na trénink, tabulky výkonů, výkonnostní třídy atletů a trenérů, počet překonaných rekordů atd.). Sčítání lidu – ČSÚ, Účelová statistická šetření – ČSÚ, ČSTV, ČAS. Kronik (oddílové, školní, obecní) a lokálního periodického i neperiodického tisku.

### **7.4 Zpracování dat**

Především texty byly obsahovou analýzou rozčleněny na dvě kategorie, na ty, které pro potřeby výzkumu obsahovaly spíše kvantifikovatelná data, a na ty, které měly spíše povahu hlubšího vhledu do problému (odpovídaly na otázky typu proč?). Statisticky byla vyhodnocena data kvantitativní povahy (statistiky počtu členů, atletické výkony, počty obyvatel atd.). K zaznamenávání a vyhodnocení dat byl použit tabulkový procesor Excel. Výstupem, z tohoto programu pocházejí uváděné tabulky a grafy.

## **8 Výsledky**

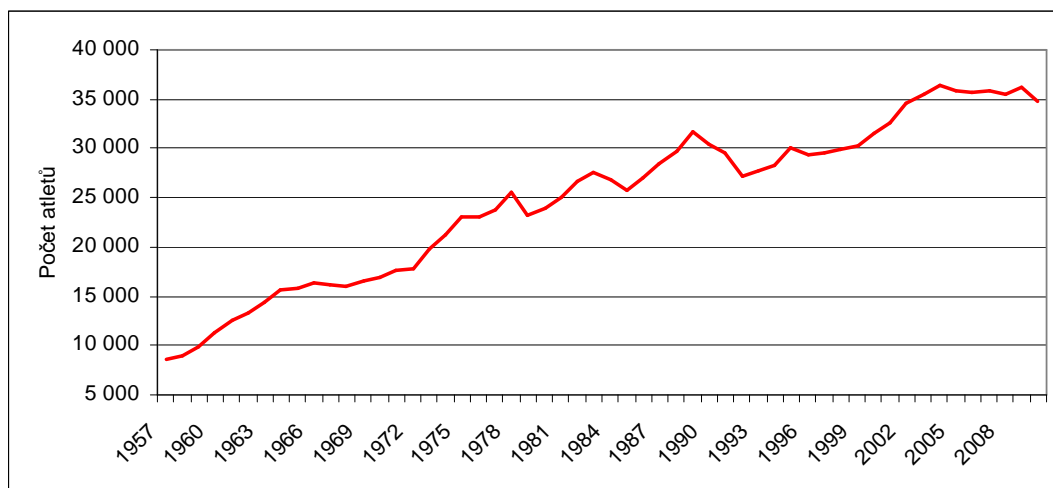
### **8.1 Vývoj atletika v ČSR a ČR (1957–2010)**

V předchozím textu bylo vysvětleno, že vývoj na celostátní a lokální úrovni jsou spojené nádoby, především z hlediska institucionálního zabezpečení. Nyní bude zhodnoceno, zda trendy na celostátní úrovni mají nějaký vliv na úroveň lokální nebo zda převáží vlivy místní (lokální stárnutí populace, dopravní obslužnost, počet trenérů atd.). Sledovat celostátní úroveň je možné až od roku 1957, kdy vzniklo ČSTV a byla zavedena jednotná statistická evidence ve sportu. To umožní podívat se na strukturu vývoje členské základny a na struktury vývoje výkonnosti a data navzájem porovnávat. V závěru kapitoly budou zmíněny také kvalitativní ukazatele, jakými jsou úspěchy české a československé reprezentace na mezinárodním poli v souvislosti s „mediálními ukazateli“ Sportovec roku či Atlet roku.

#### **8.1.1 Vývoj členské základny v ČSR a ČR (1957–2010)**

Ve sledovaném období narůstala členská základna jak v absolutním (viz graf 1), tak relativním počtu (viz graf 2). Tato čísla dokládají, že nám nepřísluší ani v současnosti ani v minulosti mluvit o nějakém „úpadku“ členské základny atletiky v ČR. Atletika byla vždy v ČSSR preferovaným sportem, jak z pohledu státního zájmu o atletickou reprezentaci (olympijský sport), tak z pohledu médií (anketa Sportovec roku a Atlet roku).

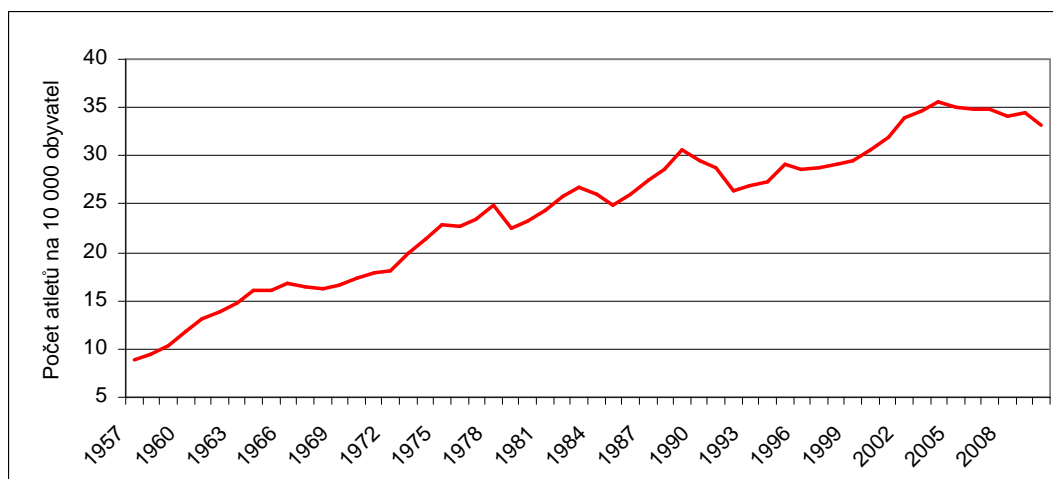
**Graf 1. Vývoj počtu atletů v ČSR a ČR v letech 1957–2010**



Zdroj: [ČSTV 1957–1989]

Počet atletů od roku 1957 každé desetiletí narůstá o 10 000. Politický a ideologický zájem bývalého režimu měl na zřeteli především masovost. Jak vidno z grafu 3, tento stoupající trend členské základny s menšími výjimkami pokračoval až do roku 2004. Co se skrývá za následnou stagnací a poté mírným poklesem po roce 2004, není na první pohled zřejmé, možná se projevuje nástup sedavé PC generace. Ale to by mělo být námětem pro nějaký další výzkum na poli sociologie sportu na celorepublikové úrovni.

**Graf 2. Vývoj počtu atletů na 10 000 obyvatel v ČSR a ČR v letech 1957–2010**



Zdroj: vlastní výpočet z [ČSTV 1957–1989]

Vývoj počtu atletů na 10 000 obyvatel v ČSR a ČR 1957–2010 se dá považovat i za ukazatel praktické oblíbenosti atletiky. Atletika ve sledovaném období stejně jako je

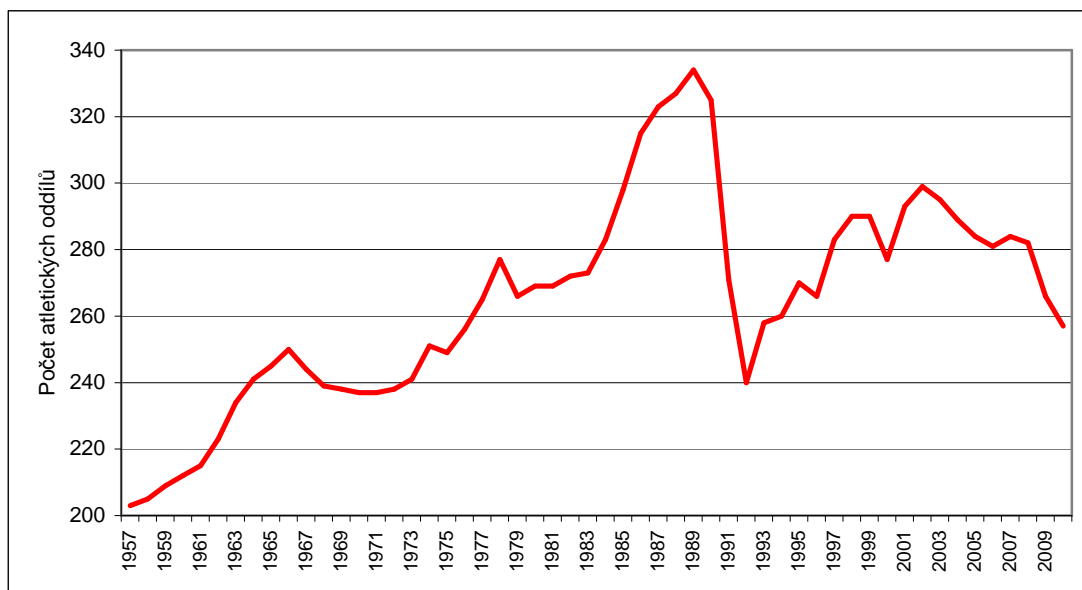
to patrné z grafu 3, krom let 1990–1993, neustále až do roku 2004 zvyšuje svoji popularitu.

### **8.1.2 Vývoj základních charakteristik atletických oddílů v ČSR a ČR (1957–2010)**

Nejvyšší počet atletických oddílů byl registrováno v roce 1989, a to 334. Vrchol v počtu členů byl dosažen v roce 2004, kdy bylo evidováno 36 357 členů, což relativně znamená 35,6 atletů na 10 000 obyvatel. Do vývoje počtu oddílů a jejich členů zasáhla politická změna v roce 1989, kdy společenská transformace vedla ke zrušení TSM, kroužků při DDM, ZŠ a SŠ atd. To mělo za následek pokles v letech 1990 až 1994 nejen počtu oddílů, ale i členské základny. Zajímavým trendem je průměrné zvyšování počtu členů atletických oddílů, kdy v roce 1957 měl průměrný oddíl 42 členů a v roce 2009 již 136. V letech 1957–1989 se celkový počet atletů zvýšil šestkrát, ale počet oddílů se zvětšil ani ne dvakrát. Tento trend zajisté souvisí s procesem urbanizace, kdy podle Musila [2002] byl v 50. letech stupeň urbanizace (podíl obyvatel žijících v sídlech nad 2 000 obyv.) 50 % a v letech 90. to bylo 75 %. Dalším procesem, který ke zvětšení oddílů přispěl, je koncepce střediskové soustavy sídel.

„Cílem bylo zajistit na celém území, za pomoci omezených investičních prostředků, přijatelnou dostupnost občanské vybavenosti a obecně vyrovnané podmínky pro život (v tomto smyslu jistě ušlechtilé – odstranění rozdílů mezi městem a vesnicí).“ [Kalecký, 2012] V letech 1970 a 1980, kdy klesl dle Musila [2002] celkový počet obcí téměř o třetinu – ze 7 511 na 4 778 spolu s lepší dopravní obslužností vedl tento trend ke zvyšování počtu atletů v oddílu namísto nárůstu počtu oddílů.

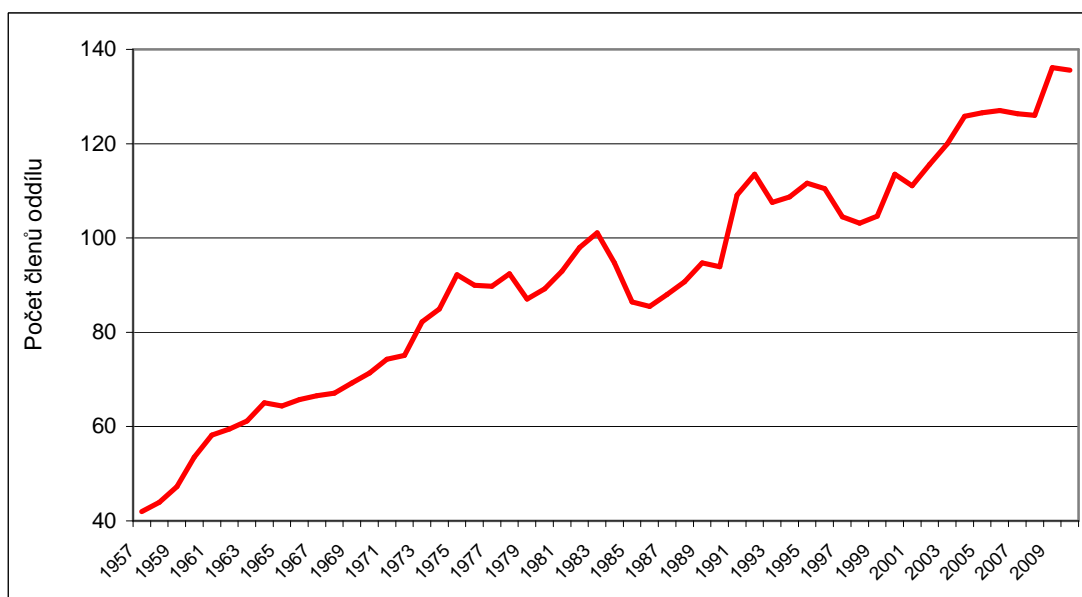
**Graf 3. Vývoj počtu atletických oddílů v ČSR a ČR v letech 1957–2010**



Zdroj: [ČSTV 1957–1989]

Trend snižování počtu atletických oddílů v letech 1990 až 1994 byl již objasněn. Po roce 2004 dochází opět k propadu počtu oddílů. Důvody v dnešní době není složité hledat, jsou to důvody finanční. ČSTV tím, jak se zadlužila stavbou pražské O2 arény, odváděla postupně každý rok méně a méně peněz na sport. Řada oddílů má finanční problémy a zaniká. V důsledku toho dochází ke koncentraci atletů do zbývajících oddílů.

**Graf 4. Vývoj průměrné velikosti atletických oddílů v ČSR a ČR v letech 1957–2010**



Zdroj: vlastní výpočet z [ČSTV 1957–1989]



V grafu 4 je patrný trend zvětšování oddílů, v roce 1957 byla průměrná velikost oddílu 42 členů, v roce 2009 to bylo již 136 členů. Ve Výroční zprávě ČAS [2010b] se k tomuto píše: „Oddílů a klubů je k 15. 2. 2011 přihlášeno k činnosti 260. I přes to, že ekonomické problémy spíše narůstají a financování od Sazky, potažmo od ČSTV se rovná nule, atleti o svůj život na slunci bojují a dá se konstatovat, že v rámci daných možností celkem úspěšně. Znovu se potvrdilo, že práce s mládeží, přípravkami, dětskou atletikou přináší oddílům a klubům formou příspěvků nemalé peníze, které pomáhají ustát mnohdy existenční problémy našich oddílů.“ Zřejmě se bude jednat i v nadcházejícím období o trvalý trend – počty oddílů se budou snižovat, ale jejich velikost poroste nebo bude stagnovat.

### **8.1.3 Úspěchy české a československé atletiky na mezinárodní úrovni a její mediální odraz**

Pokud bychom měli hledat příčinu vzrůstajícího počtu atletických oddílů a počtu jejich členů ve sledovaném období, musíme se podívat na „mediální odraz“ toho, jak se vedlo našim atletům na mezinárodní úrovni. Společnost v ČSSR na začátku šedesátých let byla již značně „ovlivňovaná“ médií (noviny, rozhlas, kino a televize) a to spolu se zaměřeností médií na soupeření Východu a Západu vedlo k protěžování vítězných sportovců jako hrdinů v ideologickém souboji. Za tím účelem byl zkonstruován součtový index úspěšnosti atletů ČSSR a ČR na OH a na ME, který byl dán do vztahu s výsledky atletů v soutěži Sportovec roku. Zhodnocení výsledků z OH a ME je použito samostatně, protože se pořádala tato hodnocení pravidelně v námi sledovaném období (1957–2010). Mistrovství světa (MS) a Halové mistrovství světa (HMS) se pravidelně pořádají až od 80. let, a proto nebyly zařazeny do analýzy. Klub sportovních novinářů vyhláší nejlepší české sportovce a sportovní kolektivy každoročně od roku 1959 pod názvem Sportovec roku. Ve světle ostatních sportovních odvětví v ČSSR a ČR je atletika úspěšná, viz tabulky 2 a 3. Z každé olympiády, kromě bojkotované Los Angeleské, vozila ČR medaile. I ME je pro naše barvy z pohledu zisku medailí úspěšný podnik. Na grafu 5 v olympijských cyklech je patrná závislost součtového indexu Body OH + ME a součtového indexu Body Sportovec roku (SR), jinými slovy to znamená, že úspěch atletů na mezinárodním poli měl okamžitý odraz na poli mediálním. Atletika patří v anketě Sportovec roku k nejúspěšnějším sportům, viz tabulka 4. Sporty s nejvyšším počtem

vítězů v anketě Sportovec roku. Tím se dá dokumentovat platnost nadsázky, že atletika je královnou sportů.

**Tabulka 2. Medaile atletů na letních OH**

Místo konání	Rok	Zlato	Stříbro	Bronz	Celkem
Řím	1960	0	1	0	1
Tokio	1964	0	2	0	2
Mexico City	1968	1	0	1	2
Mnichov	1972	1	0	1	2
Montréal	1976	0	0	1	1
Moskva	1980	0	2	0	2
Los Angeles	1984	–	–	–	–
Soul	1988	1	1	0	2
Barcelona	1992	2	0	0	2
Atlanta	1996	1	0	2	3
Sydney	2000	1	1	0	2
Athény	2004	1	0	1	2
Peking	2008	1	0	0	1

Zdroj: [Wikipedie 2012a]

Poznámka: letních OH v Los Angeles se českoslovenští sportovci nezúčastnili

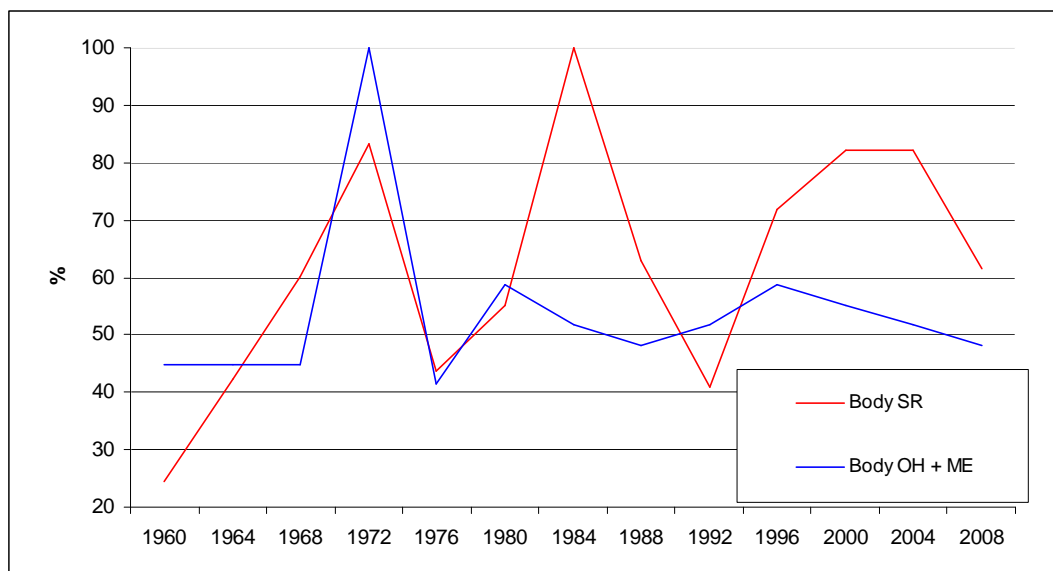
**Tabulka 3. Medaile atletů na ME**

Místo konání	Rok	Zlato	Stříbro	Bronz	Celkem
Stockholm	1958	1	2	1	3
Bělehrad	1962	0	1	1	2
Budapešť	1966	1	0	0	1
Athény	1969	2	1	2	5
Helsinky	1971	2	1	1	4
Řím	1974	0	3	2	5
Praha	1978	0	2	3	5
Athény	1982	1	4	4	9
Stuttgart	1986	1	0	0	1
Split	1990	1	0	0	1
Helsinky	1994	0	1	1	2
Budapešť	1998	0	2	1	3
Mnichov	2002	1	1	0	2
Göteborg	2006	1	2	1	4
Barcelona	2010	0	0	1	1

Zdroj: [Wikipedie 2012b]

Následující grafy uvádějí procentuální přepočet součtových indexů úspěšnosti v jednotlivých olympijských cyklech, popřípadě rok po roce.

**Graf 5. Vývoj úspěšnosti čs. atletiky na OH + MS a Sportovec roku v olympijských cyklech**



Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu 5 jsou vzhledem k časovému odstupu maximálních hodnot ve sledovaných údajích patrné generační výměny atletů. To, že spolu průběhy ve druhých lokálních maximech zcela nekorespondují jako v případě prvých, je dáno i tím, že do hodnocení nebyly zahrnuty výsledky HME, HMS a MS (pořádány až od 80. let), ale především zde zasáhl bojkot OH v Los Angeles. Přesto nebo právě proto body z SR dokumentují, že výkonnost atletické reprezentace byla nejvyšší v první polovině 80. let. Na křivce Body SR je třetí lokální maximum rozevřenější. Odrazila se tam silná generace desetibojařů (Robert Změlík, Tomáš Dvořák a Roman Šebrle) a velmi dlouhá a úspěšná sportovní kariéra oštěpaře Jana Železného.

**Tabulka 4. Sporty s nejvyšším počtem vítězů v anketě Sportovec roku**

Pořadí	Druh sportu	Počet vítězů
1.	Atletika	15
2.	Lyže	6
3.	Sportovní gym.	5
4. – 6.	Lední hokej	4
4. – 6.	Vodní sporty	4
4. – 6.	Cyklo	4

Zdroj: vlastní výpočty

Pozn. Lyže (Severská kombinace, Skoky na lyžích, Běh na lyžích, Akrobatické lyžování), Vodní sporty (vodní slalom, rychlostní kanoistika), Cyklo (dráhová cyklistika, kolová, cyklokros).

Dalším důkazem preferovanosti a oblíbenosti atletiky je anketa Atlet roku, která se vyhlašuje pravidelně od roku 1962 a je tím pádem druhou (po Sportovci roku) nejstarší českou sportovní anketou. Fotbalista roku se vyhlašuje od roku 1965, Zlatá hokejka od roku 1969 a Král bílé stopy od roku 1973. Nejvyšší počet vítězství v anketě Atlet roku (7) mají koulařka Helena Fibingerová s oštěpařem Jane Železným. Šest prvenství získali diskáři Ludvík Daněk, Imrich Bugár a běžkyně Jarmila Kratochvílová.

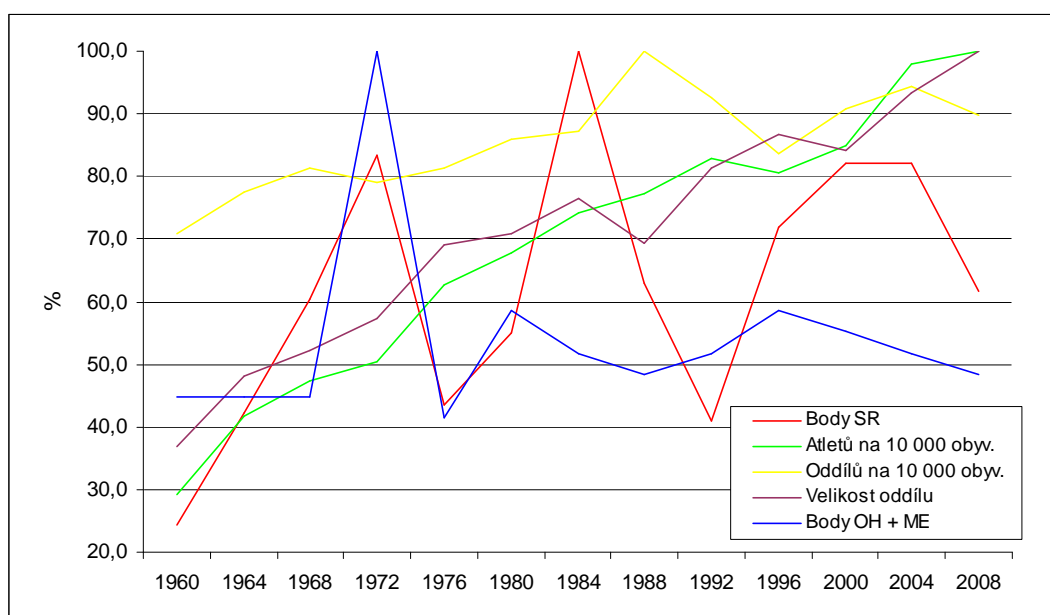
**Tabulka 5. Pořadí atletů v anketě Sportovec roku**

Pořadí	Roky	Jméno	Body
1.	1987–2001	Jan Železný	83
2.	2000–2007	Roman Šebrle	63
3.	1963–1974	Ludvík Daněk	55
4.	1995–2001	Tomáš Dvořák	41
5.	1973–1983	Helena Fibingerová	40
6.	1980–1983	Jarmila Kratochvílová	37
7.	1982–1988	Jozef Pribilinec	36
8.	2006–2010	Barbora Špotáková	33
9.	1980–1985	Imrich Bugár	29
10.	1968–1977	Jozef Plachý	18

Zdroj: vlastní výpočty

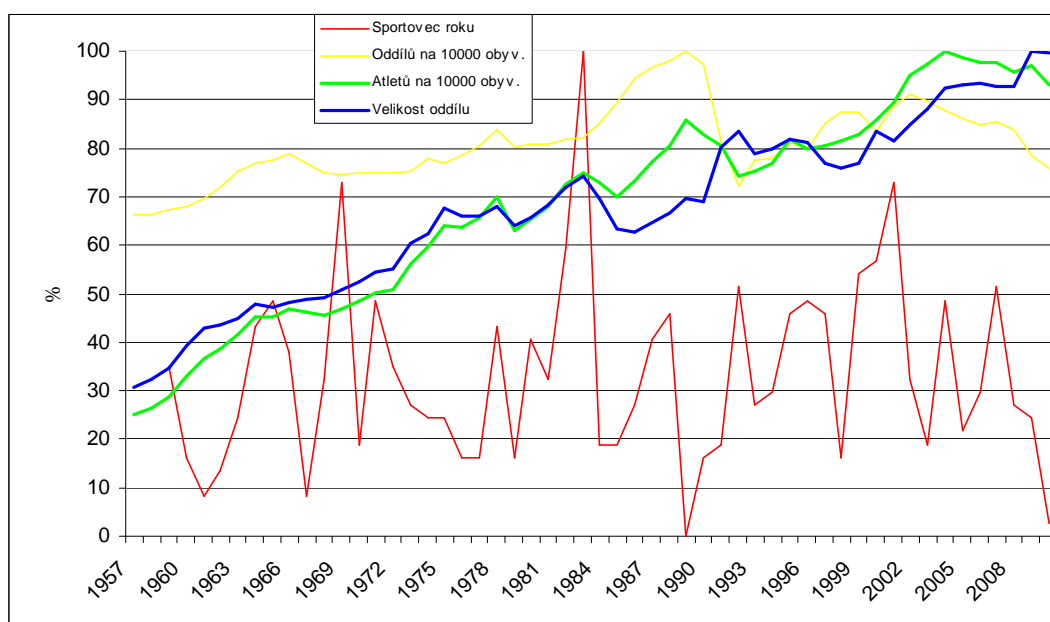
V tabulce 5 vévodí umístění v anketě Sportovec roku oštěpař Jan Železný, který se čtyřmi prvenstvími po 14 let ovládal tuto anketu potažmo mediální prostor z pohledu atletiky. Čtyři z deseti atletů náleží k silné generaci let 80., která byla postižena bojkotem OH v Los Angeles.

**Graf 6. Syntéza relativních ukazatelů atletiky v olympijských cyklech**



Zdroj: vlastní výpočty

**Graf 7. Syntéza relativních ukazatelů v letech 1957–2010**

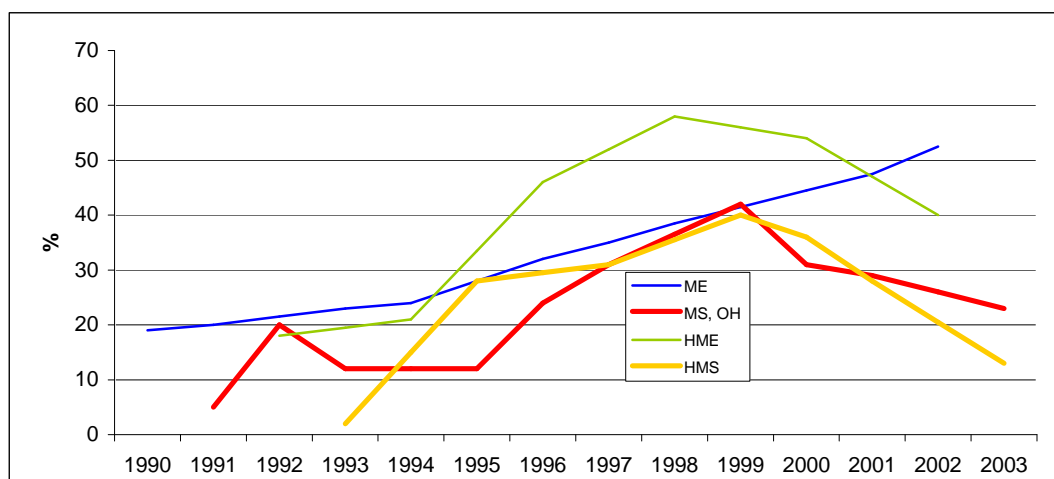


Zdroj: vlastní výpočty

V grafu 7 Syntéza relativních ukazatelů v olympijských cyklech nám umožňuje současně porovnávat několik ukazatelů. Ukazatel Počtu atletů na 10 000 obyvatel roste od 60. let a jeho detailní průběh koresponduje s ukazatelem Velikost oddílu až do první

poloviny let 80. Pak se projeví prudký růst ukazatele Počtu oddílů na 10 000 obyvatel, který je přerušen rokem 1989. Trend zvyšování počtu oddílů oproti členské základně v cyklu OH Soul (1985–1988) souvisel nejen s „vyspělým“ náboem a proškolením trenérských a funkcionářských kádrů v 80. letech v ČSSR, ale především s mediálně známou úspěšnou reprezentační generací. Po roce 1989 členská základna a počet oddílů v cyklu OH Barcelona (1989–1992) klesal. K opětovnému růstu dochází až po skončení těchto OH. Zvyšující se trend počtu oddílů skončil v cyklu OH v Aténách. Dal by se vysvětlit především zvyšující se finanční náročností provozu oddílů a z toho vyplývajícími ekonomickými problémy oddílů. Zvyšující se trend členské základny byl zaznamenán i v cyklu OH v Pekingu. Závěrem je možno konstatovat, že mezinárodní úspěchy reprezentace a jejich odraz v anketě Sportovec roku měly významný vliv na počet oddílů i na jejich členskou základnu.

**Graf 8. Úspěchy seniorské reprezentace v letech 1990–2003**



Zdroj: Fišer [2003: 8]

Podrobnější polistopadovou analýzu stavu české atletiky nabízí někdejší šéftrenér reprezentace Václav Fišer. Fišer [2003: 7] se domnívá, že: „Příčiny poklesu výslednosti české atletické reprezentace nejsou snadno rozpoznatelné. Do jejich analýzy vstupují nejrůznější fenomény, často s velmi dlouhou dobou účinnosti: počínaje zrušením TSM a ST v 90. letech, kdy mj. činnost ukončila celá řada kvalitních trenérů a rozpadl se vlastně celý systém výběru talentů; přes zvýšení konkurence na světových soutěžích vstupem stále většího množství prvotřídních závodníků tzv. “třetího světa“; dlouhodobým přetěžováním závodníků oddíly (liga, MČR, PMEZ), manažery a ekonomickými stimuly

(GP, GL) a potřebami reprezentace (HMS, MS, EP), které má za následek častá zranění, konče.“ Shrnutí, výše zmíněné důvody se týkají rozpadu systematického výchovného sportovního systému po roce 1989 a následné komercializace sportu. Dle Fišera [2003]: „Výchova trenérů však nespočívá jen v organizaci jejich proškolení. Je možné se domnívat, že neméně důležitou úlohu dříve plnily denní konzultace trenérů o metodice tréninku a tréninkových prostředcích na společných výcvikových táborech, které však v současné době organizujeme téměř výlučně na úrovni juniorské reprezentace.“

Toto vše se týká dnes tak populárního pojmu celoživotního vzdělávání. Fišer [2003] dále doplňuje: „Je potřeba více využívat nejrůznějších druhů vystoupení a přednášek vybraných trenérů jako velmi důležitého prostředku analýzy tréninkového procesu a sebereflexe vlastní tréninkové činnosti. Vysílejme trenéry na nejrůznější zahraniční metodické semináře a vyžadujme od nich zpracování probíraných témat s následným vyústěním do přednáškové činnosti. Úplně jsme již zapomněli na kdysi často opovrhovaná a posmívaná oponentní řízení. Ta, pokud se správně a citlivě využijí, jsou však též velmi důležitým nástrojem odborné výchovy a sebevýchovy trenéra! Domníváme se, že první důležitý krok můžeme učinit již při příští trenérské konferenci. Změňme její ryze organizační charakter a vyžadujme od osobních trenérů reprezentantů stručné zhodnocení účinnosti jimi organizovaného tréninkového procesu a stručný nástin, jak hodlají postupovat dále. A pokusme se to oponovat!“ Je nasnadě, že tento neblahý stav nastíněný Fišerem [2003] má současně vliv na pokles výkonnosti na všech výkonnostních úrovních a zároveň počtu závodníků za posledních 20 let, startujících v soutěžích družstev (krajský přebor, II. Liga, I. Liga, Extraliga), který na první pohled neodpovídá grafu 1, z něhož vyplývá, že počet atletů je nyní vyšší než v období před rokem 1989.

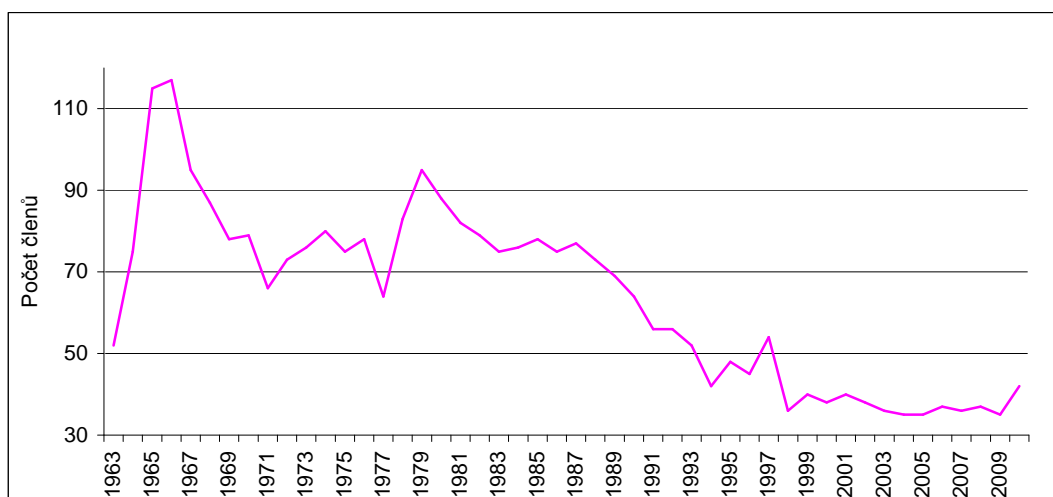
## **8.2 Vývoj atletiky v Radotíně do roku 2010**

Následující stať představí provozování atletiky v Radotíně v kontextu sociálně demograficko-ekonomických změn v průběhu existence oddílu. Tato kapitola má následující pododdíly: vývoj počtu a struktury členů atletického oddílu, výkonnost členů atletického oddílu, financování členů atletického oddílu, průřezový rok 2010.

## 8.2.1 Vývoj počtu členů atletického oddílu a počtu žáků v ZŠ v Radotíně v letech 1964–2010

Vývoj členské základny je nutné posuzovat v několika rovinnách. Tou první je změna počtu členů, druhou je proměna struktury (průměrný věk při vstupu do oddílu) a výkonnosti. Neméně důležitou charakteristiku tvoří bydliště, odkud členové oddílu pocházejí. Tyto základní proměnné jsou ovlivněny lokálními jevy, jako je demografická struktura, dopravní obslužnost, konkurence jiných volnočasových aktivit, ale i jevy, které jsou celostátní, například proces suburbanizace nebo v posledních letech rostoucí obliba sportovních přípravků.

**Graf 9. Vývoj počtu členů v atletickém oddíle**



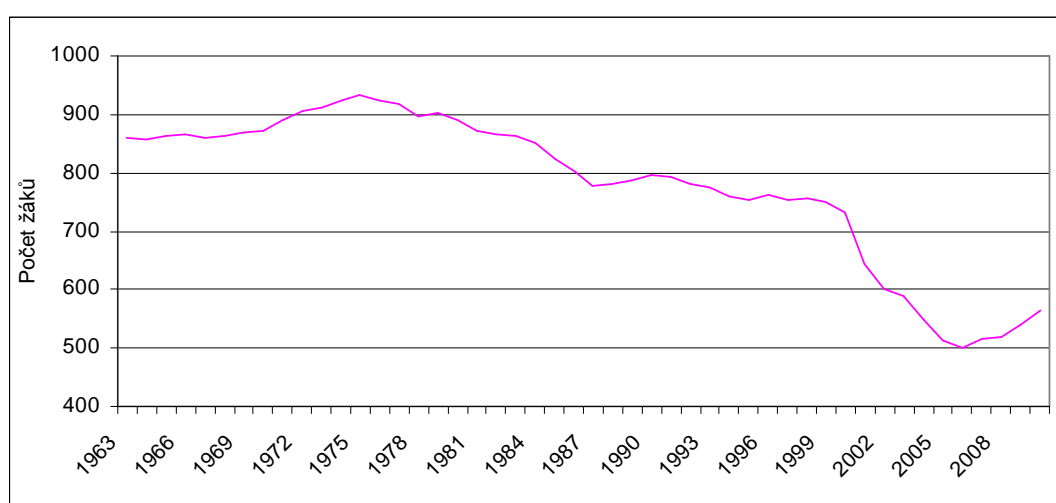
Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu 9 je patrný „boom“, který nastal v prvních 5 letech existence oddílu, kdy se počet členů pohyboval až do roku 1989 v rozmezí 65 až 80. Od roku 1990 dochází k výraznému poklesu počtu členů s následným ustálením od roku 2000 na počtu 30 až 40. V posledním sledovaném období (2010) je patrný nárůst členské základny. Na základě údaje relativní změny počtu nových členů v návaznosti na bydliště, kdy největší skupinu tvoří noví členové z Radotína, je možné konstatovat, že absolutní pokles počtu nových členů oddílu z Radotína je dán demografickým stárnutím. Demografické stárnutí dokládá graf 10. Vývoj počtu žáků v ZŠ Radotín. Radotínská ZŠ byla „zásobována“ jednak dětmi radotínských starousedlíků a později především novousedlíků, kteří přišli



do Radotína za prací do místní cementárny. Letopisecká komise Radotín [2010] k tomu píše: „V letech 1959–1960 bylo postaveno "cementárenské" sídliště (dnes řečené Staré). V roce 1960 byl zahájen provoz v nově vybudované cementárně v údolí pod Lochkovem. V roce 1963 mohla tak být k velké úlevě a potěšení všech radotínských občanů i okolních obcí zrušena stará cementárna.“ Její existence znamenala velkou ekologickou zátěž pro místní obyvatelstvo. Na místě po jejím odstranění vzniklo koncem 80. let Nové sídliště. Jak vidno z grafu 10, obě osídlovací vlny se v něm odrazily, však ta z let šedesátých výrazněji.

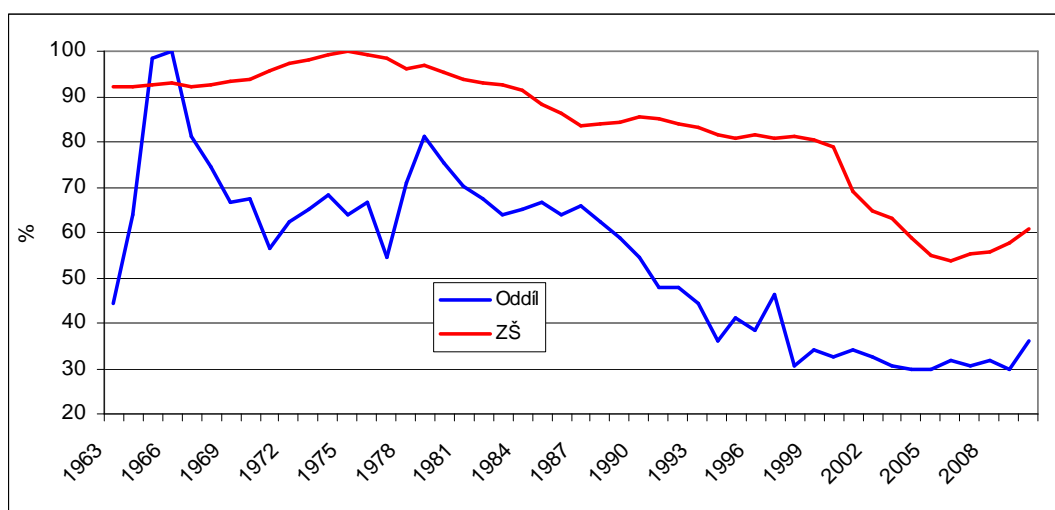
**Graf 10. Vývoj počtu žáků v ZŠ Radotín**



Zdroj: vlastní výzkum

Po výstavbě Starého sídliště (1959–1960) přestala stará školní budova prostorově vyhovovat, a tak ve školním roce 1969–1970 byla uvedena do provozu nová budova. Již v roce 1960 přesahuje počet žáků 700 a jak je vidět z grafu 10 a v roce 1972 přesahuje hranici 900 žáků. Počet žáků kulminuje v roce 1976 a následně klesá, aby ještě lokálního maxima dosáhl v roce 1990, což bylo způsobeno dokončením výstavby Nového sídliště koncem let 80.

**Graf 11. Porovnání počtu žáků v ZŠ Radotín a počtu členů v atletickém oddíle v %**



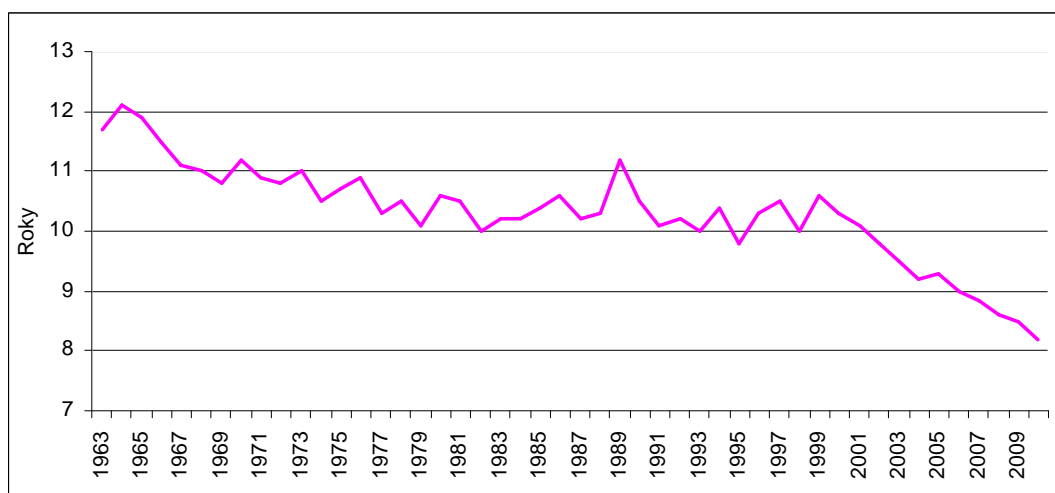
Zdroj: vlastní výzkum

Trend závislosti počtu členů atletického oddílu na počtu žáků ZŠ, jak je patrné z grafu 11, se uplatňuje od počátku 80. let až do roku 2009. V posledním sledovaném období vidíme společný růst obou křivek.

## 8.2.2 Věková struktura členů oddílu

V atletickém oddíle v letech 1963–2010 vždy převažovala mládež do 18 let. Věkovou strukturu oddílu nebylo možno z dochovaných pokladů zjistit. Proto bylo použito průměrného věku náboru v jednotlivých letech.

**Graf 12. Průměrný věk náboru v atletickém oddíle v Radotíně 1964–2010**



Zdroj: vlastní výzkum

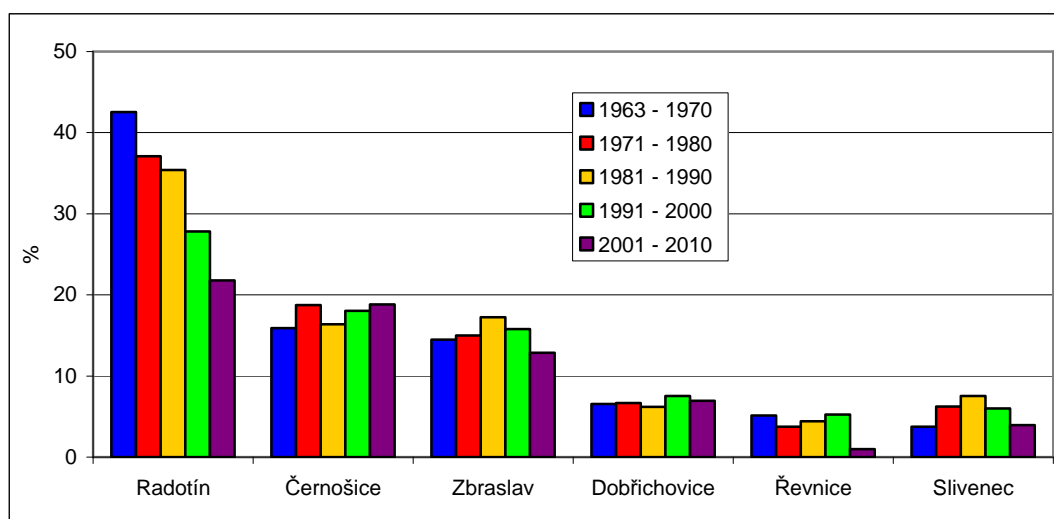
Průměrný věk nových členů ukazuje graf 12. V prvních letech existence oddílu nastává výrazný trend snižování průměrného věku, kdy se tento věk během 5 let snížil o rok. Pak se až do přelomu tisíciletí pohyboval mezi 10 a 11 roky. Opět výrazný pokles průměrného věku je možno vysledovat po roce 2000. Zde je možno spatřovat souvislost s procesem suburbanizace, kdy rodiče dětí bydlící v nových satelitech s nedostatečným sportovním zázemím hledají sportovní vyžití ve starém lokálním centru. Radotín se stává tranzitní obcí. Rodiče dojíždějící do centra Prahy za prací, „odloží“ děti ve školách a školkách po cestě do zaměstnání či za nákupy. Při cestě zpět své děti vyzvedávají z kroužků či sportovních oddílů. Je také potřeba dodat, že sportovní přípravy pro děti od 5 let se těší všeobecně velké oblibě. ČAS [2010a] poukazuje, že: „cílem atletických přípravek není prioritně vychovat budoucí profesionální atlety. Jde o službu pro rodiče, kteří chtějí, aby se jejich děti naučily pravidelnému a zdravému pohybu, zabavily se a do budoucna se mohly zaměřit na jakýkoliv sport profesionálně či se mu mohly věnovat pouze rekreačně.“ Rodiče cítí, že všestrannosti by se dětem mohlo dostat nejvíce v atletickém oddíle. Na tento trend zvyšujícího se počtu malých atletů zareagoval ČAS, řadou náčiní, např. Kid's Athletics a metodickými pomůckami. ČAS [2010a] dělí přípravku na tyto kategorie: atletická školka (5 – 7 let), atletická minipřípravka (8 – 9 let), atletická přípravka (10 – 11 let).

Po roce 2000 díky trendu snižování průměrného věku při vstupu do oddílu vznikají tréninkové skupiny dětí v atletické minipřípravce (8 – 9 let). V roce 2009 jsou dokonce zřízeny tréninkové skupiny v atletické školce (5 – 7 let).

### **8.2.3 Bydliště členů atletického oddílu a proces suburbanizace**

V moderní historii oddílu se členové rekrutovali nejen z řad radotínské mládeže, ale i z obcí blízkých či vzdálenějších. Trendem, který je patrný z grafu 13 a z tabulky 6, je ztráta procentuálního zastoupení atletů s bydlištěm v Radotíně. Zastoupení „Radotíňáků“ kleslo z 42,5 % v období 1963–1970 na 21,4 % v období 2001–2010.

**Graf 13. Procentuální zastoupení šesti nejčastějších bydlišť**



Zdroj: vlastní výzkum

V grafu, kromě poklesu členů přímo z Radotína, vidíme i značný pokles zastoupení členů bydlicích v Řevnicích v posledním desetiletí. Zastoupení ostatních bydlišť se nijak dramaticky nemění.

**Tabulka 6. Procentuální zastoupení šesti nejčastějších bydlišť členů oddílu**

Bydliště	1963–1970	1971–1980	1981–1990	1991–2000	2001–2010
Radotín	42,5	37,1	35,4	27,8	21,8
Černošice	15,9	18,8	16,4	18,0	18,8
Zbraslav	14,5	15,0	17,3	15,8	12,9
Dobřichovice	6,5	6,7	6,2	7,5	6,9
Řevnice	5,1	3,8	4,4	5,3	1,0
Slivenec	3,7	6,3	7,5	6,0	4,0
Celkem	88,3	87,5	87,2	80,5	65,4

Zdroj: vlastní výzkum

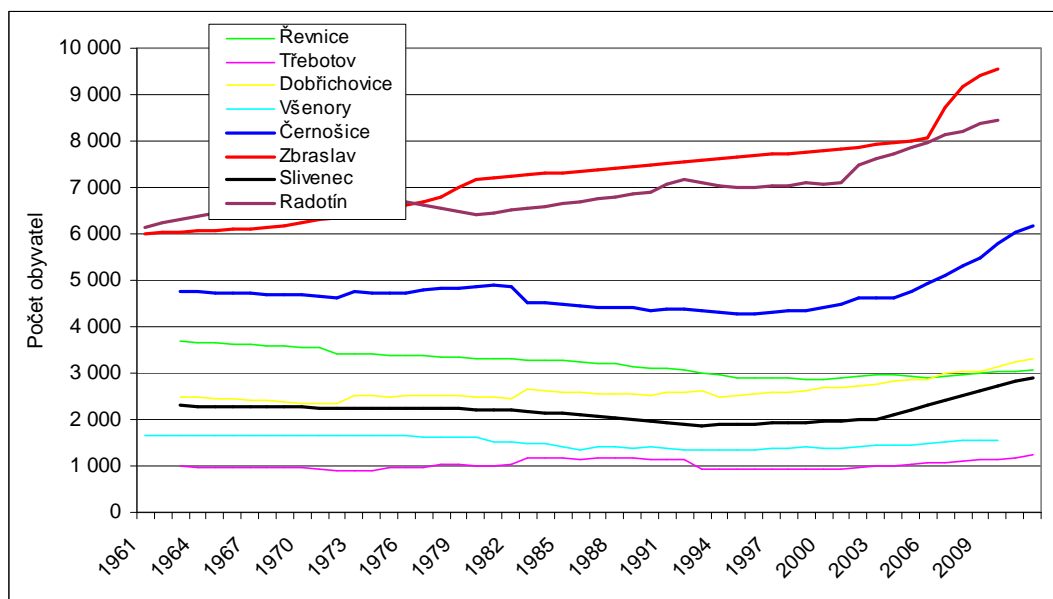
Z tabulky 6 je patrný proces delokalizace členů oddílu. V letech 1963–1990 tvořil Radotín a pět jemu nejbližších obcí přes 87 % všech členů. Vlivem suburbanizace Dolního Poberouní se především po roce 2000 zvýšila pestrost bydlišť členů.

Na snižující se počet nových členů „Radotíňáků“ v oddíle má tedy vliv od roku 1976 nejen klesající počet žáků ZŠ Radotín, která tvořila značnou „zásobárnu“ pro nábor, ale současně se uplatňuje vliv zvyšující se konkurence nově vznikajících sportovních oddílů v Radotíně (mezi léty 1966–2010 vzniklo minimálně 14 nových

oddílů). V roce 2010 (8462 obyv.) bylo v Radotíně registrováno přibližně 1200 sportovců, pro srovnání s rokem 1988 (6948 obyv.) to bylo 829 a v roce 1958 635 (6521 obyv.) [Spartak 1963–1989] Z výše zmíněných čísel a grafů je patrné, že vzhledem k vývoji počtu nových členů z Radotína a žáků v ZŠ musí být radotínské sportovní oddíly dotovány mladými členy z pražského suburbia (část Prahy západ: Černošice, atd.). Noví obyvatelé (rodiny s dětmi) využívají výhodnou dopravní polohu Radotína (silnice, vlak, ROPID + MHD) na cestě za prací do Prahy jako „odkladiště dětí“.

Na tomto místě je nezbytné vysvětlit, co proces suburbanizace znamená. Ouředníček [2010] definuje: „proces suburbanizace jako přesun obyvatel, jejich aktivit a některých funkcí z jádrového města do zázemí. Jedná se o typický proces rozšiřování území města, který můžeme zaznamenat jak u většiny měst vyspělých zemí, tak v historickém vývoji našich měst.“ Tímto procesem byly samozřejmě zasaženy i obce v okolí Radotína. Ve zprávě ÚRM [2012a] se k tomuto píše: „Suburbanizační proces však akceleroval v posledním desetiletí za hranicemi Prahy v tzv. pražském nebo také středočeském regionu (roční počet dokončených bytů ve Středočeském kraji již dosáhl nebo převýšil pražský objem). Mimořádným tempem probíhá zejména v těsném zázemí města na území okresů Praha-východ a Praha-západ, resp. na území správních obvodů obcí s rozšířenou působností sousedících s Prahou (tj. Černošice, Říčany a Brandýs nad Labem – Stará Boleslav, obce tzv. III. stupně). Na tomto území „příměstské suburbanizace“ bylo v letech 2000 až 2008 dokončeno necelých 23 tisíc bytů (tzn. 46 % z celkového úhrnu dokončených bytů na území Středočeského kraje), z nichž většina (15,7 tisíc bytů) byla realizována v rodinných domech. Další více jak 18 tisíc bytů bylo dokončeno na území obcí III. stupně, které k nim přiléhají.“ Nejbližší pražské suburbium, které zásobuje radotínské oddíly, je tvořeno především obcemi ležícími na řece Berounce tzv. Dolní Poberouní. Jedná se především o Černošice, Všenory, Dobřichovice a Řevnice, dále k nim řadíme Třebotov a Kosoř, jejichž obyvatelé při cestě do centra Prahy (bus) rovněž projíždějí Radotínem. A samozřejmě musíme počítat se Zbraslaví, která byla vždy zásobárnou radotínské atletiky, kde se v posledních letech projevuje rovněž proces suburbanizace. Se vzrůstajícím počtem obyvatel v suburbium viz graf 14 započal v roce 2009 nárůst počtu členů radotínské atletiky.

**Graf 14. Suburbanizace**



Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu 14 je patrné, že proces suburbanizace začal v Dolním Poberouní akcelarovat po roce 2000. Výjimku tvoří obce Všenory a Řevnice, především první jmenovaná nemá dostatek volných pozemků k výstavbě. V Radotíně se suburbanizace začala projevovat až po roce 2002. Nejpozději ze sledovaných obcí dorazila do Zbraslavi, a to v roce 2006. Závěrem této kapitoly lze říct, že díky procesu suburbanizace se zvýšil počet míst, odkud za atletikou do Radotína dojíždějí její členové a zároveň se ve sledovaném období snižovalo procento těch, kteří pochází přímo z Radotína.

## 8.2.4 Dopravní obslužnost

Dopravní obslužnost je pro existenci jakéhokoliv oddílu zcela zásadní. Především oddíly pracující s mládeží jsou často závislé na veřejné dopravě. Specifikum Radotína je, že je komunikačním uzlem (vlak, bus, auto) na cestě ze suburbia v Dolním Poberouní do centra Prahy. Jak dále bude uvedeno, Radotín má specifické dopravní podmínky, ale pro lepší pochopení problematiky je nutný širší výklad. To, jaké dopravní prostředky byly využívány a jaké jsou využívány dnes, je také dáno vývojem dopravní politiky v oblasti veřejné dopravy. V práci Stanislava Řeháka [1997] je uvedeno: „V rámci silniční dopravy v podmínkách středovýchodní Evropy hraje zcela mimořádnou roli veřejná autobusová doprava. Takovou úlohu ve všeobecné dopravní obsluze totiž zřejmě nemá autobusová doprava nikde jinde na světě. Srovnáme-li například výkony pravidelné

autobusové dopravy v různých evropských zemích v přepočtu na 100 obyvatel za rok 1990, pak tehdejší Československo asi o polovinu předstihovalo sousední Rakousko a rovněž Dánsko, zatímco v Itálii byly hodnoty tohoto ukazatele zhruba poloviční nežli u nás.“ Řehák [1997] uvádí, že proces industrializace se významně podílel na rozvoji veřejné dopravy. Železniční síť od druhé poloviny 20. století je postupně doplňována sítí autobusové dopravy. Veřejná doprava byla vysoce preferována v dobách reálného socialismu. Naopak na západ od našich hranic lidé využívali převážně k dopravě osobní automobily. V období 50. let 20. století u nás vzrostl počet přepravovaných cestujících přibližně o polovinu. 70. léta charakterizuje další růst počtu cestujících autobusy. Rok 1988 představuje vrchol v počtu přepravovaných cestujících ve své historii.

Industrializace Dolního Poberouní je spojena s vybudováním tratě Praha – Plzeň (1862) a těžbou a zpracováním vápence. Radotínská cementárna vznikla v roce 1871, po té vznikaly další průmyslové podniky: vápenka, cukrovar, mramorka, ČKD atd. Radotín je až do dnešních dnů nadprůměrně průmyslový: nachází se zde cementárna, Janka, Technometra atd.

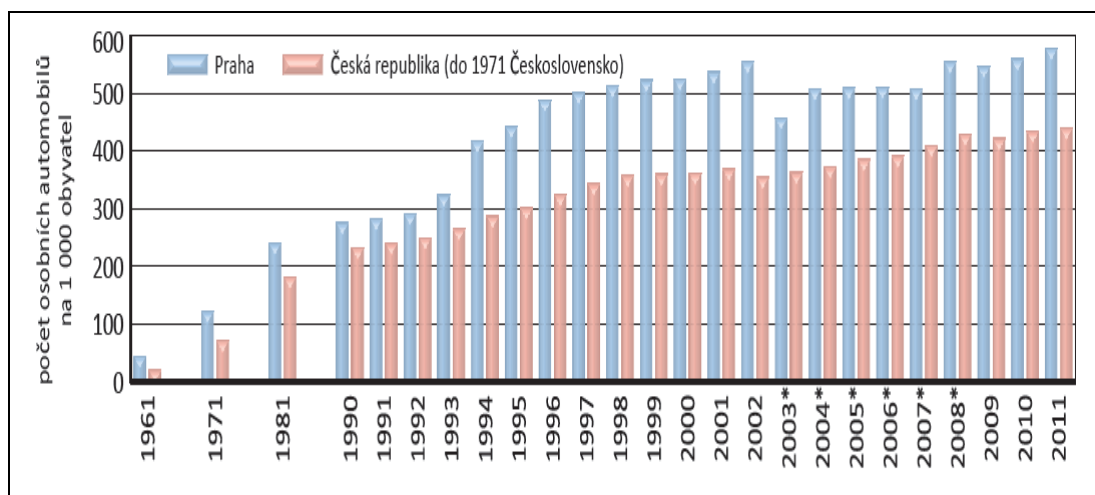
**Tabulka 7. Srovnání stupně automobilizace v ČSSR a ČR za období 1961–2011**

	1961	1971	1990	1995	2000	2008	2009	2010	2011
Praha	22,4	8,1	4,2	3,6	2,3	1,9	2	1,8	1,7
ČR	47,1	13,8	5,5	4,3	3,3	2,8	2,6	2,3	2,3

Zdroj: TSKHMP [2011: 7]

Poznámka : Stupeň automobilizace nám říká, kolik aut připadá na 1 obyvatele.

**Graf 15. Vývoj automobilizace v ČSSR, ČR a Praze**



Zdroj: TSKHMP [2011: 7]

Ústav dopravního inženýrství hlavního města Prahy (ÚDIHMP) [2005] dokládá vývoj v dopravě: „Od roku 1991 vzrostla intenzita automobilové dopravy v Praze, která s výjimkou měst v bývalé NDR, neměla v Evropě obdoby. Denní dopravní výkon se zvýšil v letech 1991–2005 ze 7,3 mil. vozokm/den na 19,9 mil. Pokud bychom tento vývoj porovnali s nárůstem automobilové dopravy na dálnicích a silnicích České republiky, dojdeme k závěru, že provoz v Praze narostl asi o 150 % více než jinde v ČR.“

Vysoký nárůst individuální automobilové dopravy v Praze v posledních letech je [ÚDIHMP 2005] způsoben následujícími faktory:

- Zvyšuje se celkový počet cest po městě, souvisejících zřejmě s rozvojem podnikání a se změnou životního stylu obyvatelstva.
- Vzdůstá počet osobních automobilů, které denně přijíždějí do Prahy z ostatních území ČR nebo ze zahraničí (v období 1991–2005 čtyřnásobný nárůst). Především díky suburbanizaci je 75,3 % [ČSÚ 2005] těchto lidí ze středních Čech.
- Část obyvatel přestala používat k cestám po městě MHD a místo toho jezdí po Praze svými osobními automobily.

Je paradoxní, že ve zprávě ÚDIHMP [2005] Praha patří k městům s nejvyšším stupněm automobilizace a zároveň k městům s nejlepší veřejnou dopravou. Tento fakt potvrzuje vznik ROPIDU. „Od 1.ledna 1993 funguje Regionální organizátor pražské integrované dopravy (ROPID), který zajišťuje fungování Pražské integrované dopravy (PID). Se zavedením PID se změnil celý systém hromadné dopravy v Praze a okolí. PID je založený na preferenci páteřní kolejové dopravy (železnice, metro, tramvaje), autobusová doprava je organizována především jako návazná doprava k terminálům, budovaným u stanic kolejové dopravy. Systém umožňuje kombinovaný způsob přepravy osobním automobilem a prostředky hromadné dopravy, realizovaný prostřednictvím záchytných parkovišť P+R, budovaných při terminálech páteřní kolejové dopravy na okraji Prahy a v jejím okolí.“ ROPID [2010]

### **Automobilová doprava**

Vytížení silniční sítě je možno dokumentovat na datech Útvaru pro rozvoj hl. m. Prahy (ÚRM) [2012a: 156]: „V oblasti Zbraslavi jsou dopravně nejvýznamnějšími komunikacemi ul. Strakonická (I/4), K Přehradám a most Závodu míru. Strakonická v běžných pracovních dnech v r. 2009 dosahovala zatížení 32 200 vozidel (21 800 vozidel v r. 1997), K Přehradám (severně od mostu Závodu míru 18 800 vozidel (13 900



vozidel v r. 1997), most Závodu míru 22 500 vozidel (7 700 vozidel v r. 1997), K Přehradám u hranic Prahy 11 300 vozidel (7 150 vozidel v r. 1997). V oblasti Radotína k nejzatíženějším komunikacím patří ul. Výpadová, K Cementárně a Karlická. Výpadová dosahovala v běžných pracovních dnech v r. 2009 zatížení 20 500 vozidel (9 450 vozidel v r. 1997), K Cementárně 15 700 vozidel (7 900 vozidel v r. 1997), Karlická v centru Radotína (u podjezdu pod železniční tratí) 22 100 vozidel (10 850 vozidel v r. 1997), u hranic Prahy 9 900 vozidel 6 700 vozidel (v r. 1997).

„První autobus přijel do Radotína z Prahy někdy před rokem 1940, přesné datum však není známo. Až po druhé světové válce začaly jezdit navazující autobusové linky z Radotína do Roblína, Třebotova a Kosoře, do Vonoklas a Černošic nebo na Podbrdsko do Strašic a Hořovic. K roku 1956 je doloženo autobusové spojení s Lochkovem, které bylo o sedm let později prodlouženo do Slivence a ke konečné stanici tramvaje v Hlubočepích. Od roku 1959 jezdí autobus z Radotína do Modřan.“ [Gruberová 2012] V roce 1974 se stal Radotín součástí Prahy, a tak v roce 1979 začaly do Radotína zajíždět autobusy pražské MHD. Linka číslo 244 vyjížděla ze Zlíchova z konečné zastávky tramvají a s výjimkou zastávky Lahovičky kopírovala trasu vlaků. Současně přes most Závodu míru jezdila linka číslo 245 ve směru na Zbraslav, Modřany až do Braníka opět do konečné zastávky tramvají. Autobus číslo 246 obsluhoval Hlubočepy, Slivenec a Lochkov. Do té doby byl Radotín s Prahou dopravně propojen pouze železniční dopravou, jejíž vznik se datuje do roku 1862, a autobusovými linkami ČSAD. V roce 1981 byla zavedena nová autobusová linka MHD číslo 256 do Jinonic přes Řeporyje. Později v roce 1996 bus Ropidu číslo 313. Po roce 1989 role veřejné dopravy postupně slábne, tak jak se zvyšuje počet osobních automobilů v populaci a jejich nárůst související i s procesem suburbanizace. Dopravní obslužnost, různorodost způsobů dopravy, snadná dopravní dostupnost Radotína – to jsou vedle faktoru bydliště další ovlivňující podmínky pro komplexnější pohled na sledovanou problematiku.

## Dojížd'ka z místa bydliště a dojezdový čas

**Tabulka 8. Využívané prostředky dopravy v období 2001–2010**

Doprava	2001–2010
Pěšky – Radotín	21,4
ČD	17,3
Bus	9,0
Automobil	42,3
Kolo	10,0

Zdroj: vlastní výzkum

To, že v období 2001–2010 docházelo pěšky 21,4 % členů oddílu, odpovídá tomu, že v tomto období mělo 27,8 % členů bydliště v Radotíně. Tabulka 9 vypovídá o dobré dopravní obslužnosti z většiny míst bydliště členů, a přesto veřejnou dopravu využívá pouze 26,3 %.

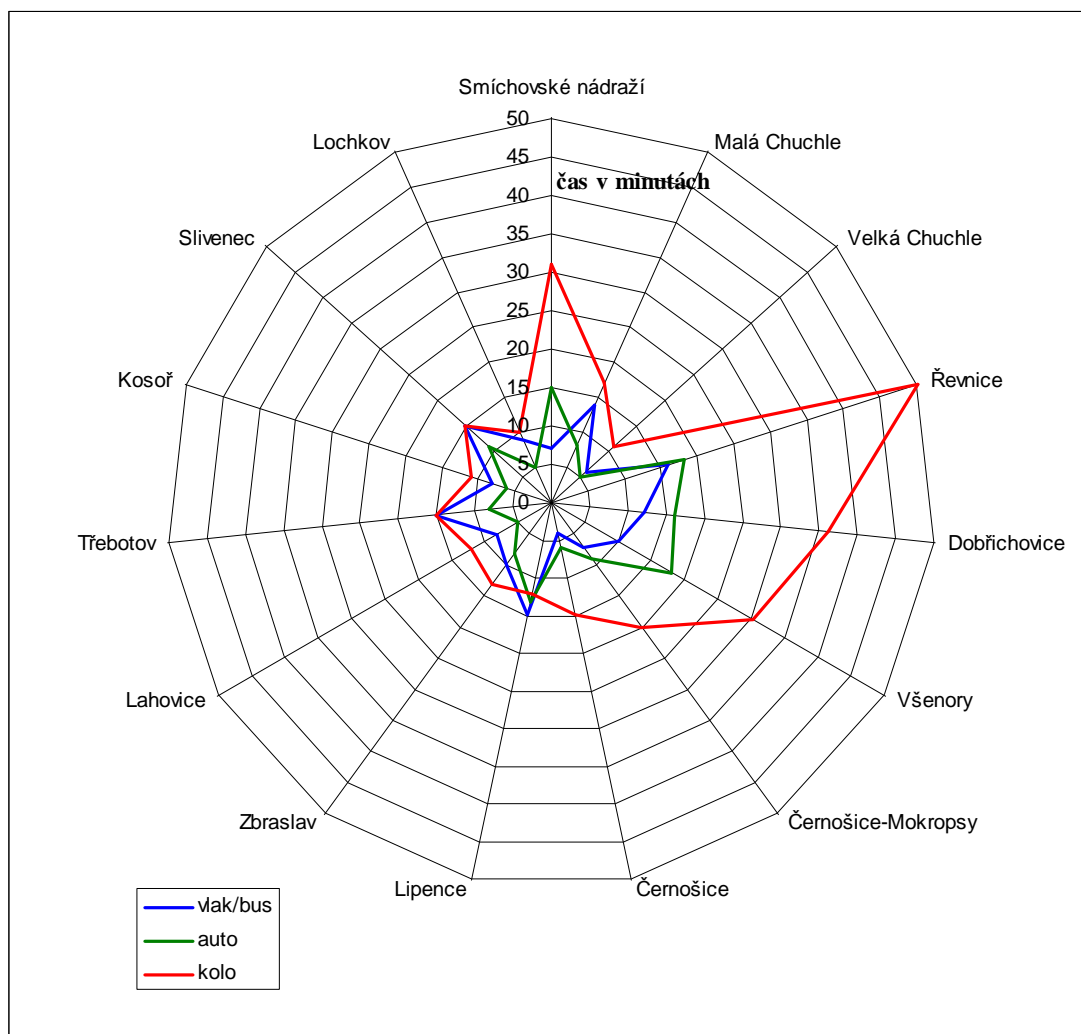
**Tabulka 9. Počet spojů veřejné dopravy za hodinu v pracovních dnech v roce 2010**

Doprava ve směru	Průměrný počet spojů za hod.
Řevnice – Černošice	3
Smíchovské nádr. – V. Chuchle	3 + 3
Lipence - Zbraslav – Lahovice	2
Třebotov – Kosoř	2
Slivenec – Lochkov	3

Zdroj: vlastní výzkum

Následující graf 16 zachycuje používané druhy dopravy členů oddílu z místa bydliště ve srovnání s časem dojezdu. Časy potřebné k dosažení cíle atletického stadionu jízdním kolem jsou z některých míst dokonce kratší nebo srovnatelné s časy dosaženými osobním automobilem. Například z Lipenců a Třebotova. Naopak je tomu z Řevnic a Dobřichovic.

**Graf 16. Časová dostupnost z místa bydliště do Radotína**

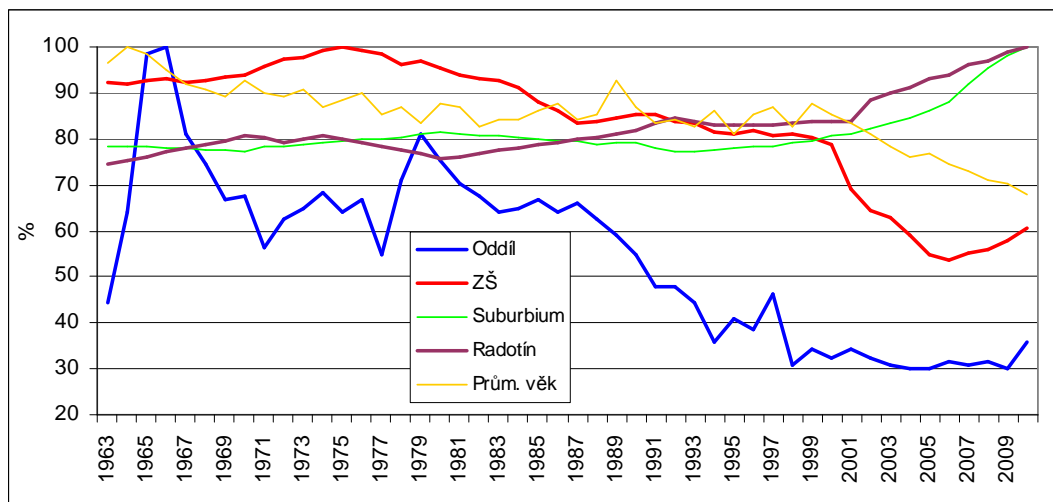


Zdroj: vlastní výzkum

Nejčastěji používaným dopravním prostředkem je osobní automobil, který využívá více než polovina členů. Naopak nejméně využívaným dopravním prostředkem je MHD s 9 %. Vzhledem k věkové struktuře členů oddílu je toto zjištění pochopitelné a plně koresponduje s klesajícím věkem při vstupu do oddílu viz graf 17. Sportovní aktivity jsou v tomto věku závislé především na tom, zda rodiče mohou své děti na tréninky vozit vlastním autem. Dojezdový čas se mezi jednotlivými druhy dopravy ze sledovaných lokalit zásadně neliší. Je pochopitelné, že individuální automobilová doprava má přesto výhody v tom, že k dojezdovým časům není nutno připočítat čas potřebný k docházce k nejbližší zastávce, čas čekání na nejbližší spoj a čas docházky do místa bydliště. Docházková vzdálenost na zastávky ČSD a MHD je přibližně 10 minut. Jednotlivé docházkové časy od zastávky hromadné dopravy do místa bydliště nebyly zjišťovány.

## 8.2.5 Lokální a celostátní vlivy na atletický oddíl v Radotíně

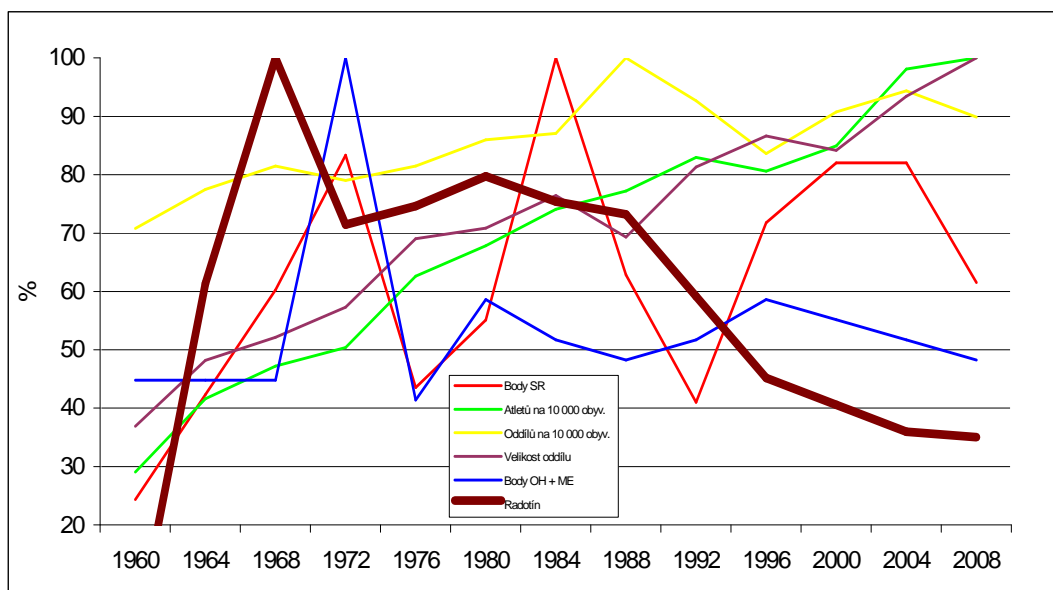
Graf 17. Porovnání relativních lokálních ukazatelů



Zdroj: vlastní výzkum

Za prvotním poklesem členů viz. graf 17 bylo nejen vyprchání prvotního nadšení, ale i postupující konkurence nově vznikajících sportovních oddílů. Před vznikem atletického oddílu působily v Radotíně oddíly fotbalu, kanoistiky, juda, tenisu, basketbalu, volejbalu a zápasu. Vedle toho v té době působí v bývalé sokolovně početný (cca 300 členů) oddíl ZRTV. V roce 1966 vzniká oddíl kulturistiky. Velmi oblíbeným byl oddíl turistiky, který vznikl v r. 1970 pod zkratkou TOM a který již v roce svého vzniku čítal 60 členů. V nově vybudované tribuně atletického a fotbalového stadionu v roce 1971 vzniká oddíl kuželek. Rok 1973 je prvním rokem existence oddílu badmingtonu, který v letech následujících nepřekročí hranici dvaceti členů, ale získá několik titulů mistrů republiky. Propad počtu členů atletického oddílu není způsoben jen poklesem počtu žáků v ZŠ Radotín, ale po roce 1979 je spojen pravděpodobně se vznikem softbalového oddílu (1977) a lacrossového oddílu (1980), které mají stabilně dohromady kolem 200 členů. Posledním předlistopadovým nově vzniklým oddílem se stal oddíl nohejbalu (1983). Po roce 1989 do Radotína přicházejí postupně i moderní sporty: karate (1993), disco dance (1997), skateboard (1999), cyklistika (2000), florbal (2003). Nejúspěšnějším oddílem z nich je Fantasy (disco dance), který má každoročně kolem 100 členů.

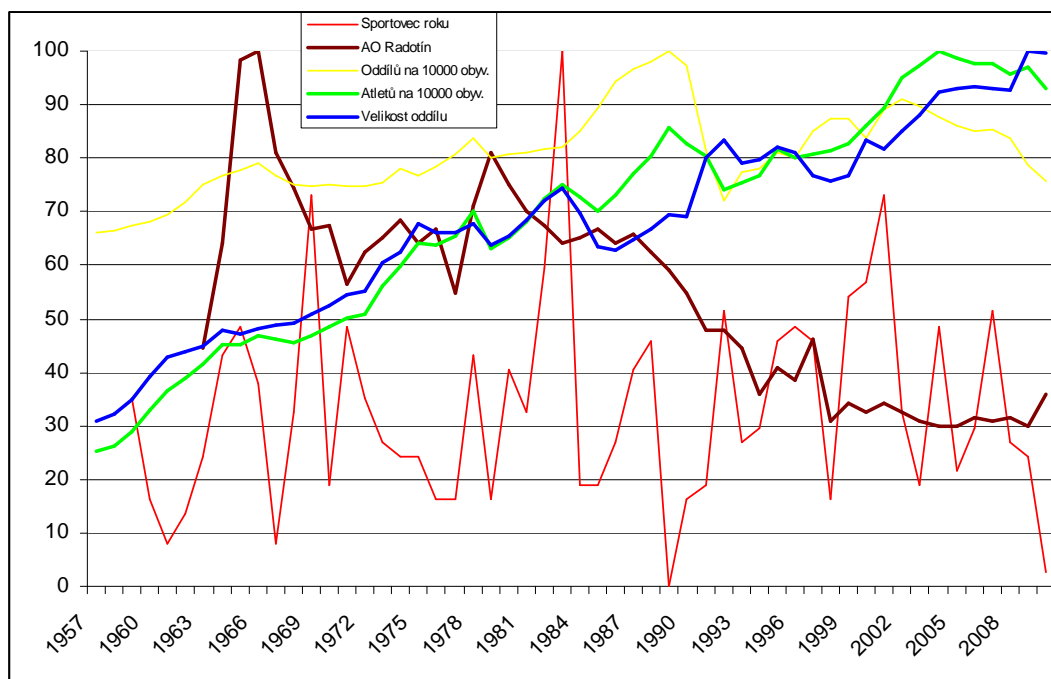
**Graf 18. Celostátní trendy a počet členů atletického oddílu v Radotíně v olympijských cyklech**



Zdroj: vlastní výzkum

Graf 18 s celostátními trendy byl komentován již v předchozí kapitole, zde půjde jen o stručnou analýzu. Maximum počtu členů radotínského oddílu se shoduje s lokálním maximem křivky počet oddílů na 10 000 obyvatel v olympijském cyklu her v Mexiku. V následujícím období má trend vývoje počtu členů podobný průběh jako křivka bodů z OH + ME. Vliv celostátní úrovně na lokální oddíl tedy existuje, ale je zprostředkovaný. Ztěžší je možno mluvit o přímé závislosti na všech sledovaných ukazatelích. Počet členů oddílu se nejvíce blíží ukazateli součtu získaných bodů na letních OH a ME.

**Graf 19. Celostátní trendy a počet členů atletického oddílu v Radotíně**



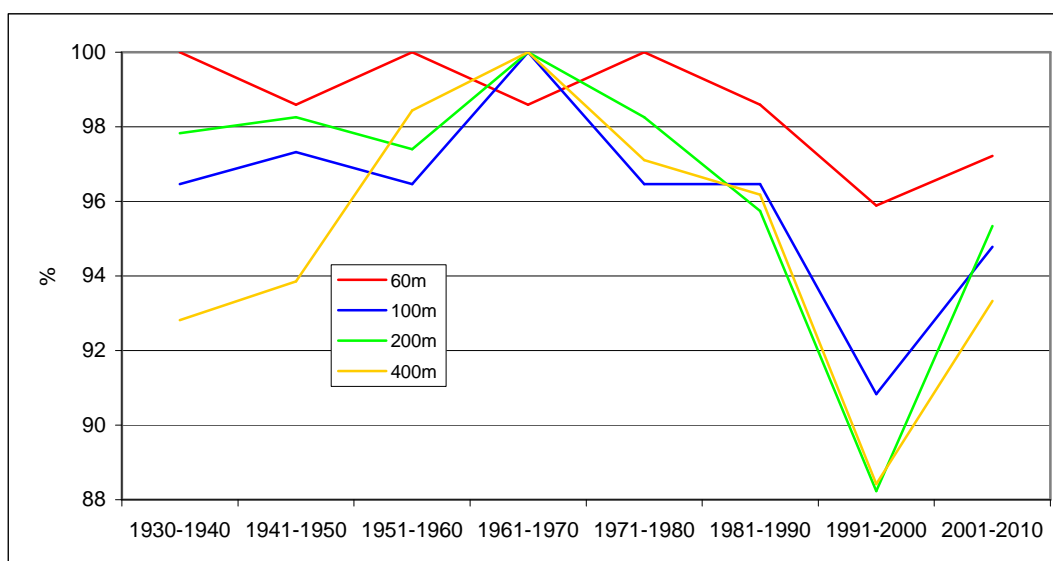
Zdroj: vlastní výzkum

V podrobném grafu 19 rok po roce se trendy odhalují hůře, ale naopak je možné stanovit klíčové roky změny. Radotínský oddíl měl nejvyšší počet členů v roce 1966. Nejvyšší počet bodů atletů v anketě Sportovec roku v roce 1983 s největší pravděpodobností pozitivně ovlivnila dvě úspěšná mistrovství (ME Athény 1982, MS Helsinky 1983), počet oddílů na 10 000 obyv. 1989, počet atletů na 10 000 obyv. v roce 2004. Ukazuje se, že kumulace zobrazených ukazatelů s těmi nezobrazenými má určitý vliv na lokální úroveň, která je ale primárně ovlivňována místními podmínkami (stadion, trenéři, dostatek dětí atd.). Pokud jsou tyto místní podmínky splněny, pak mediální obraz sportu s jeho promyšlenou státní podporou akceleruje rozvoj oddílu lokální úrovně.

## 8.2.6 Vývoj výkonnosti v atletickém oddíle v Radotíně do roku 2010

Sportovní výkonnost je jednou ze základních charakteristik oddílu. Data pro výkonnost v jednotlivých disciplínách se podařilo získat v rámci šetření v některých atletických disciplínách až do období první republiky, kdy se atletice věnoval současně DTJ a Sokol. Z období 50.let jsou k dispozici ojedinělé výkony v rámci sjednocené tělovýchovy Sokol Radotín. Následující grafy uvádějí procentuální přepočtení z průměru nejlepších výkonů v dané disciplíně v jednotlivých desetiletích.

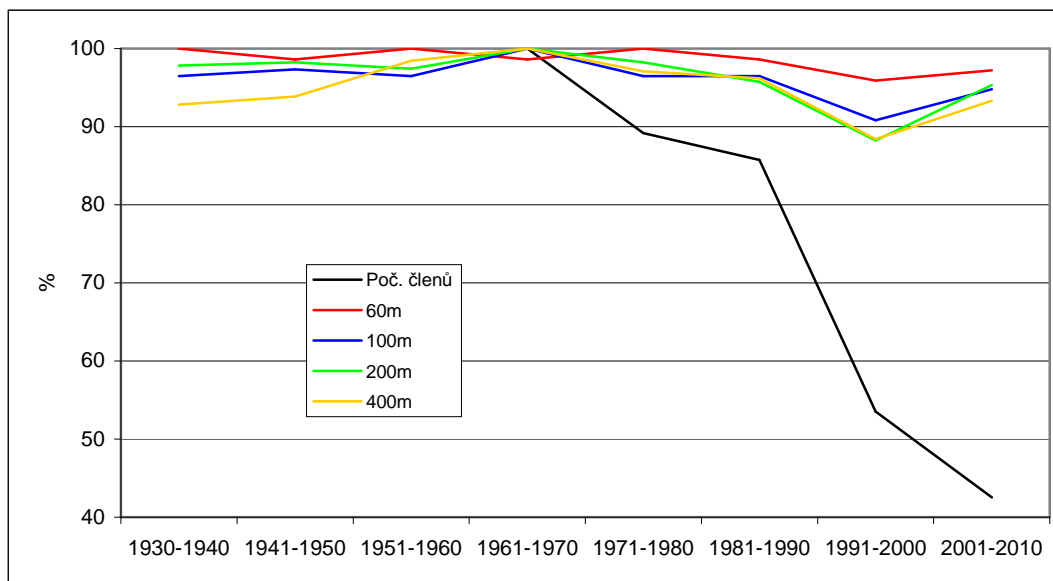
**Graf 20. Vývoj výkonnosti radotínských atletů ve sprintech**



Zdroj: vlastní výzkum

Na trati 60 m, která je nejvíce ze všech sprinterských tratí ovlivněna genetikou a nejméně tréninkem, byly nejlepší výkony zaznamenány v sokolském období koncem 30. let a rovněž v letech 50., kdy se několik jednotlivců ze Sokola Radotín účastnilo atletických závodů. Posledním vrcholem bylo období roků 1971–1980. Běh na 100 m a 200 m je naopak nejvíce ovlivněn tréninkem, a tak vrcholu výkonnosti dochází v první dekádě existence oddílu, kdy se započalo s pravidelným tréninkem pod odborným dohledem trenérů. Poté dochází ve všech sledovaných disciplínách k významnému poklesu, například v běhu na 200 m o 11 % a po roce 1989 dokonce k propadu. Až s přelomem tisíciletí opět vzrůstá výkonnost. Nejvíce závislou sprinterskou disciplínou na tréninku je čtvrtka, která svého vrcholu stejně jako předešlé disciplíny dosahuje až po založení oddílu v roce 1963.

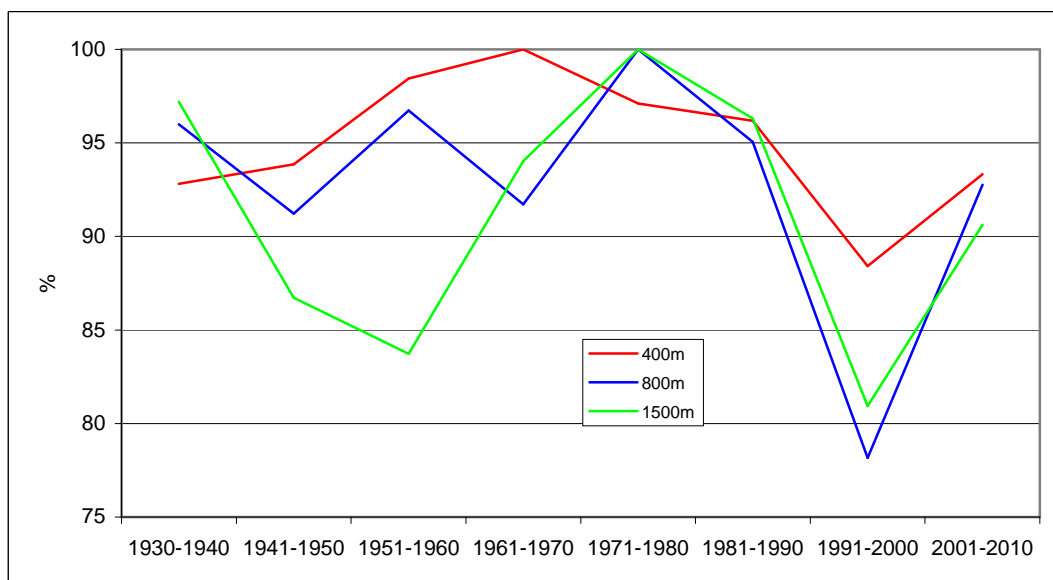
**Graf 21. Závislost výkonnosti ve sprintech na počtu členů**



Zdroj: vlastní výzkum

V novodobé historii oddílu vidíme závislost poklesu výkonnosti na počtu členů. Snížení počtu členů na polovinu znamená pokles výkonnosti až o 12 %.

**Graf 22. Vývoj výkonnosti radotínských atletů v bězích na střední tratě**



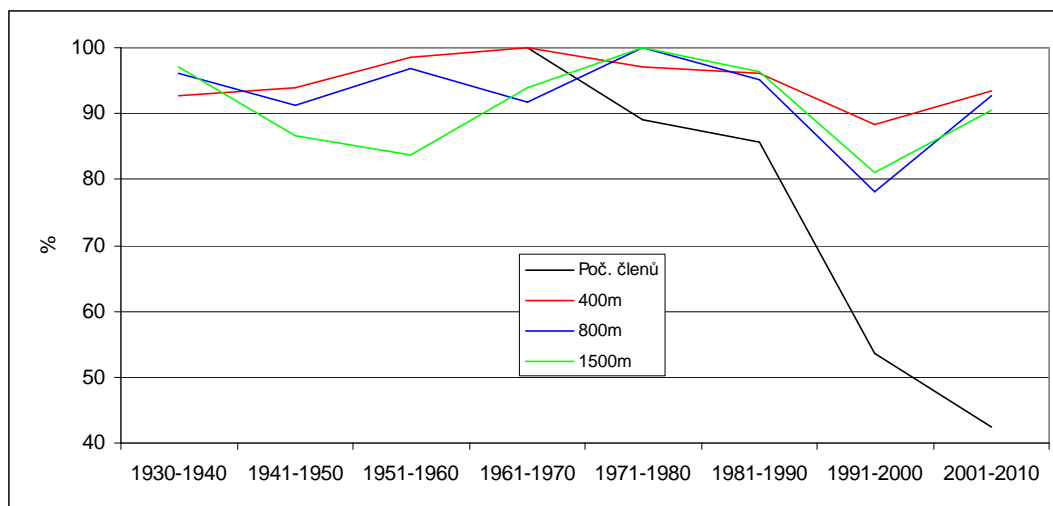
Zdroj: vlastní výzkum

V bězích na střední tratě bylo dosaženo skvělých výsledků, které ve 30. letech v DTJ se pohybovaly až na mezinárodní úrovni. Nejlepší výkonnosti bylo dosaženo



v dekádě 1971–1980. Trať 400 m je uvedena z důvodu, že na ní většina pozdějších půlkařů a mílařů začínala. To potvrzuje předpoklad, že vrcholová výkonnost na těchto tratích je dosahována později než ve sprintech a často jsou sprinty výchozí disciplínou pro běžce na střední tratě.

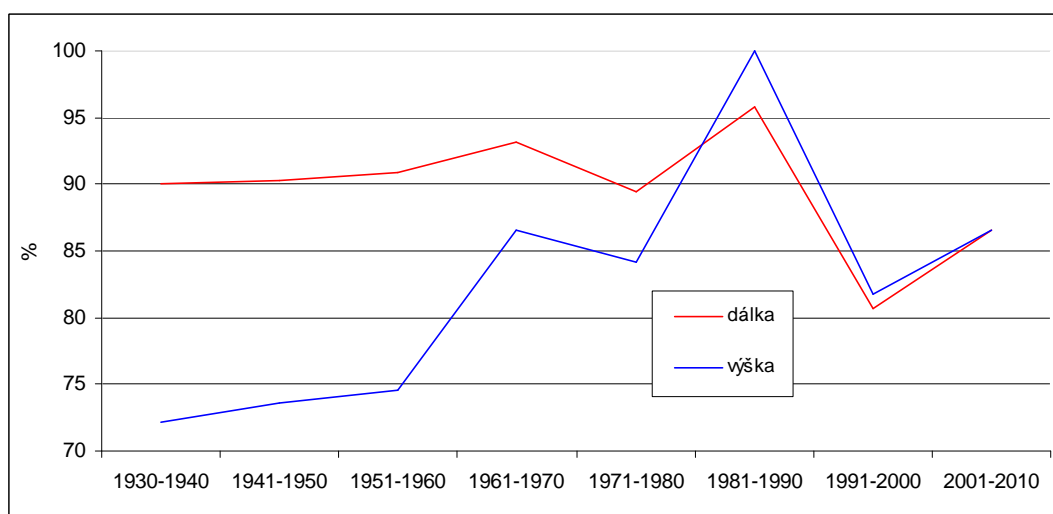
**Graf 23. Závislost výkonnosti v bězích na střední tratě a počtu členů**



Zdroj: vlastní výzkum

Snížení počtu členů na polovinu znamená pokles výkonnosti až o 20 %. V posledním desetiletí je možno vysledovat vzestup výkonnosti, přestože počet členů oddílu nadále klesal. Tento vzestup je důsledkem vytvoření družstva mužů, kteří pravidelně trénovali a účastnili se závodů.

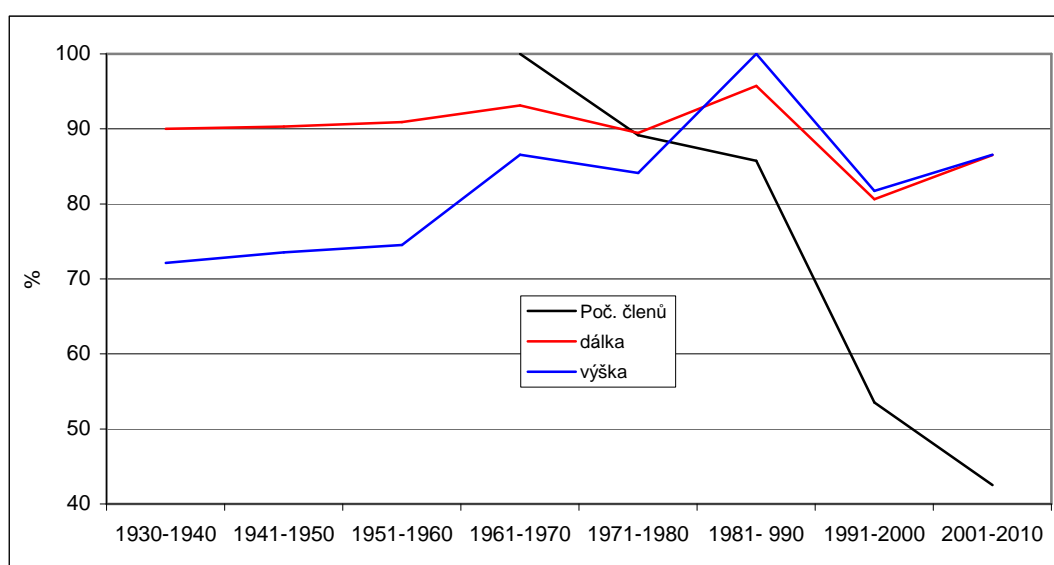
**Graf 24. Vývoj výkonnosti radotínských atletů v dálce a výšce**



Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu 24 je vidět, že skoky pro svůj maximální rozvoj potřebují kvalitní zázemí (sektory, techniku – dobré trenéry), a proto maximální výkonnost je dosažena až v dekadě 1981–1990. Především je to patrné na skoku vysokém, kde z pohledu techniky a doskočiště došlo doslova k revoluci. Výkonnost byla zlepšena o 30 % oproti výchozí hodnotě. Bohužel v trojskoku a ani v tyči nejsou relevantní údaje ve sledovaném období. U skoku o tyči je to pochopitelné, protože se v Radotíně nikdy nenacházelo doskočiště pro skok o tyči.

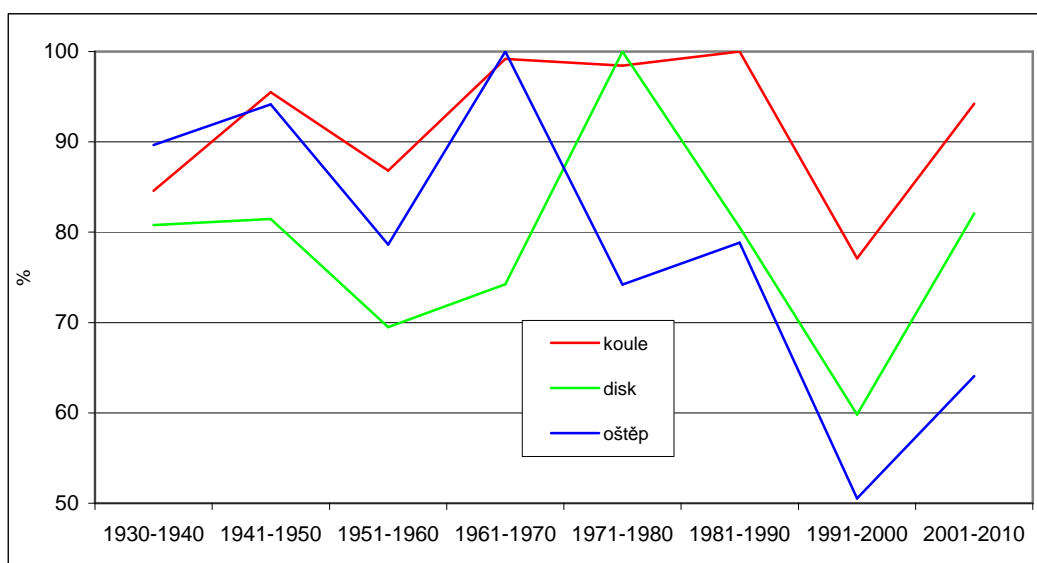
**Graf 25. Závislost výkonnosti ve skoku do dálky a výšky na počtu členů**



Zdroj: vlastní výzkum

Snížení počtu členů o 30 % znamená pokles výkonnosti až o 20 %. V posledním desetiletí je možno vysledovat opět vzestup výkonnosti, přestože počet členů oddílu nadále klesal. Tento vzestup je důsledkem vytvoření družstva mužů, kteří pravidelně trénovali a účastnili se závodů.

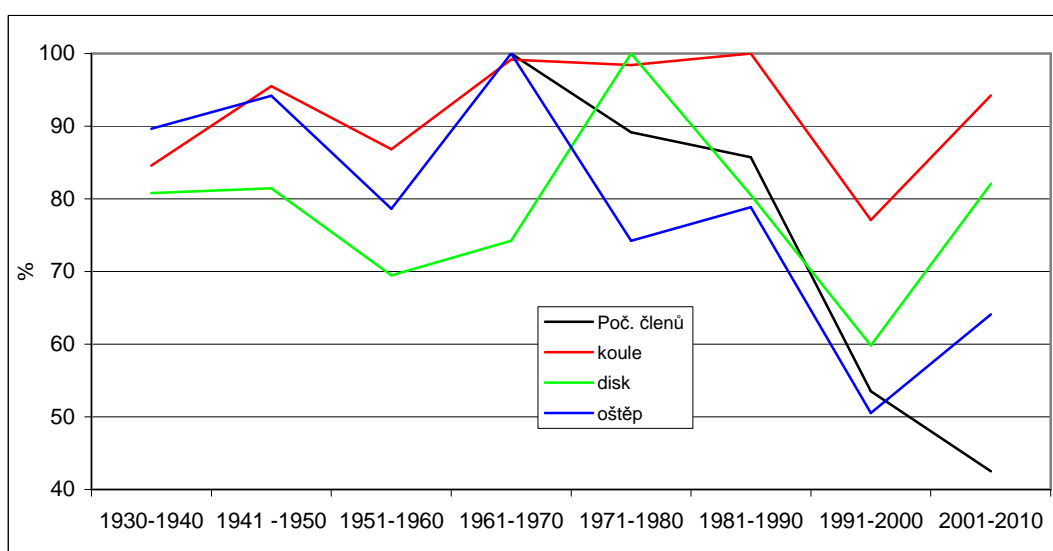
**Graf 26. Vývoj výkonnosti radotínských atletů v hodech a vrzích**



Zdroj: vlastní výzkum

Disk je koordinačně velmi náročnou disciplínou závislou na dokonalém zvládnutí rotační techniky. Zlepšení výkonnosti o 20 % je patrné v porovnání dekád 1930–1940 oproti 1971–1980. Oštěp byl již výkladní disciplínou sokolů na přelomu 30. a 40. let. V dalších disciplínách, kladivu a ani v břemenu, nejsou relevantní údaje ve sledovaném období. K jejich provozování je nezbytný vlastní sektor s dopadištěm vzhledem k jejich prostorovým nárokům a především z důvodu bezpečnosti. Tento sektor se v Radotíně nikdy nenacházel.

**Graf 27. Závislost výkonnosti v hodech a vrzích na počtu členů**



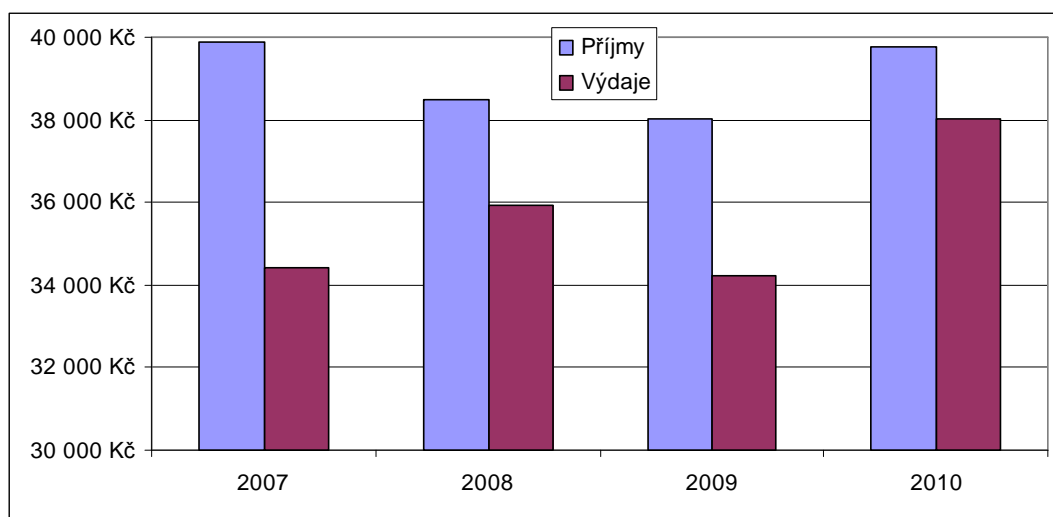
Zdroj: vlastní výzkum

Snížení počtu členů na polovinu znamená pokles výkonnosti až o 50 %. V posledním desetiletí je možno vysledovat opět vzestup výkonnosti, přestože počet členů oddílu nadále klesal. Tento vzestup je důsledkem vytvoření družstva mužů, kteří pravidelně trénovali a účastnili se závodů.

### 8.2.7 Financování

Detailní podklady o účetnictví oddílu byly k dispozici od roku 2007. Prezentuje se strukturou příjmů a výdajů. V období 2007–2010 se příjmy pohybovaly mezi 38 000 až 40 000 Kč.

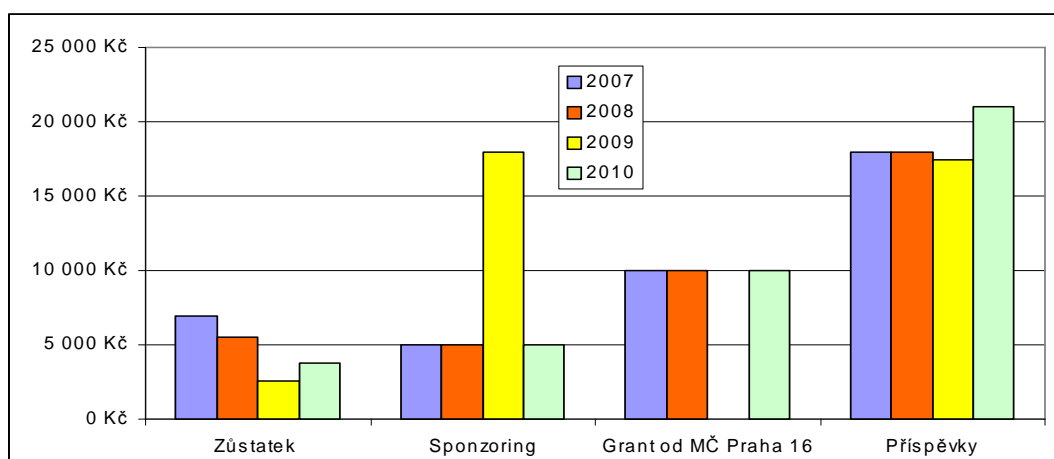
**Graf 28. Výdaje a příjmy v období 2007–2010**



Zdroj: vlastní výzkum

Výdaje se pohybovaly mezi 34 000 – 38 000 Kč. Z toho vyplývá, že oddíl hospodařil ve sledovaném období s přebytkem.

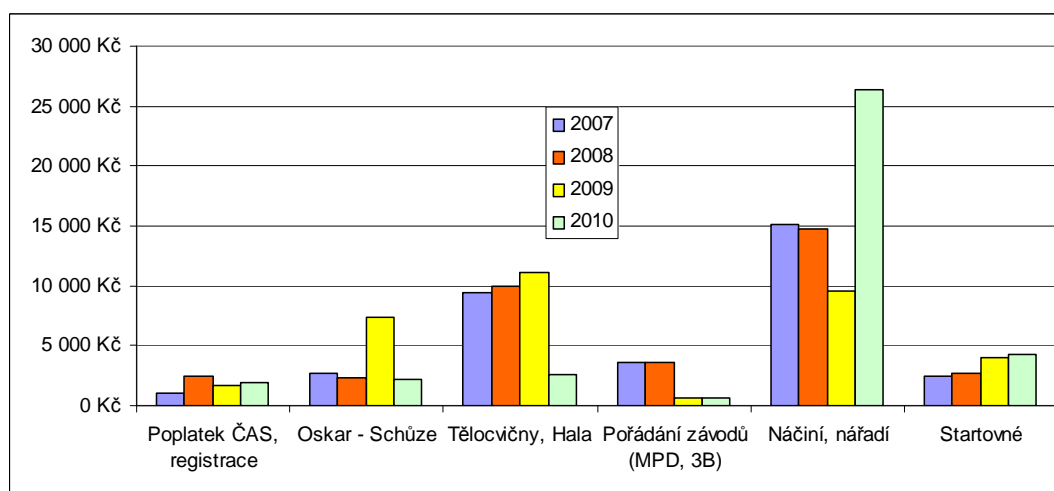
**Graf 29. Struktura příjmů v období 2007–2010**



Zdroj: vlastní výzkum

Struktura příjmů byla pro větší přehlednost sloučena do čtyř položek (Zůstatek z minulého roku, Sponzoring – fyzických i právnických osob, Grant MČ Praha 16 a členské příspěvky. Sponzory se s výjimkou roku 2009 nedařilo oslovit. Částka této položky se pohybovala na úrovni pouhých 5 000 Kč, v roce vzrostla na částku 18 000 Kč. Příčinu lze spatřovat především v tom, že většinu místních sponzorů si získaly větší a sportovně úspěšnější oddíly (Lacross, Fotbal, Softball). Grant MČ Prahy 16 pro sportovní oddíly a volnočasové spolky a zařízení se podařilo získat v roce 2007, 2008 a 2010. Požadovaná částka oddílu 15 000 Kč byla zkrácena na 10 000 Kč. Poptávka na granty vysoce převyšuje nabídku. Nejvyšší část příjmů tvořily příspěvky, které se pohybovaly kolem 18 000 Kč a v roce 2010 vzrostly na 21 000 Kč díky početnímu navýšení členské základny.

**Graf 30. Struktura výdajů v období 2007–2010 podle účelu**



Zdroj: vlastní výzkum

Struktura výdajů byla pro větší přehlednost sloučena do šesti položek (Poplatek za členství v ČAS a registrace závodníků, zabezpečení výroční schůze a ceny do soutěže Oskar, pronájem tělocvičny a haly, pořádání závodů MPD a Radotínský trojboj, nákup náčiní a nářadí, proplacené startovné ze závodů). Poplatek ČAS a registrace nových závodníků netvořily významný podíl na výdajové stránce. Jen v roce 2008, kdy se významně rozšiřoval kádr týmu mužů pro MPD, se částka vyšplhala na 2 500 Kč. Pořádání výroční schůze a ceny do celoroční oddílové soutěže Oskar, která byla na schůzi vyhlášována, se odčerpalo zhruba 2 500 Kč. S výjimkou roku 2008, kdy se slavilo 45. let založení oddílu, se tato částka navýšila na 7 500 Kč. Tělocvična ZŠ byla používána od listopadu do března každoročně již od založení oddílu. Cena nájmu se pohybovala v posledních letech kolem 2 500 Kč. Novinka sezóny 2007 jedenkrát týdně trénink v atletické hale na Strahově po dobu tří měsíců (prosinec, leden, únor) stála kolem 8 000 Kč a znamenala velké zlepšení podmínek tréninku při zimní přípravě. V roce 2010 pro malý zájem členů oddílu se strahovská hala nepronajímala.

Oddíl za celou dobu své existence pořádal celou řadu závodů, do současnosti přežil jen Radotínský trojboj. A od roku 2006 do 2008 startovalo družstvo mužů v MPD, podmínkou bylo pořádání jedno soutěžního kola. Tyto dva závody vyšly na částku 3 600 Kč. Největší část prostředků odčerpával nákup potřebného náčiní (koule, oštěpy atd.) a nářadí (bloky, překážky atd.), z důvodu obnovení vybavení, které bylo velmi staré a v nevyhovujícím stavu. Částka se pohybovala od 10 000 Kč do 15 000 Kč a v roce 2010 dokonce dosáhla výše přes 26 000 Kč. Startovné se proplácelo „odjakživa“, to mělo za cíl motivovat aktivní členy k vyšší účasti na závodech. V období od roku 2007 do roku 2010 se náklady na startovné stále zvyšovaly až na konečných 4 250 Kč.

### **8.2.8 Iniciátoři dění, tradiční závody**

Z lokálního hlediska je důležité zmínit konkrétní aktéry, kteří byli do vzniku atletického oddílu v Radotíně v roce 1963 aktivně zapojeni. Byli to pánové Ing. František Rys, Karel Winkler, Alois Šoufek, Luděk Mach. Nejmladší z nich byl Karel Winkler, který se do Radotína přistěhoval až ve svých 20 letech. Ostatní pánové byli rodilými „Radotíňáky“ a dokonce Sokoly, kteří se věnovali atletice na přelomu let 30. a 40. Alois Šoufek (nar.1905) býval za první republiky výkonnostní atlet DTJ Radotín později Sokol

Radotín a po té působil především jako rozhodčí. Luděk Mach (nar.1926) byl také aktivním atletem za oddíl Moravská Slávie Brno a se stal prvním předsedou oddílu. Na tomto místě bychom neměli zapomínat ani na bývalého sokolského atleta Václava Michálka, který byl dlouholetým předsedou celého Spartaku Radotín, a tak dění v oddíle ovlivňoval zprostředkovaně z pozice své funkce.

Na chodu oddílu podílel se hlavně Ing. František Rys a z pozice trenérské především Karel Winkler. Nejprve několik slov o Ing. Františku Rysovi. Narodil se v roce 1919 a zemřel roku 2010. Za první republiky byl nadšeným radotínským Sokolem, který se věnoval nejen gymnastice, ale i atletice, ve které závodil za AC Spartu. Byl iniciátorem vzniku oddílu v roce 1963. Po roce 1989 stál u obnovy Sokola. Vystudovaný zeměměřič a kartograf, odborné práci se věnoval i v důchodu (byl členem Českého svazu geodetů a kartografů). Ústřední postavou, která až do roku 2007 stála za úspěchy atletického oddílu v Radotíně, byl Karel Winkler. Narodil se roku 1934 v Litoměřicích. Záhy se s rodiči a bratrem přestěhovali do Děčína, kde jeho otec, profesionální fotbalista, začal hrát za prvoligový klub SK Podmokly. Karel Winkler s atletikou a také s fotbalem začínal právě v Děčíně – Podmoklech v roce 1949. Na celostátních přeborech mladšího dorostu získal se štafetou ČSK Podmokly bronzovou medaili v běhu na 4 x 60 metrů. Na mistrovství ČSR staršího dorostu v roce 1951 získal stříbrnou medaili ve skoku dalekém výkonem 651 cm. Vrcholu atletické výkonnosti dosáhl během základní vojenské služby v letech 1955–1956 pod vedením trenéra Zdeňka Melichárka (později trenér Dukly Praha). Oblékal dres DA Otavan Písek, DA České Budějovice a hostoval v II. lize v Tatranu Tábor.

Největšího atletického úspěchu dosáhl na mistrovství ČSSR ve skoku dalekém výkonem 682 cm, kde si doskočil pro stříbrnou medaili. Bohužel ke konci základní vojenské služby na podzim roku 1956 přicházejí dva těžké úrazy (přetržení vazů v kolenu a kotníku) a tudíž konec aktivní atletické kariéry Karla Winklera. Za zmínku jistě stojí jeho osobní rekordy v ostatních atletických disciplínách: 60 m za 7,0 s, 100 m za 11,3 s, 200 m za 23,2 s, 400 m za 51,2 s, 200 m př. za 26,5 s, dálka – 682 cm, trojskok – 13,19 m. Velmi důležité pro pozdější aktivity je přestěhování se rodiny Winklerových v roce 1954 do Radotína. Po návratu ze základní vojenské služby v roce 1956 začíná Karel Winkler pracovat v radotínské cementárně, kde pracoval až do odchodu do důchodu v roce 1994. Koncem let 50. staví radotínská cementárna pro své pracovníky sídliště, kam se Karel Winkler stěhuje se svou manželkou. V roce 1965 absolvoval kurz trenéra

III. třídy, který si o rok později rozšířil o II. třídu. Největší úspěchy sklídl se svými svěřenci ve sprintech, překážkách a skoku dalekém. Namátkou jmenujme sprinterského dorosteneckého rekordmana (100 m za 10,9 s, 50 m za 6,1 s) Jana Slaninu. I díky těmto úspěchům byl od roku 1968 do roku 1985 členem trenérské rady OV ČSTV Praha-západ. A především v letech 1965–1984 byl členem trenérské rady Atletického svazu střeďočeského kraje, v níž vedl sprinterskou komisi. Bohužel se kvůli zdravotním problémům vzdává v roce 2007 trenérské práce v oddíle.

Radotínská atletika měla chronologicky následující předsedy: Luděk Mach (1963–1965), Miroslav Kamenický (1966), ing. Jaroslav Kadlec (1967–1974), ing. Bohumil Morstein (1976–1980), ing. Bohuslav Starý (1982–1990), Mudr. Daniela Rejchrtová (1991–2006). Čtyři ze šesti předsedů měli vysokoškolské vzdělání, což nemá v radotínském kontextu v jiném oddíle obdoby. Trenérů se v oddíle vystřídalo za dobu existence více než desítka, ale k výrazným osobnostem patří i nadále Karel Winkler (1963–2007), Miroslav Kamenický (1966–1967), Ing. Jaromír Urban (1967–1972), Mgr. Jan Kubů (1969–1975), Mgr. Petr Moravec (1978–1979), Jitka Kozáková (1989–1992), Milada Růžičková (od 1989), Dagmar Kučerová (od 1997), Mgr. Jana Morsteinová (1997–2005). Všichni trenéři působící v oddíle měli přinejmenším 4. trenérskou třídu.

Karel Winkler je také tvůrce tří každoročních soutěží, které především sloužily k větší tréninkové motivaci členů oddílu a současně k přilákání nových členů.

V roce 1964 se uskutečnil I. ročník Lehkoatletického trojboje (soutěž o nejzdatnější dívku a chlapce). Trojboj se skládá ze sprintu (dle věku 60 m nebo 100 m), dle věku také hod kriketem či vrh koulí a pak individuální volba mezi skokem vysokým či dalekým. Výkony jsou pak za jednotlivé disciplíny sečteny a jsou vyhlášeni tři nejlepší závodníci v mužské a ženské kategorii. Putovní pohár získává pouze závodník s nejvyšším bodovým součtem. Tento závod je určen nejen pro členy oddílu, ale také pro žáky a studenty z radotínských škol a též pro širokou veřejnost. Každoročně se ho účastní 50 – 100 závodníků všech věkových kategorií od přípravky po veterány. Celoroční bodovací soutěž Oskar (o nejaktivnějšího člena oddílu), která vznikla rovněž v roce 1964, hodnotí komplexně jednotlivce za uplynulou sezónu z pohledu docházky na tréninky, počtu a výsledků všech závodů. Pořadí není rozděleno na muže a ženy. Oskara (sochu běžce) získá opět sportovec s nejvyšším bodovým součtem.

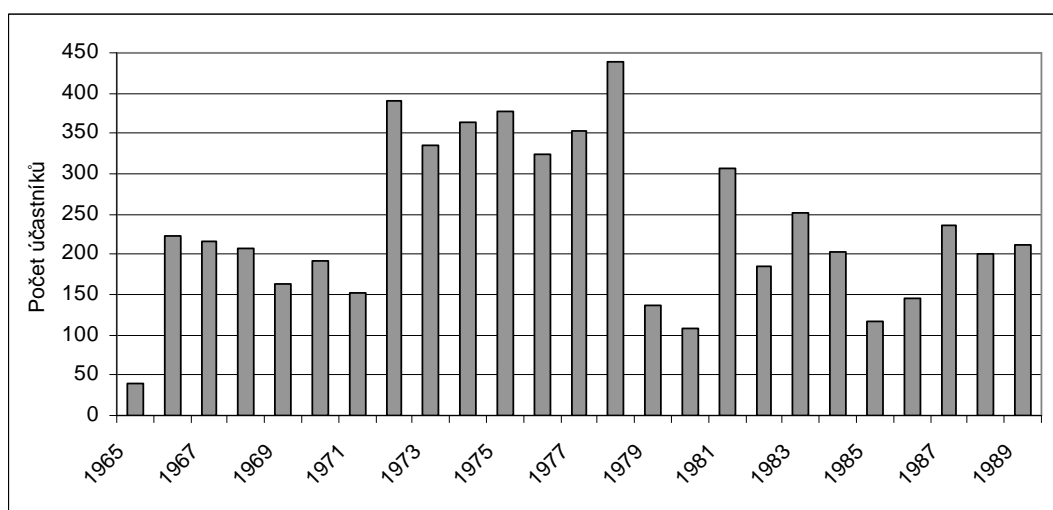


## **Přespolní běh „Rudých letnic 1930“**

Nejvýznamnější akcí, co se počtu startujících týká, byl přespolní běh „Rudých letnic 1930“ za účasti oddílů z celých Čech. Běh byl pořádán v letech 1965–1989. Nejprve je potřeba krátce vysvětlit, k počtě jakého výročí se běh konal. V podání Sedláka [2010]: „Šlo o úřady zakázanou akci komunistické a dělnické mládeže, která se o velikonoční neděli dne 20. dubna 1930 nejprve sešla v Kosoři, odkud se po projevu komunistického poslance Václava Kopeckého vydala průvodem do Radotína. V dnešní ulici K Cementárně přehradil průvodu cestu kordon devíti četníků, kteří měli za úkol demonstrantům v příchodu do Radotína zabránit. Na opakované výzvy k zastavení dav nereagoval a zaútočil na četnickou hlídku kameny. Při střetu bohužel došlo ze strany četníků k použití střelné zbraně a ke zranění pěti dívek, z toho čtyři zranění byla střelná. Akce nebyla náhodná, naopak byla pečlivě připravována. Výzvy k hojně účasti vycházely v Rudém právu a v Rudém večerníku.“ Komunistický režim udělal z události mýtus a v roce 1950 na místě střetu vybudoval pomník. Sedlák [2010] píše: Ulice vedoucí kolem pomníku byla přejmenována na ulici Rudých letnic, k názvu závodu Janka bylo přidáno ZRL (Závody Rudých letnic), sportovní akce škol nesly název Soutěže Rudých letnic, vznikl i známý přespolní běh téhož jména. V kronice radotínské atletiky [Atletika Radotín 1974] se dočítáme roku 1965: „V rámci vzpomínkových oslav 35. výročí Rudých letnic pověřil výbor jednoty (pozn. Spartaku Radotín) oddíl uspořádáním 1. ročníku přespolního běhu, který bude každoročně na jaře opakován. Závod byl dotován putovnými cenami pro vítěze jednotlivých kategorií a pro hlavní kategorii mužů putovním pohárem, který věnoval závodní výbor ROH Závodu Rudých letnic 1930. V kategoriích žactva je závod současně přeborem okresu Praha – západ.“ Startéry bývali atleti výrazných jmen : Jungwirt, Odložil či Zátopek. Ideologický název Rudé letnice velmi populárního běhu se stal po roce 1989 osudným a dlouholetá tradice tak skončila.

V následujících grafech 31 a 32 jsou znázorněny údaje, které charakterizují časový vývoj počtu účasti některých kategorií.

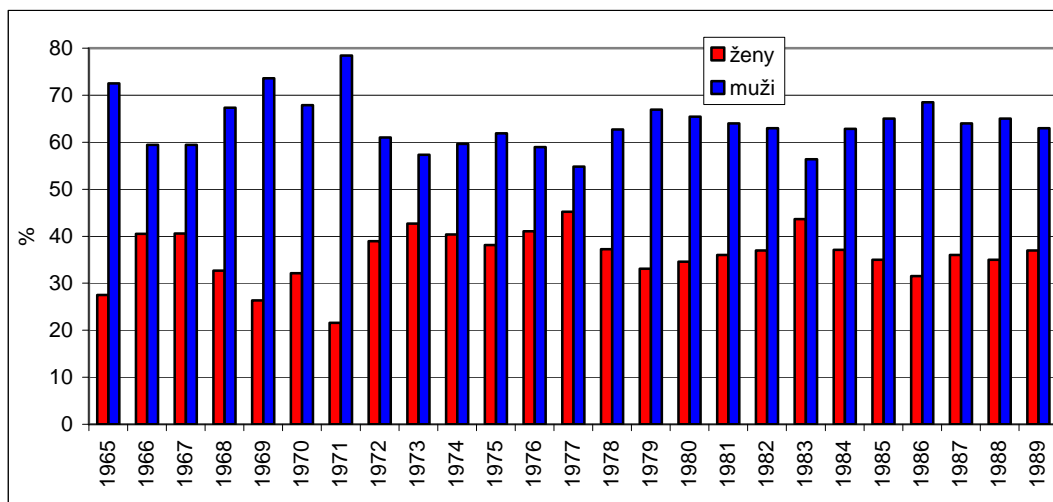
**Graf 31. Vývoj počtu závodníků v přespolním běhu RL**



Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu je patrné, že ročníky 8. – 14. (1972–1978) lze označit z pohledu počtu účastníků za zlatou éru tohoto závodu. Zájem o závod vyvrcholil v roce 1978, kdy ho běželo 440 závodníků. Měsícem pořádání byl duben, a tak byla účast na závodě ovlivněna i počasím, jak uvádí kronika oddílu [Atletika Radotín 1974]. V roce 1979 a 1980 kronika [Atletika Radotín 1974] uvádí déšť a zimu. Nízká účast v roce 1982 je připisována tomu, že v době konání závodu byla velikonoční sobota. Nebo v roce 1985 se ve stejný termín konalo několik přespolních běhů. V letech 1973–1976 bylo dosaženo nejlepších časů vítězů u mužů i žen. Rekord mužské trati 6 000 m byl ustaven v roce 1975 časem 19:11,4, který zaběhl československý reprezentant Pavel Pěnkava z RH Praha a ženský padl taktéž v roce 1975, kdy Eliška Svobodová rovněž z RH Praha zaběhla 2 000 m za 7:41,0.

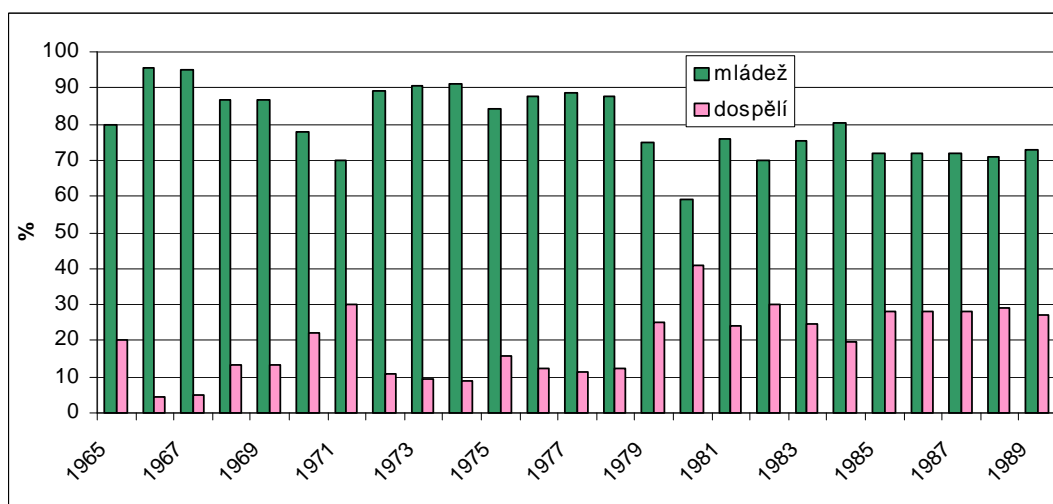
**Graf 32. Vývoj zastoupení mužů a žen v přespolním běhu RL**



Zdroj: vlastní výzkum

Závod byl především mužskou záležitostí. Největší počet mužů byl v roce 1971, kdy tvořili 78,4 % závodníků. Žen bylo naopak nejvíce v roce 1977, kdy tvořily 45,2 % účastníků. Kategorie žen nad 18 let byla zavedena až od 3. ročníku v roce 1967, ale protože se jí účastnilo maximálně 10 atletek (1979), neovlivnilo to celkový poměr žen mezi závodníky.

**Graf 33. Vývoj zastoupení mládeže a dospělých v přespolním běhu RL**



Zdroj: vlastní výzkum

Z předchozího grafu je patrné, že závodu se účastnila převážně mládež (závodníci do 18 let). Od druhého ročníku byla zavedena také kategorie nejmladší žactvo (9 – 10let),

která jinak na atletických závodech neexistovala, ale pro motivaci nejmladších účastníků byla důležitá. Kategorie dospělých zahrnovala od 6. ročníku v roce 1970 mužskou kategorii veteránů (nad 40 let). Od roku 1967, kdy se pořádalo i mistrovství ČSR na dráze, byla veteránská kategorie stále populárnější. Závěrem lze konstatovat, že oblíbeného závodu se účastnili závodníci z celých Čech. Jednalo se tedy o závod, který přesahoval lokální charakter oddílu a díky tomu, že radotínský oddíl byl jediným pořadatelem, získal prestiž mezi atletickými oddíly v Praze a středních Čechách. Po roce 1989 se tomuto běhu stal jeho ideologický název osudný a dlouholetá tradice tak zanikla. Jako důvod pro neuspořádání v roce 1990 bylo v kronice [Atletika Radotín 1974] uvedeno – oprava vozovky, na které se z části mělo běžet. Z dnešního pohledu to byl důvod zástupný.

## 9 Diskuse

Na počátku bylo položeno několik výzkumných otázek, které tento výzkum nasměrovaly. Některé z nich bylo možné zodpovědět vyčerpávajícím způsobem a některé z nich nikoliv. Důvodem byl nedostatek relevantních dat či příslušných dokumentů.

### **Výzkumné otázky:**

#### **Existuje nějaká podobnost vývoje atletiky na lokální a celostátní úrovni?**

Jak již bylo konstatováno ve výsledkové části práce, kumulace celostátních ukazatelů (grafy 17 a 18) body získané atlety v anketě Sportovec roku, body získané za medailová umístění na ME a OH, počet oddílů na 10 000 obyvatel, počet atletů na 10 000 obyvatel a průměrná velikost oddílu mají vliv na lokální úroveň. Ta je ale primárně ovlivňována místními podmínkami (stadion, trenéři, dostatek dětí atd.). Pokud jsou tyto místní podmínky splněny, pak mediální obraz sportu s jeho promyšlenou státní podporou akceleruje rozvoj oddílu.

I když shrneme místní i celostátní vlivy působící na vznik a fungování oddílu, objevíme několik nezbytných podmínek:

1. Aktéři ochotní založit a řídit oddíl – dobrovolníci s teoretickými i praktickými zkušenostmi, bývalí aktivní sportovci s patřičným odborným vzděláním, a to zejména trenéři.

2. Dostatek lidí ochotných být aktivními členy (velikost lokálního sídla popřípadě výhodná dopravní dostupnost z okolních sídel (MHD, osobní automobil, docházková vzdálenost).

3. Materiální podmínky – existence vhodného atletického stadionu, v zimním období tělocvičny.

4. Institucionální podmínky – (zákony týkající se sportu, finanční a materiální dotace zastřešujících organizací, školení trenérů a rozhodčích, vrcholová střediska tréninku atd.)

Body 1., 2. i 3. jsou ovlivněny „celostátními faktory“, což je mix mediálního obrazu atletiky „atletika je královna sportu“ a preferovaností státní podpory atletiky v dobách socialismu.

### **Jak se proměňuje výkonnost atletů v atletickém oddíle?**

Výkonnost je vyhodnocována z 5 nejlepších výkonů (každý atlet jen jeden výkon) v dané disciplíně za každý rok. Z výsledků je patrné, že po dosažení vrcholu v dané disciplíně dochází k poklesu výkonnosti spolu s poklesem počtu členů. To, že tato závislost platí v prvních letech existence oddílu, je pochopitelné. Trvá několik let, než se atlet dostane na dobrou úroveň. Ve sprintech (60 m, 100 m, 200 m, 400 m) bylo dosaženo nejvyšší výkonnosti v letech 1965–1980. Snížení počtu členů na polovinu znamená pokles výkonnosti až o 12 %. Střední tratě (800 m, 1500 m) byly na vrcholu výkonnosti v letech 1971–1980. Snížení počtu členů na polovinu znamená pokles výkonnosti až o 20 %. Skoky (výška, dálka) svého vrcholu dosáhly nejpozději ze všech disciplín, a to sice v letech 1981–1990. U výšky je toto zjištění zcela logické, pokud se podíváme na to, jak se vyvíjela technika skoku a materiál doskočiště. Snížení počtu členů o 30 % znamená pokles výkonnosti až o 20 %. Vrhly byly na vrcholu v letech 1965–1975. Snížení počtu členů na polovinu znamená pokles výkonnosti dokonce o 50 %.

### **Jak se proměňuje obsah zapisovaných dat do tréninkových deníků?**

Tato otázka se nakonec ukázala jako nepřesně formulovaná, protože vedení tréninkového deníku bylo povinné jen u atletů, kteří díky vysoké výkonnosti byli zařazeni TSM nebo do širšího výběru reprezentace. Tyto deníky pak u sebe archivoval po celou aktivní kariéru atleta jeho osobní trenér. Ostatní atleti si deník vedli dobrovolně. V důsledku povodně 2002 a zatopení klubovny se větší část deníků nezachovala. U námi prozkoumaných deníků z let 60. a 70. je vidět jejich pečlivé vedení. Obsahují nejen tréninkové prostředky a jejich objemy, ale i poznámky typu – počasí, fyzický a psychický stav, významné události (srpnová okupace 1968, OH atd.). Vzhledem k fragmentárnímu počtu získaných tréninkových deníků nebylo provedeno statistické vyhodnocení.

### **Jak se proměňuje spádová oblast pro atletický oddíl?**

Tato otázka se nejlépe zodpoví opětovnou prezentací tabulky 8. Spádová oblast je dána geograficky. Radotín se nachází v údolí řeky Berounky, podél níž vede železnice ve směru Praha – Plzeň.

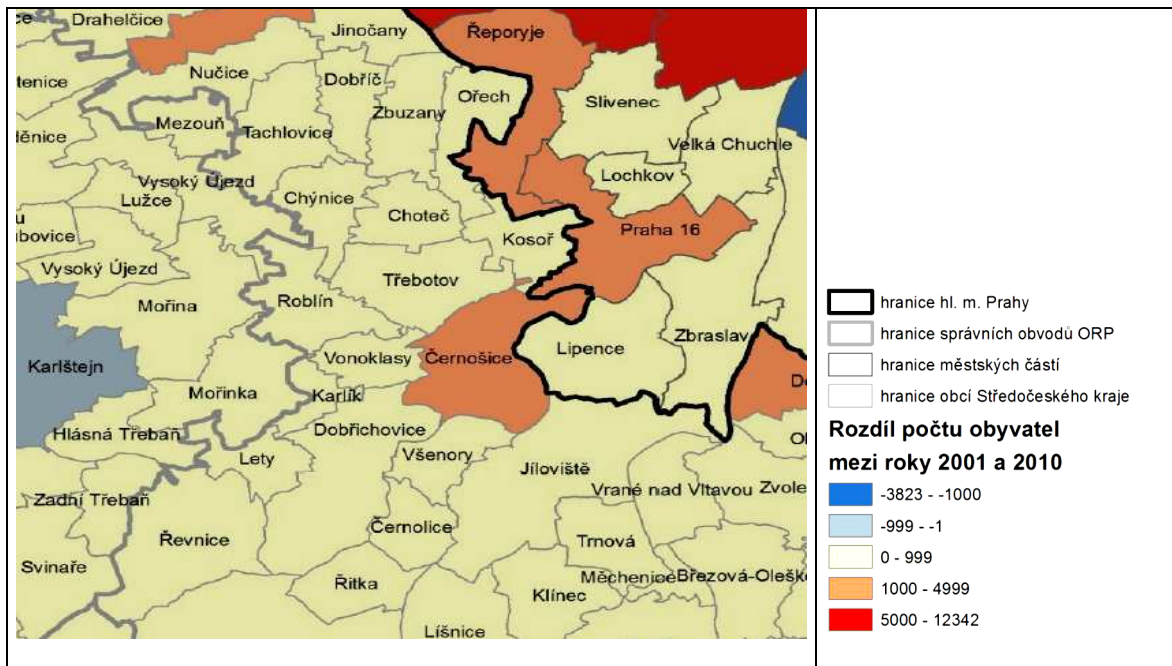
**Tabulka 10. Procentuální zastoupení šesti nejčastějších bydlišť členů oddílu**

Bydliště	1963–1970	1971–1980	1981–1990	1991–2000	2001–2010
Radotín	42,5	37,1	35,4	27,8	21,8
Černošice	15,9	18,8	16,4	18,0	18,8
Zbraslav	14,5	15,0	17,3	15,8	12,9
Dobřichovice	6,5	6,7	6,2	7,5	6,9
Řevnice	5,1	3,8	4,4	5,3	1,0
Slivenec	3,7	6,3	7,5	6,0	4,0
Celkem	88,3	87,5	87,2	80,5	65,4

Zdroj: vlastní výzkum

Řevnice, Dobřichovice a Černošice leží na této trati a během několika málo minut může být obyvatel z těchto sídel v Radotíně. Obce Slivenec a Zbraslav jsou dostupné autobusy MHD. Dopravní dostupnost se v průběhu existence oddílu příliš nezměnila. Změnily se jiné okolnosti. Klesal počet žáků v ZŠ Radotín, což vedlo i k poklesu zastoupení členů s bydlištěm v Radotíně. A především po roce 2000 dochází na okraji Prahy a ve Středních Čechách k procesu suburbanizace. Proto se během deseti posledních let snížilo zastoupení šesti nejčastějších bydlišť členů oddílu z 80,5 % na 65,4 %. Díky individuální osobní dopravě nových obyvatel suburbii na jihozápadním okraji Prahy se zvýšila pestrost bydlišť členů oddílu.

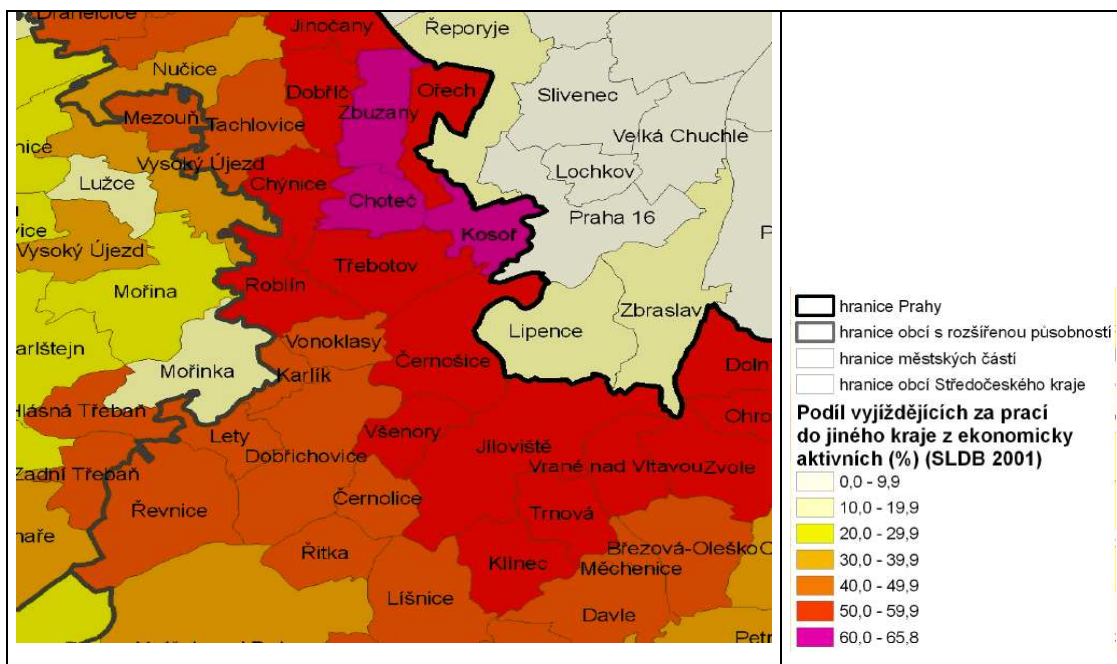
**Obrázek 1. Rozdíly počtu obyvatel mezi roky 2001 a 2010 v Praze 16 a okolí**



Zdroj: ÚRM [2012b]

Obrázek 1 dokumentuje jak se proces suburbanizace projevil mezi léty 2001 a 2010 v okolí Radotína. Obce ve spádové oblasti Radotína ve sledovaném období rostly, a to až o 999 nových obyvatel. Černošice, Radotín (Praha 16) a také na základě zjištěných údajů i Zbraslav se rozrostly o více jak 1 000 nových obyvatel.

**Obrázek 2. Podíl vyjíždějících za práci do jiného kraje Praha 16 a okolí**



Zdroj: ÚRM [2012b]



Obrázek 2 Podíl vyjíždějících za prací do jiného kraje Praha 16 a okolí dokumentuje fakt, že Radotín je komunikační uzel při cestě do Prahy z Dolního Poberouní.

### **Jak se proměňuje konkurence jiných sportovních oddílů či zájmových volnočasových spolků ve vztahu k atletickému oddílu?**

Před vznikem atletického oddílu působily v Radotíně oddíly fotbalu, kanoistiky, juda, tenisu, basketbalu, volejbalu a zápasu. Především oddíl kopané měl již dlouholetou historii (vznikl v roce 1922) a skvělou úroveň. Mezi léty 1959–1967 hrál II. ligu. Fotbalový oddíl je velkým konkurentem co se týče mužské složky dodnes. Vedle toho v té době působí v bývalé sokolovně početný (cca 300 členů) oddíl ZRTV. Mezi léty 1966–2010 vzniklo minimálně 14 nových (o některých nemáme přesné údaje či byly jen kroužky při školách) oddílů. Zajímavé srovnání nabízí poměr členů radotínských oddílů k počtu obyvatel Radotína. V roce 1958 měla tělovýchovná organizace Spartak Radotín 635 členů v 7 oddílech, což při 6 521 obyvatelích tvořilo 9,7 %. V roce 1988 měl Spartak 13 oddílů s 829 sportovci, kteří tvořili 12,0 % z 6948 radotínských obyvatel.

V roce 2010, kdy zde žilo 8 462 obyvatel, bylo v Radotíně registrováno přibližně 1 200 sportovců v 17 oddílech. Členové oddílů tvořili tedy 14,2 % zdejší populace. Vysvětlit se to dá výše zmíněným procesem suburbanizace.

### **Jak se proměňuje zázemí a vybavení atletického oddílu?**

V roce 1960 byla zahájena výstavba nového stadionu pro fotbal a atletiku. Stavba pokračovala jen velmi zvolna, protože byla budována v akci Z. Stala se bezprostředním impulsem pro založení oddílu atletiky v září 1963. Tréninky probíhaly na cvičišti u sokolovny. Od června 1964 byla využívána škvárová dráha. Útvar rozvoje hlavního města Prahy Radotín povolil na této dráze tréninky 2krát týdně. Tribuna se zázemím se teprve počala stavět, tak si atleti jako sklad náčiní a převlékárnu zbudovali svoji provizorní úschovnu. Do začátku dostal oddíl od krajského výboru ČSTV 4 oštěpy, 2 laťky, 4 koule, 2 disky, 2 pásma, a jedny stopky v hodnotě 1 100 Kč. TJ Spartak Radotín uvolnil atletům 3 000 Kč.

V zimě byla k tréninku využívána velmi malá tělocvična ZŠ Radotín. Společná budova šaten a tribuny byly dokončeny v roce 1970, atletům v nich byla přidělena jedna

místnost. V témže roce se také zlepšily podmínky pro skok vysoký – MNV zakoupil trampolínové doskočiště. Od zimy 1970 oddíl využívá nové tělocvičny ZŠ, která je již svými prostory dostačující. Po té se dlouhých 30 let nic neděje, teprve v roce 2000 jsou doskočiště pro skok daleký a pro skok vysoký vybavena umělým povrchem. Následně je zakoupeno nové pěnové doskočiště pro skok vysoký. Magistrát přispěl na tuto obnovu 300 000 Kč a oddíl 60 000 Kč. Rok poté se dočkala opravy budova tribuny, bylo zavedeno plynové vytápění a opravena střecha. Po roce 2000 byla již škvárová dráha v havarijním stavu a k tréninku byla využívána pouze rovinka. V oblasti vybavení po roce 2000 došlo k velkému posunu, za období zhruba 10 let byla investována částka 100 000 Kč na nákup překážek, koulí, disků, oštěpů, bloků, činek a posilovacího stroje atd.

### **Jak se proměňuje přístup škol ve spádové oblasti atletického oddílu?**

Oddíl od roku 1965 pořádal spolu s radotínskými a popřípadě mimo radotínskými školami několik závodů za rok. Největší byly závody Rudých letnic, které měly kolem 500 účastníků, obvodní a okresní kola Pohár rozhlasu (až 400 účastníků). Velkým pomocníkem z řad učitelů byl v letech 1969–1975 učitel TV na ZŠ Jan Kubů, který zároveň působil v oddíle jako trenér. V letech 1977–1978 se trenéry stali další učitelé TV na ZŠ, Jan Juříček a Petr Moravec. Po roce 1989 se bohužel řada soutěží ve spolupráci s radotínskými školami již nepořádá. Zůstávají jen dvě – Radotínský trojboj a Atletický den dětí pro ZŠ Radotín a Praktickou ZŠ Radotín.

### **Jak se proměnil institucionální rámec přístupu ke sportu (atletice) po roce 1989?**

Pro fungování oddílu v letech 1963 až 1989 byly důležité podmínky nastavené institucionálním rámcem sportu v ČSSR. Pro podporu nejen vrcholového sportu byl po vzoru SSSR zřízen systém výzkumu ve sportu, který se zabýval plánováním a metodikou tréninku, technikou, výběrem talentů atd.

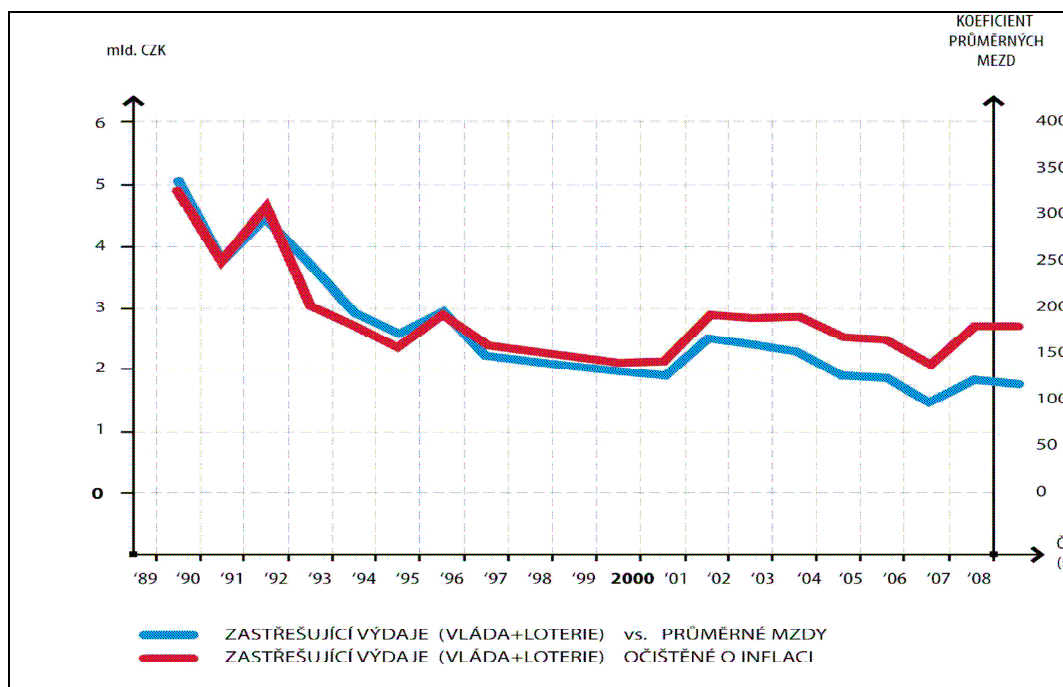
Pro tyto účely byly zřízeny následující instituce, jak píše Dvořák [2007]: Institut tělesné výchovy a sportu Praha, Výzkumný ústav tělovýchovný, Vědecká rada Státního výboru TV a sportu, Státní muzeum tělesné výchovy a sportu, Sportovní a tělovýchovné nakladatelství a Katedry tělesné výchovy při vysokých školách.

Významnou institucionální podporou bylo v roce 1951 zřízení specializovaného vzdělávacího zařízení pro trenéry a tělovýchovné pracovníky. Byl jím ITVS (institut tělesné výchovy a sportu), ze kterého se v roce 1953 stává FTVS jedna z fakult Univerzity Karlovy. Dověšením organizačních změn dochází dle Slepíčkové [2007: 96]: „V roce 1956 byl zrušen Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport a v roce 1957 zahájila svou činnost dobrovolná tělovýchovná organizace Československý svaz tělesné výchovy a sportu (ČSTV). Základním článkem se stal sportovní klub (tělovýchovná jednota) konstituovaný na územním principu.“ System byl důkladně propracovaný. Dvořák [2007]: Ministerstvo školství, věd a umění (povinná TV na školách), Ministerstvo pracovních záloh (TV na učilištích), Ministerstvo národní obrany (TV a sport v armádě – Dukla), Ministerstvo národní bezpečnosti (TV a sport v SNB a PS – Rudá hvězda), ROH (dobrovolná TV a sport podle pracoviště), devět sportovních organizací (Baník, Dynamo, Jiskra, Lokomotiva, Slávie, Slavoj, Slovan, Spartak, Tatran) a Sokol jako tělesná výchova a sport na vesnici.

Po roce 1989 se pro výkonnostní sportovce mění především podmínky pro kvalitní sportovní přípravu, a to díky zrušení TSM a ST. Z těchto důvodů ukončila celá řada kvalitních trenérů kariéru. Tím se rozpadl vlastně celý systém výběru talentů. Též mnoho dobrovolných trenérů se dalo na dráhu podnikání či politiky a nemělo pak na své bývalé aktivity ve sportovním hnutí čas. V roce 1990 se rozpadá jednotná střešní organizace sportu ČSTV. Zaniká Svazarm. Svou činnost obnovuje Sokol, Orel, KČT, Autoklub ČR a Český střelecký svaz. Osamostatňuje se Český olympijský výbor, který měl za socialismu jen loutkovou úlohu. Vznikají také nové útvary: Asociace tělovýchovných jednot, Konfederace sportovních a tělovýchovných svazů, Asociace sportu pro všechny, Sdružení technických sportů a činností. Některé z nich po několika letech zanikají. Na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy je zřízen post náměstka ministra pro tělesnou výchovu a sport a odbor tělesné výchovy a sportu MŠMT. Je schválen zákon č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů. V roce 1992 je přijata Evropská charta. V roce 1993 se rozpadá Československo a dochází k transformaci federálních sdružení a svazů na národní organizace. Rozděluje se sportovní reprezentace, majetek (sportovní zařízení). V roce 1994 vzniká Všesportovní kolegium, což je [ČSTV 2008]: „Uskupení bez právní subjektivity, které slouží jako koordinační orgán tělovýchovných a sportovních občanských sdružení.“ Posledním zásadním počinem je zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře



**Obrázek 4. Vývoj zastřešujících výdajů do sportu přepočtených na úroveň roku 2008**



Zdroj: MŠMT [2009a: 11]

„Z výsledků je patrné, že v období před rokem 1990 byl sport preferovaným odvětvím. Po roce 1989 pak následoval prudký pokles financí směřujících do sportu. Dna dosáhl v letech 1997–1998, kdy výdaje na sport činily méně než polovinu procentuelních výdajů ze státního rozpočtu v porovnání s rokem 1989. Poté začalo docházet k navyšování zdrojů, které vyvrcholilo v roce 2001. Poté především z důvodu rychlého hospodářského růstu, který nebyl adekvátně promítnut ve výdajích na sport, začalo docházet k trvalému poklesu. Tento trend byl umocněn rozhodnutím sportovního prostředí o financování víceúčelové arény v Praze. Tyto faktory nadále ovlivňovaly objem financí tak, že podíl peněz sportovního prostředí se v současné době dostal na rekordně nízké hodnoty k poměru objemu státního rozpočtu.“ [MŠMT 2009a: 11]

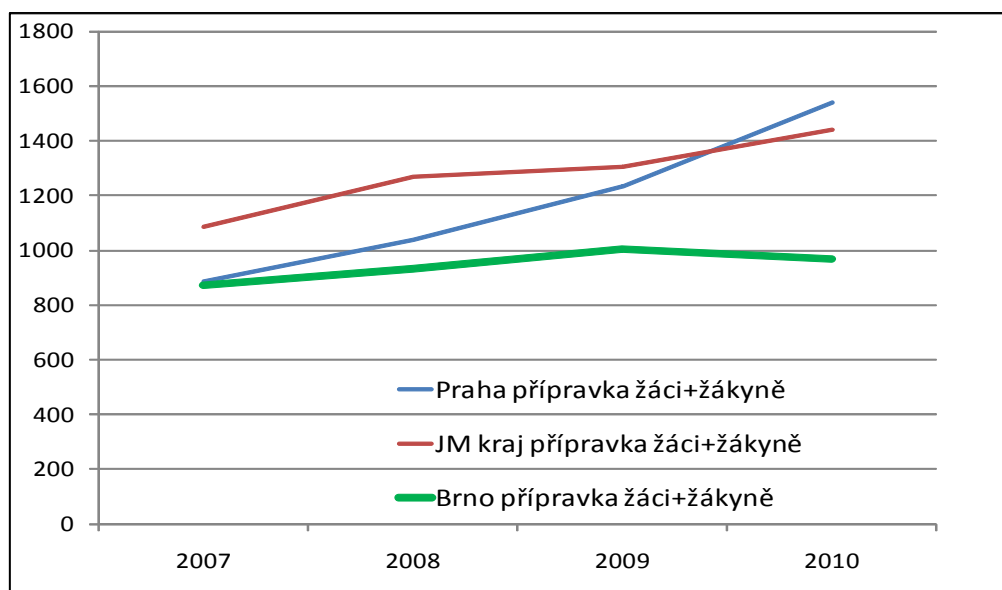
### **Jak oddíl působí na socializaci svých členů?**

Oddíl na socializaci svých členů může přímo působit jenom při společných akcích, jakými byly tréninky, závody, soustředění a brigády. V roce 1966 se poprvé konalo letní soustředění na Oboze (Slapská přehrada), kam se s malými obměnami jezdilo až do roku 2006. Někdy se letní soustředění konalo v Sušici či v Třeboni. Od roku 2007 se jezdí do Kolína, kde jsou výborné podmínky pro trénink i relaxaci. Výjimečně se jezdilo a jezdí

na zimní soustředění, a to na Šumavu a do Krkonoš. Za skvělé výsledky (rekordy a medaile z mistrovství ČSSR) bylo v roce 1972 proplaceno soustředění u Černého moře v Rumunsku. Soustředění měla nejen tréninkový cíl, ale také sloužila jako motivační pro celoroční trénink. Na soustředění jezdilo jen 10 až 20 atletů s nejlepším přístupem k tréninku a s nejlepšími výsledky. Nesmíme zapomenout na pravidelné brigády za socialismu (papír, sklizeň, chmel atd.), po roce 1989 se členové oddílu účastní jen pravidelné údržby atletického vybavení na stadionu. Z předcházejícího je patrné, že u pravidelně trénujících jedinců šlo o rozvoj volných vlastností. Vůli pojímá Josef Švancara [2003] jako schopnost jednat podle svého úmyslu, schopnost rozhodnout se, chtít. Vůle byla potřeba nejen při realizaci těžkých tréninků, ale i při samotném závodě. Potřebná byla i cílevědomost, která vedla atleta přes roky tréninkové dřiny k cíli (medaile, osobní rekord atd.). Švancara [2003] z tohoto pohledu poukazuje na zaměřenost jednání určitým směrem k určitému cíli či výsledku a jeho strukturovanost, kdy je jednání sled navazujících dějů, kdy jsou v interakci výkonové schopnosti, emoce a motivace. Atletický trénink jako trénink volných vlastností pro další život se projevil i v radotínském oddíle. Jeho nejúspěšnější členové dosáhli vysokoškolských titulů (Mudr., Ing.) nebo se stali po roce 1989 úspěšnými podnikateli.

V další části diskuse porovnáme některé naše poznatky s výzkumem Hromčíka [2011: 36], který zkoumal stav atletiky v Jihomoravském kraji.

**Graf 34. Členská základna „přípravek“ ve vybraných lokalitách 2007–2010**



Zdroj: Hromčík [2011: 36]

Adam Hromčík [2011: 36] ke grafu 34 poznamenává: „Z rozdělení podle přípravek vyplývá, že zatímco v roce 2006 bylo Brno s počtem atletů na stejných hodnotách jako Praha, dnes je situace úplně jiná. V Brně má dnes počet atletů v přípravkách klesající tendenci. V Praze počet v posledních letech raketově roste, což je nejspíš v důsledku dobře fungujícího náboru mladých a také snaha klubů vyhledávat pro atletiku děti již v mladém věku. V JMK jsou to jiná města než Brno, která zvedají členskou základnu přípravek. Z výročních zpráv je jasné, že nábor přípravek v Brně provádí pořádně asi jen 5 klubů, zatímco menší kluby nemají mládež žádnou.“ S těmito závěry autoři souhlasí. V Praze jsou podmínky pro přípravku dobré, oddíly lákají nejmladší členy náboru a náborovými závody. A PAS pořádá závody jak pro jednotlivce, tak i pro družstva přípravek. Na této vlně jede i radotínský atletický oddíl, který měl v roce 2009 už 20 dětí v této věkové kategorii a v roce 2010 dokonce 32.

## Závěr

Práce si kladla za cíl prozkoumat fungování radotínského atletického oddílu v lokálním i celostátním kontextu. Stěžejním obdobím pro sledování oddílu byly roky 1964 až 2010. Zkoumaná problematika by si jistě zasloužila komplexní pohled, který by poskytl výzkumné techniky z oborů, jako je sociologie sportu, psychologie sportu či antropologie sportu. Vzhledem k účelu práce byla použita kombinace sociologickogeografického makropohledu (statistické údaje atd.) a mikropohledu (konkrétní události, aktéři atd.).

Radotínský atletický oddíl je představitelem lokálního sportovního oddílu. Tím, že je komunikačně spojen s Prahou (železnice 1862) a od roku 1974 je přímo připojen ke Praze, má Radotín specifické podmínky. Od konce 19. století patřil Radotín k průmyslovému zázemí Prahy. Díky tomu rostl i jeho počet obyvatel (1869 – 500, 1900 – 2 000, 1921 – 4 000, 1950 – 6 000, 2001 – 7 000). Radotín měl již koncem 19. století dostatek obyvatel, kteří se mohli stát potencionálními členy sportovních organizací. V roce 1891 vzniká Sokol a v roce 1901 DTJ. Po roce 1918 dochází k první vlně suburbanizace – vilové zástavby podél trati Praha Beroun (Černošice, Všenory, Dobřichovice, Řevnice). Do struktury členů promluvila i druhá vlna suburbanizace po roce 2000. Tomu odpovídá i dnešní situace v atletickém oddíle, kdy v posledním desetiletí takřka 80 % členů bydlí mimo Radotín. Lokální sport je ovlivňován mnoha různými faktory, zhruba je lze členit na ty, které působí lokálně, jež je možno nazývat mikrofaktory, a na ty, které působí celostátně, a to jsou makrofaktory. Mezi makrofaktory patří: aktuální hospodářský a politický vývoj země a také tento vývoj v historickém pohledu včetně legislativních změn. Oblast legislativy sloužící k definování institucionálního zabezpečení sportu. Demografický vývoj obyvatelstva. Společenské postavení sportu v dané zemi včetně mediálního obrazu. Nesmí se zapomínat na zvyšující se computerizaci společnosti, která se stává konkurentem aktivního pohybu ve volném čase. Mezi mikrofaktory lze zařadit hlavní lokální aktéry (místní samosprávy, oddíly, trenéry) a podmínky, které mají k své činnosti, ať jsou to demografické, geografické, materiální, finanční atd. Konkrétní spolupůsobení mikro a makro faktorů vytváří podobu fungování oddílu v daném místě. V případě, jako je ten náš, vstupují do hry i změny historické, protože náš oddíl existoval i před rokem 1989. Je nutné konstatovat, že změnou režimu po roce 1989 se mnohé v dobrovolných sportovních



organizacích změnilo. Asi tím nejmarkantnějším, co se po roce 1989 nejen v radotínské atletice událo, je malý zájem o práci trenéra. Obecně se dá konstatovat, že pádem reálného socialismu početné zástupy dobrovolníků opustily sportovní sektor, aby se vrhly na nové pracovní, kariérní, politické příležitosti. Nové sociální a ekonomické podmínky umožnily jiné trávení volného času, které atletice konkurovaly. Že je tento problém vnímán celostátně, dokládá metodicko analytický dokument ČSTV [2011: 7]: „V každodenní činnosti klubu se vyskytuje celá řada dalších činností, které je třeba zajišťovat, aby klub mohl plnit svoje poslání, tedy věnovat se sportovní činnosti. Naprosto nepostradatelnými jsou trenéři zajišťující sportovní přípravu členů. Většina národních sportovních svazů samostatně nebo ve spolupráci s tělovýchovnými vyššími a vysokými školami připravuje vlastní vzdělávací trenérské programy. Organizace sportovních a kulturních akcí pořádaných klubem samozřejmě také patří k činnostem, které by se bez dobrovolné aktivity členů nebo jiných obětavých lidí z okolí klubu jen stěží obešly. Také při údržbě sportovišť se najde celá řada činností, které mohou a také vykonávají dobrovolníci a tím přispívají tak k lepšímu využití společenských a zdravotních přínosů sportu.“

Práce také odpověděla, jaké funkce oddíl vykonává na lokální úrovni. Tím, že pravidelně pořádá tréninky, soustředění, závody, výlety a někdy i brigády, napomáhá společenské integraci bez ohledu na věk a pohlaví. Svě členy socializuje jak pro sport, tak i pro běžný život, setkávají se tam děti od 5 let až po trenéry, rodiče a učitele ve středním i seniorském věku. Toto může vytvářet potenciál pro spolupráci nejen v oblasti sportu. Zpráva KMPG [2012: 26] optimisticky tvrdí: „Sport vede k rozvoji respektu vůči ostatním v kolektivu, dodržování pravidel hry, solidaritě, disciplíně, dodržování zásad fair-play.“

Studiem materiálů se ale zjistilo, že míra kooperace mezi radotínskými školami a sportovními oddíly po roce 1989 vážne (náborové závody, kroužky atd.). Bez kvalitní tělesné výchovy ve školách, která bude sportovně všestranná, nelze očekávat, že radotínské děti budou plnit radotínské sportovní oddíly. To je jeden z důvodů, proč až do roku 2009 klesal počet členů v atletickém oddíle. Dalšími důvody byla již výše zmíněná neochota trávit svůj volný čas jako dobrovolný trenér. Neprospěla ani materiální situace, chátrající stadion jistě ke sportování také nijak moc nelákal. V Radotíně v průběhu celé existence atletického oddílu přibývalo konkurenčních sportovních oddílů. Co tedy zapříčinilo, že po roce 2009 dochází k nárůstu členské základny atletického oddílu?

Tímto fenoménem je suburbanizace. Na jihozápadní okraj Prahy se po roce 2000 přestěhovaly tisíce nových obyvatel, kteří musí projet Radotínem za prací a vzděláním do Prahy. Většinou se jedná o mladé rodiče, kteří po cestě odloží své ratolesti do škol a školek. Po skončení školy jdou děti většinou do kroužků a sportovních oddílů, odkud si je rodiče cestou z práce vyzvednou.

Lze konstatovat, že snižující se počet členů atletického oddílu je zapříčiněn mnoha i protichůdnými faktory (demografické, dopravní obslužnost, suburbanizace, státní podpora sportu, nedostatek dobrovolných trenérů) v první řadě klesajícím počtem radotínských dětí, které až do roku 2000 tvořily minimálně 50 % nového členstva. Dále stoupající konkurence jiných oddílů, které po celé sledované období vznikaly. Jen díky stoupající suburbanizaci v oblasti, kterou dopravně „obsluhuje“ Radotín, se po roce 2000 podařilo udržet počet členů atletického oddílu nad úrovní 30 členů. Důležitým trendem, také zůstává stále se snižující průměrný věk členů, který jistě souvisí s fenoménem „sportovní přípravky“, kdy se někteří rodiče snaží již v předškolním věku dát dětem všesportovní základy. Atletika může z tohoto trendu úspěšně těžit, protože je považována za sport, který z pozice svého obsahu je schopna dát ty nejvšestrannější základy (flexibilita, koordinace, běh, skok a hod) pro ostatní sporty. Valná většina rodičů si totiž uvědomuje, že: „Nedostatek tělesné aktivity zvyšuje výskyt nadváhy, obezity a četných chronických onemocnění, jako jsou kardiovaskulární choroby a diabetes, které snižují kvalitu života, ohrožují život jednotlivců a zatěžují rozpočty zdravotnictví a hospodářství.“ [Komise evropských společenství 2007: 3] Doufejme, že tento trend v pozitivní medializaci významu sportu pro zdraví bude nadále pokračovat a bude na sportoviště lákat stále více a více dětí. Závěrem lze konstatovat, že náš výzkum odpověděl, s jistou přesností danou optikou použitých výzkumných metod na to, jak procesy na makro a mikro úrovni ovlivňují lokální atletický oddíl. Na tento výzkum by měla někdy v budoucnu navázat práce na téma koncepce rozvoje lokálního sportovního oddílu v závislosti na mikro a makro podmínkách.

## Literatura

- Atletika Radotín. 1974. *Kronika oddílu lehké atletiky Spartak Radotín*. Radotín: Nepublikovaný rukopis.
- Cailloise, R. 1998. *Hry a lidé*. Praha: Ypsilon.
- Čáslavová, E. 2000. *Management sportu*. Praha: East West Publishing Company.
- ČSTV. 1957–1989. „Ročenka ČSTV.“ Praha: ÚV ČSTV.
- ČSTV. 2011. *Moderní sportovní klub*. Praha: Olympia.
- Dovalil, J. 2004. *Olympismus*. Praha: Olympia.
- Elias, N. 2007. *O procesu civilizace.*, 1. díl. Praha: Argo.
- Fink, E. 1993. *Hra jako symbol světa*. Praha: Český spisovatel.
- Fišer, V. 2003. *Trenérské informace ČAS*. Praha: Olympia.
- Flemer, L. 2009. *Tvorba prostorových podmínek pro aktivní životní styl v ČR*. Praha: Karolinum.
- Huizinga, J. 1971. *Homo ludens*. Praha: Mladá fronta.
- Hromčík, A. 2011. *Současný trend ve vývoji atletiky v Brně*. Diplomová práce. Brno: MU.
- Janecký, A. 1946. *Slavné postavy naší atletiky*. Praha: Č.A.T.
- Keller, J. 2007. *Sociologie organizace a byrokracie*. Praha: Slon
- Kněnický, K. 1968. *Lehká atletika – Speciální kapitoly*. Praha: UK.
- Kössl, J., Štumbauer, J., Waic, M. 2004. *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*. Praha: Karolinum.
- Musil, J. 2002. *Zrod velkoměsta: urbanizace českých zemí a Evropa*. Litomyšl: Paseka.
- Řehák, S. 1997. *Aktuální problémy České republiky*, 6. díl: doprava. Ostrava: Scholaforum.
- Sekot, A. 2003. *Sport a společnost*. Brno: Paido.
- Sekot, A. 2008. *Sociologické problémy sportu*. Praha: Grada.
- Slepička, P. 2009. *Psychologie sportu*. Praha: Karolinum.
- Slepičková, I. 2005. *Sport a volný čas, vybrané kapitoly*. Praha: Karolinum.
- Slepičková, I. 2007. *Sportovní organizace*. Praha: Karolinum.
- Spartak Radotín. 1988. *100 let tělovýchovy v Radotíně*. Praha: Spartak Radotín.
- Spartak Radotín. 1963–1989. *Výroční zprávy*. Praha: Spartak Radotín.

- Spousta, V. 1994. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Brno: MU.
- Šalanda, B. 2006. „Sport a hry v lokálním rámci (K sociální antropologii sportu)“  
Pp.164–176 in: *Antropologické symposium IV*. Plzeň: Aleš Čeněk.
- Šalanda, B. 2008. *Česká vesnice Široký Důl*. Kolín: ARC.
- Švancara, J. 2003. *Emoce, motivace, volní procesy*. Brno: MU.
- Vindušková, J. 2003. *Abeceda atletického trenéra*. Praha: Olympia.

## Internetové zdroje

- Bublák, M. 2008. „Československý olympismus v období komunismu 1948-1989.“ [online]. Brno:MU [cit. 11. 10. 2010]. Dostupné z: [http://is.muni.cz/th/104399/pedf\\_m/](http://is.muni.cz/th/104399/pedf_m/)
- Dvořák, F. 2007. „Organizace TVS v ČR.“ [online]. Praha: FTVS UK [cit. 4. 9. 2010]. Dostupné z: <http://www.ftvs.cuni.cz/katedry/kms/Dvorak/Organiz1.ppt>.
- ČAS. 2010a. „Charakteristika atletických přípravek.“ [online]. Praha: ČAS [cit. 24. 5. 2011]. Dostupné z: [http://www.atletikaprodeti.cz/charakteristika-atletickych-pripravek\\_2](http://www.atletikaprodeti.cz/charakteristika-atletickych-pripravek_2).
- ČAS. 2010b. „Výroční zpráva ČAS 2010.“ [online]. Praha: ČAS [cit. 15. 3. 2011]. Dostupné z: [http://www.atletika.cz/\\_sys\\_/FileStorage/download/7/6674/vyrocnizprava-cas-2010.pdf](http://www.atletika.cz/_sys_/FileStorage/download/7/6674/vyrocnizprava-cas-2010.pdf).
- ČSÚ. 2005. „SLBD 2001 – obyvatelstvo.“ [online]. Praha: ČSÚ [cit. 12. 7. 2012]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/kapitola/4132-05--3002>.
- ČSTV. 2008. „Co je Všesportovní kolegium za organizaci?“ [online]. Jihlava: ČSTV Jihlava [cit. 23. 5. 2011]. Dostupné z: <http://www.cstv.cz/jihlava/V%C5%A1esportovn%C3%AD%20kolegium%20kraje%20Vyso%C4%8Dina.htm>.
- Dlouhý, M., Sojka, J. 2002. „Z historie Radotína.“ [online]. Praha: Letopisecká komise Radotína [cit. 14. 11. 2010]. Dostupné z: <http://www.letopisciradotin.cz/historie.html>.
- Dukla Praha. 2011. „Historie.“ [online]. Praha: Dukla Praha [cit. 5. 6. 2011]. Dostupné z: <http://www.dukla.cz/cs/Historie-2.htm>.
- Fakulta tělesné výchovy a sportu. 2010. „Fakulta.“ [online]. Praha: Fakulta tělesné výchovy a sportu [cit. 10. 11. 2011]. Dostupné z: <http://www.ftvs.cuni.cz/fakulta.html>.
- Gruberová, A. 2003. „Kronika obce Radotína 2003.“ [online]. Praha: Letopisecká komise Radotína [cit. 4. 3. 2011]. Dostupné z: <http://www.knihovna-radotin.cz/docs/Kronika2003.pdf>.
- Gruberová, A. 2007. „Sport.“ [online]. Praha: Letopisecká komise Radotína [cit. 2. 10. 2010]. Dostupné z: <http://www.letopisciradotin.cz/almanach/sportalm.html>.
- Gruberová, A. 2012. „Veřejná doprava včera a dnes II.“ *Noviny Prahy 16* [online] 9 (4) [cit. 9. 7. 2012]. Dostupné z: <http://www.mcpraha16.cz/files/=15715/3>.

strana.pdf>.

Hošek, V. 2005. „Psychologie sportu - Učební text.“ [online]. Praha: Palestra [cit. 18. 4. 2010]. Dostupné z: <<http://vstvs.palestra.cz/data/psychologiesportu.doc>>.

Kalecký, L. 2012. „Středisková soustava osídlení – moderní utopie, nebo tradiční nástroj uspořádání prostoru?“ [online]. [cit. 5. 8. 2012]. Dostupné z: <<http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=6544450>>.

KMPG. 2012. „Koncepte financování sportu v České republice.“ [online]. Praha: KMPG [cit. 3. 10. 2012]. Dostupné z:

<[http://www.cstv.cz/zpravy/ostatni/koncepce\\_financovani\\_sportu-prezentace.pdf](http://www.cstv.cz/zpravy/ostatni/koncepce_financovani_sportu-prezentace.pdf)>.

Komise evropských společenství. 2007. „Bílá kniha o sportu“ [online]. Brusel: Komise evropských společenství [cit. 10. 11. 2011]. Dostupné z:

<[http://ec.europa.eu/ceskarepublika/doc/ks3\\_bila\\_kniha.pdf](http://ec.europa.eu/ceskarepublika/doc/ks3_bila_kniha.pdf)>.

LCC Sokol Radotín. 2010. „O memoriálu.“ [online]. Praha: LCC Sokol Radotín [cit. 16. 5. 2011]. Dostupné z: <http://www.ahmemorial.cz/o-turnaji/>.

Letopisecká komise Radotín. 2010. „Historie.“ [online]. Praha: Letopisecká komise Radotín [cit. 13. 6. 2011]. Dostupné z:

<<http://www.letopisciradotin.cz/almanach/historiealm.html>>.

Moravec, M. 2005. „Sport.“ [online]. Praha: MČ Praha 16 [cit. 9. 7. 2010]. Dostupné z: <[http://www.mcpraha16.cz/295\\_Sport](http://www.mcpraha16.cz/295_Sport)>.

MŠMT. 2002. „Evropská charta sportu.“ [online]. Praha: MŠMT [cit. 12. 7. 2010]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/sport/evropska-charta-sportu>>.

MŠMT. 2009a. „Analýza financování sportu v České republice.“ [online]. Praha: MŠMT [cit. 9. 11. 2011]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/sport/analyza-financovani-sportu-v-ceske-republice>>.

MŠMT. 2009b. „Koncepte státní politiky v tělovýchově a sportu v České republice.“ [online]. Praha: MŠMT [cit. 14. 7. 2010]. Dostupné z:

<<http://www.msmt.cz/sport/evropska-charta-sportu>>.

Ouředníček, M. 2010. „Teorie suburbanizace.“ [online]. Praha [cit. 24. 8. 2010]. Dostupné z: <[http://www.suburbanizace.cz/01\\_teorie\\_suburbanizace.htm](http://www.suburbanizace.cz/01_teorie_suburbanizace.htm)>.

Procházka, M. 2012. „Olympijská atletika v číslech.“ [online]. Praha [cit. 15. 10. 2012]. Dostupné z: <<http://www.atletika.cz/tema-tydne/olympijska-atletika-v-cislech/>>.

ROPID. 2010. „Úvod.“ [online]. Praha [cit. 17. 10. 2011]. Dostupné z:

<<http://www.ropid.cz/uvod/>>.

Sak, P. 2006. „Proměny volného času a zaostávání pedagogiky.“ [online]. Praha:

Britské Listy [cit. 7. 9. 2011]. Dostupné z: <<http://blisty.cz/art/29205.html>>.

SC Radotín. 2010. „Úvod.“ [online]. Praha: SC Radotín [cit. 18. 8. 2010]. Dostupné z:

<<http://www.scradotin.cz/>>.

Sedlák, L. 2010. „Pravda a mýty o Rudých letnicích.“ [online]. Praha: Radotín [cit. 27.

10. 2011]. Dostupné z: <<http://praha16.cz/view.php?cisloclanku=2010040015>>.

Štumbauer, J. 2010. „Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury.“ [online]. České

Budějovice: PF JU [cit. 13. 11. 2011]. Dostupné z:

<[http://www.eamos.cz/amos/kat\\_tv/modules/low/kurz\\_obsah.php?kod\\_kurzu=kat\\_tv\\_9025](http://www.eamos.cz/amos/kat_tv/modules/low/kurz_obsah.php?kod_kurzu=kat_tv_9025)>.

Technická správa komunikací hlavního města Prahy. 2011. „Ročenka dopravy Praha

2011.“ [online]. Praha: TSK Praha [cit. 13. 11. 2011]. Dostupné z:< [http://www.tsk-](http://www.tsk-praha.cz/rocenka/webbooks/Rocenka2011CZ/index.html)

[praha.cz/rocenka/webbooks/Rocenka2011CZ/index.html](http://www.tsk-praha.cz/rocenka/webbooks/Rocenka2011CZ/index.html)>.

Ústav dopravního inženýrství hlavního města Prahy. 2005. „Ročenka dopravy Praha

2005.“ [online]. Praha: ÚDIHMP [cit. 8. 4. 2011]. Dostupné z:<<http://www.udipraha.cz/rocenky/rocenka05/rodo2005.htm>>.

Útvar pro rozvoj hl. m. Prahy. 2012a. „Doprava.“ [online]. Praha: ÚRM [cit. 17. 9.

2012]. Dostupné z:

<[http://uppraha.cz/uploads/assets/soubory/data/UAP/UAP2012/2\\_12\\_doprava.pdf](http://uppraha.cz/uploads/assets/soubory/data/UAP/UAP2012/2_12_doprava.pdf)>.

Útvar pro rozvoj hl. m. Prahy. 2012b. „Sociodemografické podmínky.“ [online].

Praha: ÚRM [cit. 16. 9. 2012]. Dostupné z:

<[http://www.uppraha.cz/uploads/assets/soubory/data/UAP/UAP2012/2\\_7\\_sociodemograficke\\_podminky.pdf](http://www.uppraha.cz/uploads/assets/soubory/data/UAP/UAP2012/2_7_sociodemograficke_podminky.pdf)>.

Wikipedie. 2012a. „Přehled českých medailí na olympijských hrách v atletice.“

[online]. Wikipedie [cit. 3. 4. 2012]. Dostupné z:

<<http://cs.wikipedia.org/wiki/P%C5%99ehled>>.

Wikipedie. 2012b. „Přehled českých medailí na mistrovství Evropy v atletice.“

[online]. Wikipedie [cit. 3. 4. 2012]. Dostupné z: <[http://cs.wikipedia.org/wiki/P%C5%99ehled\\_%C4%8Desk%C3%BDch](http://cs.wikipedia.org/wiki/P%C5%99ehled_%C4%8Desk%C3%BDch)>.

## **Zákony**

Zákon č. 187/1949 Sb., o státní péči o tělesnou výchovu a sport.

Zákon č. 71/1952 Sb., o organizaci tělesné výchovy a sportu.

Zákon č. 68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy.

Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů.

Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (zákon o nadacích a nadačních fondech).

Zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu.

Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech).



## Seznam použitých zkratek

ATK	Armádní tělocvičný klub
ATÚ	Armádní tělovýchovný útvar
ČSOV	Československý olympijský výbor
ČAAU	Česká atletická amatérská unie
ČAS	Český atletický svaz
ČKD	Českomoravská - Kolben - Daněk
ČMFS	Českomoravský fotbalový svaz
ČOS	Česká obec sokolská
ČOV	Český olympijský výbor
ČR	Česká republika
ČsAAU	Československá amatérská atletická unie
ČSAD	Československá autobusová doprava
ČSD	Československé dráhy
ČSK	Československý sportovní klub
ČSOV	Československý olympijský výbor
ČSR	Československá republika
ČSSR	Československá socialistická republika
ČSTV	Český svaz tělesné výchovy
ČSÚ	Český statistický úřad
ČVS	Český vysokoškolský sport
DDM	Dům dětí a mládeže
HDP	Hrubý domácí produkt
DSO	Dobrovolná sportovní organizace
DTJ	Dělnická tělovýchovná jednota
EP	Evropský pohár
EU	Evropská unie
EUR	Zkratka evropské měny
FSFI	Mezinárodní ženský sportovní svaz
FTVS UK	Fakulta tělesné výchovy a sportu Karlovy Univerzity
GL	Golden League

GP	Grand Prix
HME	Halové mistrovství Evropy
HMS	Halové mistrovství světa
IAAF	Mezinárodní asociace atletických federací
IDOS	Integrovaný dopravní systém
ITVS	Institut tělesné výchovy a sportu
JMFS	Jihomoravský fotbalový svaz
JMK	Jihomoravský kraj
KČT	Klub českých turistů
KMPG	Klynveld Peat Marwick Goerdeler
KSČ	Komunistická strana Československa
LCC	Lacrosse Club Custodes Radotín
LTK	Lawn tennis club
MČ	Městská část
MČR	Mistrovství České republiky
ME	Mistrovství Evropy
MHD	Městská hromadná doprava
MNV	Místní národní výbor
MPD	Městský přebor družstev
MS	Mistrovství světa
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NDR	Německá demokratická republika
OH	Olympijské hry
OS	Občanské sdružení
OV ČSTV	Oblastní výbor Českého svazu tělesné výchovy
ÚV ČSTV	Ústřední výbor Českého svazu tělesné výchovy
P+R	Park and ride
PAS	Pražský atletický svaz
PC	Personal Computer
PID	Pražská integrovaná doprava
PMEZ	Pohár mistrů evropských zemí

PS	Pohraniční stráž
ROH	Revoluční odborové hnutí
ROPID	Regionální organizátor pražské integrované dopravy
RL	Rudé letnice
RSK	Radotínský sportovní klub
SDTJ	Sdružení dělnických tělocvičných jednot
SK	Sportovní klub
SLBD	Sčítání lidu, bytů a domů
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SR	Sportovec roku
SSM	Svaz socialistické mládeže
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
SŠ	Střední škola
ST	Sportovní třída
STS-ÚDA	Sportovní tělovýchovný svaz Ústředního domu armády
SÚTVS	Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport
SVTVS	Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport
TJ	Tělovýchovná jednota
TOM	Turistický oddíl mládeže
TSKHMP	Technická správa komunikací hlavního města Prahy
TSM	Tréninkové středisko mládeže
TV	Tělesná výchova
ÚDIHMP	Ústav dopravního inženýrství hlavního města Prahy
ÚRM	Útvar rozvoje hlavního města Prahy
USA	Spojené státy americké
ÚV KSČ	Ústřední výbor komunistické strany Československa
ZMS	Zasloužilý mistr sportu
ZRL	Závody Rudých letnic
ZRTV	Základní a rekreační tělesná výchova
ZŠ	Základní škola